

ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE A MOLDOVEI

Ludmila Cobzari	Angela Casian
Eugenia Bușmachiu	Diana Ignatiuc
Tatiana Moroi	Liliana Belecciu
Ana Gumovschi	Nadejda Chicu

**APLICAREA
INSTRUMENTELOR
ECONOMICE
ÎN MANAGEMENTUL
RESURSELOR ACVATICE**

**CULEGERE
METODICO-DIDACTICĂ**

Chișinău, 2021

CZU 628.1/.6+336.53(075)

A 65

Culegerea a fost recomandată spre publicare de către Departamentul „Finanțe și Asigurări” (proces-verbal nr. 11 din 24 iunie 2021), Comisia Metodică a Facultății Finanțe din cadrul Academiei de Studii Economice din Moldova (proces-verbal nr. 7 din 25 iunie 2021) și validată de către Consiliul Facultății Finanțe (proces-verbal nr. 12 din 25 iunie 2021).

Culegerea implică o listă de teme elaborate cu suportul OECD și prezentate în cadrul atelierului de lucru „Aplicarea instrumentelor economice în managementul resurselor acvatice”, organizate în cadrul Academiei de Studii Economice a Moldovei, Facultatea Finanțe, în luna mai 2021. Lucrările publicate în culegere sunt elaborate de către autori. Editura nu poartă răspundere pentru conținutul și limbajul lucrărilor.

Recenziți:

COJOCARU Maria, doctor în științe economice, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova

SUVOROVA Iulia, doctor în științe economice, conferențiar universitar, Academia de Studii Economice din Moldova

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN REPUBLICA MOLDOVA

Aplicarea instrumentelor economice în managementul resurselor acvatice : Culegere metodică-didactică / Ludmila Cobzari, Angela Casian, Eugenia Bușmachiuc [et al.]. – Chișinău : ASEM, 2021. – 125 p. : fig., tab.

Referințe bibliogr. la sfârșitul art. – În red. aut. – Apare cu suportul OECD. – 50 ex.

ISBN 978-9975-155-59-5.

628.1/.6+336.53(075)

A 65

© **Autori:**

COBZARI Ludmila, doctor habilitat în științe economice, profesor universitar

BUȘMACHIUC Eugenia, doctor în științe economice, conferențiar universitar

BELECCIU Liliana, doctor în științe economice, conferențiar universitar

CASIAN Angela, doctor în științe economice, conferențiar universitar

CHICU Nadejda, doctor în științe economice, conferențiar universitar

IGNATIUC Diana, doctor în științe economice, conferențiar universitar

GUMOVSCI Ana, doctor în științe economice, conferențiar universitar

MOROI Tatiana, doctor în științe economice, lector universitar

ISBN 978-9975-155-59-5

DOI 10.5281/zenodo.5816458

© **Serviciul Editorial-Poligrafic al ASEM**

CUPRINSUL

NOTĂ INTRODUCȚIVĂ.....	4
<i>Diana IGNATIUC</i>	
POLITICI, STRATEGII ȘI INSTRUMENTE DE GESTIONARE A RESURSELOR DE APĂ SPECIFICE ECONOMIEI VERZI.....	7
<i>Angela CASIAN</i>	
APLICAREA INSTRUMENTELOR FISCAL-BUGETARE ÎN SOLUȚIONAREA PROBLEMELOR DE MEDIU (PE EXEMPLUL RESURSELOR ACVATICE)	23
<i>Ludmila COBZARI</i>	
FINANȚAREA ÎN GESTIONAREA RESURSELOR ACVATICE.....	37
<i>Liliana BELECCIU</i>	
GESTIUNEA SERVICIULUI DE ALIMENTARE CU APĂ ȘI DE CANALIZARE.....	53
<i>Eugenia BUȘMACHIU</i>	
PARTENERIATUL PUBLIC-PRIVAT – INSTRUMENT DE GESTIUNE A SERVICIULUI PUBLIC DE ALIMENTARE CU APĂ ȘI CANALIZARE.....	65
<i>Nadejda CHICU</i>	
DETERMINAREA TAXELOR PENTRU RESURSELE NATURALE (PE EXEMPLUL TAXEI PENTRU APĂ).....	81
<i>Ana GUMOVSCI</i>	
STABILIREA TARIFELOR PENTRU SERVICIUL PUBLIC DE ALIMENTARE CU APĂ, DE CANALIZARE ȘI EPURARE A APELOR UZATE.....	99
<i>Tatiana MOROI</i>	
PLANIFICAREA STRATEGICĂ ȘI RISCURILE ÎN FINANȚARE A INFRASTRUCTURII DE APĂ DIN REPUBLICA MOLDOVA.....	111

NOTĂ INTRODUCȚIVĂ

În cadrul Uniunii Europene, principiile economiei mediului și utilizarea instrumentelor economice au fost introduse, în mod treptat, în politicile de mediu atât la nivel regional, cât și la nivel național și european/internațional.

Unul din principiile politicilor de protecție a mediului este „poluatorul plătește”, și practic, majoritatea programelor de mediu au ca obiective dezvoltarea și aplicarea instrumentelor economice pentru protecția mediului, precum și fortificarea capacităților din acest domeniu.

Culegerea de materiale de instruire „Aplicarea instrumentelor economice în managementul resurselor acvatice”, elaborată complementar este necesară studenților și masteranzilor cu profil economic și tuturor celor ce activează și/sau sunt interesați de acest domeniu.

La baza culegerii, stau informații privind aspectele conceptuale economice și financiare raportate la unele instrumente economice aplicate în managementul resurselor acvatice, care este recomandat atât pentru a fi utilizat în procesul de studiu la unități de curs, precum *finanțele întreprinderii, fiscalitate, finanțele publice locale, prețuri și tarife, gestiunea și*

planificarea financiară, managementul financiar etc., cât și în scopuri de cercetare.

Lucrarea metodico-didactică cuprinde subiecte cu informație generală privind gestiunea sistemelor de alimentare cu apă și reglementarea juridică aferentă managementului reurselor acvatice, în care se evidențiază aspectele planificării strategice și modalitățile de gestionare a riscurilor financiare în procesul de management al resurselor acvatice.

Este prezentată importanța taxelor de poluare, precum și a taxei pe resurse de apă, acordându-se atenție cadrului legal și metodologiei de calcul și de impunere a politicilor și strategiilor de preț al resurselor acvatice, în special, axându-se pe calculul tarifelor și principiile de aprobare.

Sunt relevate aspectele ce țin de finanțarea și fondurile destinate resurselor acvatice, instrumentelor de finanțare inovatoare, precum și formelor de gestionare a serviciului de apă și canalizare, modalităților de gestiune prin PPP.

Lucrarea elaborată este suport didactic și are la bază materialele ghidului de instruire „Aplicarea instrumentelor economice în gestiunea resurselor acvatice, a corpurilor de apă și a infrastructurii acvatice în Republica Moldova”, precum și diverse lucrări științifice, materiale teoretice, statistice oficiale,

cadrul legal și alte surse informaționale. S-a ținut cont inclusiv de opiniile experților din cadrul evenimentelor organizate pe parcursul implementării proiectului în parteneriat cu EUWi+ și a realizării contractului de servicii intelectuale cu suportul OECD. Opiniile exprimate în lucrare în niciun caz nu urmează a fi considerate drept reflectând opinia Uniunii Europene, a OECD sau a oricărei organizații conexe sau constituente a acesteia.

Autorii

POLITICI, STRATEGII ȘI INSTRUMENTE DE GESTIONARE A RESURSELOR DE APĂ SPECIFICE ECONOMIEI VERZI

Dr. Diana IGNATIUC

CUPRINS:

1. Evoluția concepțiilor teoretice privind economia verde
2. Categoriile și legile ce determină gestionarea resurselor de apă la nivel macroeconomic în contextul economiei verzi
3. Instrumente economice în sectorul managementului resurselor de apă în Republica Moldova

Întrebări de recapitulare

Bibliografie

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

Studierea acestui capitol va permite studenților:

- înțelegerea esenței, conținutului și a evoluției conceptului *economie verde*;
- aplicarea categoriilor și instrumentarului de analiză microeconomică și macroeconomică specifice economiei verzi;
- determinarea categoriilor și a legilor de gestionare eficientă a resurselor de apă la nivel macroeconomic în contextul economiei verzi;
- analiza eficienței instrumentelor economice în sectorul managementului resurselor de apă în Republica Moldova.

CONCEPTE-CHEIE:

Economie verde, economia mediului, optimul ecologic, eco-economie, economie circulară, ecologie industrială și teritorială, economie albastră, ecosistem, resurse de apă, servicii ecologice, amprenta ecologică, biocapacitatea, renta ecologică, anti-renta ecologică, decuplarea, riscul ecologic, conflicte ecologice, datoria ecologică, Obiectivele de Dezvoltare Durabilă, Strategia națională de dezvoltare „Moldova 2030”.

1. EVOLUȚIA CONCEPȚIILOR TEORETICE PRIVIND ECONOMIA VERDE

Conceptul de economie verde marchează o etapă nouă în teoria și practica economică – trecerea de la modelul de dezvoltare, care tratează protecția mediului ca pe o povară economică, spre un model care folosește protecția mediului drept una din prioritățile stringente de creștere durabilă. Economia verde trebuie percepută în contextul creșterii durabile și al reducerii sărăciei, ca unul dintre mijlocele de utilizare eficientă a resurselor și energiei, de aplicare a tehnologiilor mai pure, cu emisii de carbon și poluare redusă și de minimizare considerabilă a riscurilor de mediu. Promovarea conceptului economiei verzi în Republica Moldova trebuie să se realizeze prin integrarea principiilor economiei, protecției mediului și adaptării la schimbările climatice în documente de politici sectoriale astfel, încât acestea să fie integrate, prioritar, în instruire, transport, construcții, comerț, servicii și alte domenii de dezvoltare social-economică a țării. Acest proces presupune modificarea modelelor de producție și consum durabile, iar schimbarea se poate face cu ajutorul regulamentelor legislației naționale și internaționale, al fiscalității, al deciziilor juridice, al solicitărilor din partea publicului etc.

Conform definiției UNEP, economia verde este o economie care conduce la îmbunătățirea bunăstării populației și la echitate socială, concomitent cu reducerea semnificativă a riscurilor de mediu și a constrângerilor ecologice. Este o economie cu emisii reduse de carbon, eficientă în utilizarea resurselor și social incluzivă [5]. Uniunea Europeană definește economia verde drept o economie, care are ca obiectiv reducerea riscurilor de mediu și a problemelor ecologice și care optează pentru o dezvoltare economică durabilă, fără a cauza degradarea mediului. În același timp, specialiștii OECD definesc creșterea economică verde prin stimularea creșterii și dezvoltării economice, asigurând, în același timp, că componentele naturale continuă să furnizeze resursele și serviciile de mediu/ecosistem pe care se bazează bunăstarea întregii națiuni [6].

Economia verde reprezintă un model de dezvoltare economică în care creșterea veniturilor și ocuparea forței de muncă sunt impulsionate de investiții publice și private, care: reduc emisiile de

carbon și poluarea, sporesc eficiența utilizării energiei și a resurselor, previn degradarea biodiversității și a serviciilor ecosistemelor.

Evoluția concepțiilor privind economia verde reflectă o serie de abordări și concepții propuse și dezvoltate de reprezentanții diferitelor școli și curente de gândire economică. Chiar de la începuturile civilizației umane, comportamentul omului față de natură și mediul înconjurător s-a dovedit a fi agresiv. În perioada preindustrială (până la 1850), creșterea economică era concepută ca element al dezvoltării economice, ea presupunând interacțiunea continuă cu mediul natural și cel social. Aceasta o denotă conceptul-cheie al teoriilor predominante din acea epocă – conceptul de reproducție.

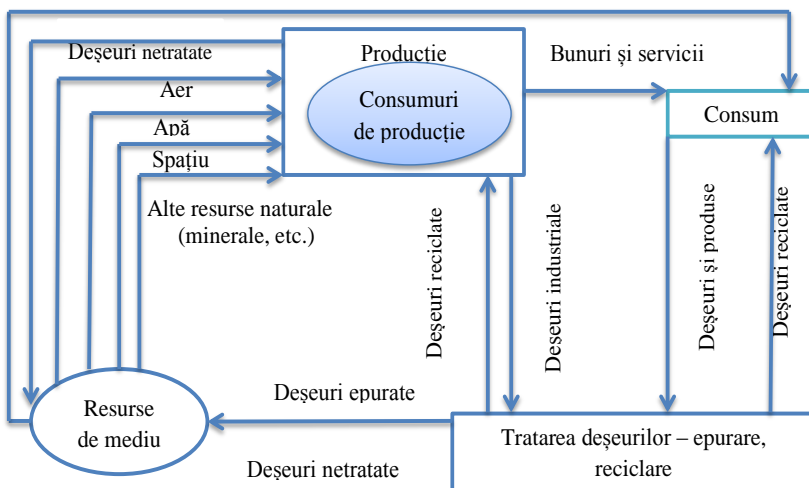
Mijlocul secolului XIX este marcat de apariția termenului „ecologie”. Cel care, pentru prima dată, l-a aplicat a fost biologul german E. H. Haeckel, profesor la Universitatea din Sena. În lucrarea „Studiul interacțiunilor dintre organismele vii și ambiant și organismele vii între ele în condiții naturale” (1866), el a definit ecologia „drept totalitatea științei relațiilor organismului cu mediul, în sens larg – toate condițiile de existență” [7]. Ulterior, conținutul acestui termen a fost dezvoltat de către discipolul lui Haeckel, Ch. Darwin, în lucrările „Originea speciilor” (1859) și „Descendența omului” (1871), în care a formulat două idei fundamentale ale ecologiei moderne: influența mediului asupra speciilor vii și apartenența speciei umane la lumea naturală [7].

În prezent, prin cercetările Association of Environmental and Resource Economists, abordarea neoclasică contemporană, axată pe studierea problemelor ambientale, este prezentată sub forma economiei mediului.[8]

Prin aplicarea categoriilor și instrumentarului de analiză microeconomică, economia mediului s-a evidențiat prin următoarele contribuții teoretice mai importante: conceptul bunurilor de mediu ca bunuri relativ rare (ce le transformă în obiecte ale analizei economice), conceptul valorii economice totale a bunurilor de mediu, conceptul de internalizare a externalităților de mediu, conceptul de optim econologic. S-a propus ca optimul econologic să fie determinat din compararea costurilor și beneficiilor raportate la poluarea mediului. Deoarece orice proces de producție și consum este urmat de un oarecare nivel de poluare, devine necesară găsirea unui nivel optim

de poluare. Observațiile empirice efectuate au demonstrat că evoluția în timp a costurilor acțiunilor antipoluante implică o reducere a cantității materialelor poluante, inclusiv beneficiile obținute din acțiunile de reducere a gradului de poluare.

La nivel macroeconomic, modelul economiei verzi este prezentat în figura 1.

Figura 1. Modelul fluxurilor macroeconomice circulare în economia verde
Sursa: elaborată de autor

În decursul ultimelor două decenii, aria de interpretare a categoriei economie verde s-a extins și diversificat, formând o serie întreagă de concepții. Din multitudinea lor, le putem evidenția pe următoarele, care pot fi considerate mai consistente din punct de vedere teoretic și importante din punct de vedere practic:

1. **Economia ecologică (ecoconomie)** este o abordare eterodoxă, bazată pe cercetarea interdependenței și co-evoluției societății umane și a ecosistemului în timp și spațiu. Aria de cercetare se axează pe probleme ce țin de reproducerea și utilizarea rațională a resurselor naturale, scopul declarat fiind concilierea progresului economic, justiției sociale și a protecției mediului ambiant.

2. ***Economia circulară***: sistem economic de schimb și producție, care, în toate etapele ciclului de viață al produselor, tinde spre creșterea eficienței utilizării resurselor și diminuarea impactului producției asupra mediului ambiant.
3. ***Ecologia industrială și teritorială***: mod de organizare inter-firme, care presupune schimb de fluxuri și mutualizarea necesităților.
4. ***Economia albastră*** (blue economics) propusă în circuitul științific de G. Pauli, fondatorul inițiativei „Zero emisii”. În lucrarea „The Blue Economy: 10 years, 100 innovations, 100 million jobs” (Economia albastră: 10 ani.100 de inovații. 100 de milioane de locuri de muncă”), el menționează că economia albastră se deosebește de economia verde printr-o serie de caracteristici. În primul rând, soluțiile „verzi” sunt doar pentru cei foarte puțini și foarte bogați. În al doilea rând, economia verde necesită subvenții, devenind scumpă și necompetitivă, asigură investitorii cu profituri mai mici și impune consumatorii să plătească mai mult.

2. CATEGORIILE ȘI LEGILE CE DETERMINĂ GESTIONAREA RESURSELOR DE APĂ LA NIVEL MACROECONOMIC ÎN CONTEXTUL ECONOMIEI VERZI

Resursele de apă fac parte din ecosistem. Ecosistemul este un obiect de studiu interdisciplinar, bazat pe o abordare sistemică a ecologilor, economiștilor, biologilor, chimiștilor etc. În asemenea condiții, apare necesitatea consensului raportat la conținutul categoriilor aplicate, al legităților evoluției ecosistemului și evidențierea metodelor de cercetare ce pot fi aplicate în evaluarea creșterii durabile în contextul economiei verzi, adică devine necesară stabilirea metodologiei privind raportul economie verde – creștere economică durabilă.

Gestionarea eficientă a resurselor de apă, la nivel macroeconomic, are la bază următoarele categorii și legi:

Servicii ecologice. Categoria „servicii ecologice” a fost introdusă în circuitul științific în anii 2000, când ONU a adoptat 8 obiective ale Mileniului în domeniul dezvoltării (OMD). Obiectivul

7 „Asigurarea unui mediu durabil” s-a referit la menținerea serviciilor ecologice și la conservarea biodiversității. Conform raportului asupra evaluării ecosistemelor pentru mileniu, „bunurile și serviciile ecologice sunt cele pe care oamenii pot să le obțină din ecosisteme, în mod direct sau indirect, pentru a-și asigura bunăstarea” [9, pp. 13-16]. Serviciile ecologice sunt clasificate în 4 categorii majore: servicii de suport, servicii de furnizare, servicii de reglare și servicii culturale.

Amprenta ecologică și biocapacitatea. Amprenta ecologică (AE), definită în 1992 de către cercetătorul american W. Rees, este un indice al consumului resurselor Terrei de către omenire, exprimat în hectare de suprafață biologic productivă, necesară pentru reproducerea resurselor consumate (inclusiv a celor acvatice) și reciclarea deșeurilor.

Renta și anti-renta ecologică. Renta ecologică reprezintă supraprofitul care apare în sfera activităților ce țin de mediu, în urma utilizării unor tehnici, tehnologii și metode de organizare mai eficiente. Ea este o noțiune mai largă, comparativ cu renta naturală, deoarece poate să apară în orice ramură, spre deosebire de renta naturală, caracteristică agriculturii, industriei extractive și transporturilor.

Drept modalități de obținere a rentei ecologice pot servi următoarele [5, p. 38]:

- ❖ reducerea pierderilor în timpul extragerii mineralelor și combustibililor fosili;
- ❖ prelucrarea complexă, fără deșeuri, a resurselor naturale;
- ❖ reutilizarea deșeurilor;
- ❖ reducerea pierderilor în timpul transportării resurselor naturale;
- ❖ reducerea emisiilor toxice;
- ❖ utilizarea tehnologiilor ecologic pure;
- ❖ utilizarea transportului ecologic pur.

Renta ecologică nu este durabilă în timp: cum numai inovațiile tehnico-ecologice devin utilizate în masă, supraprofitul dispare pentru ca, ulterior, să apară prin noi inovații. Deci, renta ecologică generează un impact pozitiv asupra dezvoltării, deoarece incită agenții economici spre căutarea și implementarea eco-tehnologiilor și eco-inovațiilor.

Anti-renta ecologică reprezintă supraprofiturile obținute de agenții economici, ca urmare a utilizării abuzive a resurselor naturale

și poluării mediului ambiant. Sursa ei devine reducerea costurilor economice în timpul extragerii, prelucrării și transportării resurselor naturale, neefectuarea cheltuielilor ce țin de protecția mediului ambiant, ce provoacă externalități de mediu negative.

Decuplarea este noțiunea lansată de International Resource panel și, ulterior, analizată în rapoartele *Decoupling natural resource use and environmental impacts from economic growth (2011)* și *Decoupling technologies, opportunities and policy options (2014)*. OCDE o definește ca înlăturare a unor eventuale conexiuni între degradarea mediului și creșterea economică. O explicație mai simplă ar fi următoarea: *reducerea cantității de resurse (de apă, energie etc.) utilizate pentru producerea unei unități de output economic în paralel cu reducerea impactului asupra mediului natural.*

Riscuri ecologice. Riscul ecologic reflectă gradul de nesiguranță și incertitudine al unor acțiuni de valorificare, folosință și protecție a resurselor de mediu și costurile derivate ale acestora. Acțiunile respective se pot răsfrânge, pozitiv sau negativ, asupra proceselor, fenomenelor și componentelor naturale, asupra integrității și durabilității ecosistemelor, precum și asupra omului.

În Republica Moldova, pot fi evidențiate următoarele tipuri de risc ecologic de la: accidente tehnologice; dezvoltarea sectorului energetic bazat pe resurse fosile; poluarea surselor de apă de suprafață și subterane; reducerea fertilității solului; reducerea și utilizarea neadecvată a resurselor de floră și faună; formarea, transportarea și înhumarea deșeurilor; poluarea transfrontalieră; problemele ecologice globale (schimbări climatice, reducerea stratului de ozon, deșertificarea, reducerea biodiversității).

Securitate ecologică. Securitatea ecologică reprezintă starea mediului înconjurător, în care totalitatea cauzelor și consecințelor naturale ale activităților antropogene exclud sau reduc, la minimum, modificările ce conduc la degradarea ecosistemelor din mediul înconjurător și impactul negativ asupra sănătății populației. În calitate de componente ale securității ecologice, apar:

- ✓ activitățile antropogene sectoriale (industriale, energetice, agricole, din domeniul transporturilor);
- ✓ acțiuni generale (influența poluării transfrontaliere, producerea deșeurilor);

- ✓ situații excepționale (inundații, alunecări de teren);
- ✓ măsuri organizatorice (monitoring, evaluarea riscurilor, cooperare regională și internațională).

Conflicte ecologice și datoria ecologică. Conflictele ecologice, la nivel global, au apărut sub influența a trei factori: lupta pentru obținerea drepturilor de proprietate sau de control asupra resurselor naturale, specializarea internațională nefavorabilă ecologic pentru populația țărilor în dezvoltare și schimbările climatice, care sporesc migrația internațională. Până nu demult, primul factor era predominant, fiind cunoscute multiple „conflicte maritime” și, mai recent, conflicte ce țin de dreptul asupra spațiilor subacvatice din regiunea arctică (pretendenți la aceste spații, bogate în resurse energetice, fiind Federația Rusă, SUA, Canada, Norvegia și Danemarca).

3. INSTRUMENTE ECONOMICE ÎN SECTORUL MANAGEMENTULUI RESURSELOR DE APĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Gestiunea eficientă a resurselor ecologice reprezintă una din prioritățile de dezvoltare durabilă a Republicii Moldova, fapt ce reflectă principalele documente de politici ale Guvernului, în special în Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2030”, Strategia energetică – 2030, Strategia de mediu 2014-2023, Programul pentru promovarea Economiei Verzi în Republica Moldova pentru 2018-2020.

Acestea sunt, totodată, parte a angajamentelor Republicii Moldova față de partenerii de dezvoltare ai țării din exterior. Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană urmărește expres asigurarea dezvoltării durabile și promovarea economiei verzi în țara noastră. Prin semnarea Acordului, Republica Moldova se angajează să armonizeze legislația națională cu cea europeană și să asigure integrarea prevederilor de protecție a mediului, utilizarea rațională a resurselor și eficiență energetică, eco-etichetare, eco-inovații, în toate sectoarele economiei naționale și ale vieții sociale.

Procesul de naționalizare a Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă (ODD) nu presupune doar integrarea acestora în cadrul strategic

național, dar și crearea unui sistem de raportare și evaluare a progresului în atingerea fiecărei ținte relevante pentru Republica Moldova.

În scopul monitorizării ODD a Agendei 2030, la nivel global, a fost aprobat un set de indicatori în număr de 241, conform cărora va fi evaluată fiecare țară la nivel regional și global. Lista indicatorilor globali ODD este formată din 241 de indicatori, din care 230 de indicatori sunt unici, iar 9 indicatori se regăsesc în listă de 2 sau 3 ori. Indicatorii ODD sunt formulați pornind de la obiectivele globale stabilite și au drept scop raportarea, la nivel global, a unor indicatori comparabili în spațiu și timp. Pe de altă parte, indicatorii globali au menirea de a atenționa guvernele asupra celor mai stringente probleme și necesitatea de a prioritiza acțiunile, la nivel național și regional, inclusiv prin acordarea de asistență pentru dezvoltare.

În procesul de naționalizare a ODD-urilor, setul de indicatori globali urmează să fie complementat cu indicatori adiționali, ce relevă contextul și prioritățile naționale. În procesul de identificare a indicatorilor naționali este important să fie respectate criteriile de bază pentru un indicator statistic, precum universal acceptabil și măsurabil, corespunde anumitor cerințe de calitate, este relevant în contextul țărilor naționalizate.

R. Moldova este un stat, fără ieșire la mare, cu o populație de aproximativ 3 milioane. Aproximativ 60% din populația țării locuiește în mediul rural. De la Declaraarea Independenței, dezvoltarea social-economică a Republicii Moldova se caracterizează printr-un grad înalt de volatilitate și instabilitate. În toată această perioadă, țara se confruntă cu un număr mare de provocări și riscuri, de diferită natură (politică, socială, economică etc.), care s-au amplificat în ultima perioadă de timp, datorită pandemiei curente de COVID-19 și de recesiunea economică, cauzată de una dintre cele mai extreme secete din ultimele două decenii. Este de menționat că Republica Moldova trebuie să asigure securitatea economică, să facă față riscurilor și provocărilor globale prin promovarea politicilor economice de menținere a stabilității macroeconomice, de revitalizare a creșterii economice a sectorului privat, de crearea de locuri de muncă etc. Incertitudinea și imprevizibilitatea sunt în creștere și, prin urmare, trebuie aplicate noi paradigme de dezvoltare, menite să țină cont de capacitățile interne și resursele limitate ale mediului înconjurător. Astfel,

asigurarea securității economice a economiei naționale și atenuarea provocărilor contemporane invocă necesitatea unor schimbări privind viitorul educației, locurilor de muncă, ordinii sociale, relațiilor dintre cetățeni și stat, schimbărilor demografice și schimbării climei, asigurării egalității și justiției sociale. Astfel, pentru a deveni o societate cu un grad înalt al securității economice, adaptată la schimbări, incertitudini și provocări, Republica Moldova trebuie să adopte cadrul necesar pentru o abordare sistemică, pe termen lung, a dezvoltării durabile. Căile de realizare a acestor obiective, precum și direcția de dezvoltare a țării și a societății, ce trebuie urmate în următorul deceniu, sunt stipulate în mai multe documente strategice, precum **Strategia națională de dezvoltare „Moldova 2030”**. Acest document presupune o abordare strategică a politicilor promovate având la bază principiul ciclului de viață al omului, drepturile și calitatea vieții acestuia etc. „Moldova 2030” include patru piloni ai dezvoltării durabile, cu 10 obiective corespunzătoare pe termen lung, după cum urmează.

Obiectivele de dezvoltare stipulate în **Strategia națională de dezvoltare „Moldova 2030”** pun în centrul atenției omul, necesitățile lui, precum și utilizarea eficientă a tuturor resurselor economice limitate în condițiile durabilității mediului, în special a resurselor de apă.

Fiecare om depinde de o sursă de apă. Apa este un izvor etern al vieții, Apa este viața. Organismul uman este alcătuit în proporție de 60-70% din apă; 75% – compoziția creierului; 80% – compoziția celulelor sangvine.

Apa i-a oferit omului resurse de trai: alge, pești, mamifere acvatice, unele săruri minerale, iar pescuitul a fost una dintre primele îndeletniciri ale omului.

Omul a folosit forța Apei, construind la început instalații primitive, ulterior, folosindu-le ca mijloc de transport și sursă de energie electrică.

Acest bun de valoare inestimabilă, ca resursă naturală, se găsește în „tezaurul natural” al fiecărui stat.

Teritoriul Republicii Moldova este străbătut de peste 3600 de râuri, râulețe și pâraie permanente sau temporare cu o lungime de peste 16 mii km, dintre care 90% au o lungime mai mică de 10 km și numai 9 depășesc lungimea de 100 km. Aceste date demonstrează limitarea resurselor de apă în Republica Moldova și invocă necesitatea

utilizării eficiente a acestei resurse vitale atât pentru viața și sănătatea oamenilor, cât și pentru dezvoltarea durabilă a economiei naționale.

Însă, populația și ramurile economiei naționale își lasă o amprentă evidentă asupra calității resurselor de apă din țară prin principalele surse de poluare:

- scurgerile apelor meteorice de pe teritoriile ocupate de gunoșiți, stații de alimentare cu combustibil, diferite depozite, câmpuri agricole, șeptelul casnic, suprafețe neamenajate ale diverselor întreprinderi în funcțiune sau staționare;
- deversările neorganizate ale apelor uzate din sectorul casnic, ele fiind evacuate în haznale neimpermeabile și în cursuri de apă naturală;
- evacuările de ape uzate insuficient epurate sau neepurate provenite din sectorul casnic și industrial etc.

Astfel, gestionarea eficientă, echilibrată și durabilă a resurselor de apă reprezintă un imperativ al politicilor economice și al strategiilor de dezvoltare durabilă a țării, în contextul asigurării securității economice a statului și atenuării provocărilor globale.

Obiectivul principal al gestionării resurselor de apă îl constituie crearea unui sistem integral unic și planificat cu acțiuni interconexe, care include apa, terenurile acoperite cu apă, zonele și fâșiile de protecție a apei, sectoarele aferente suprafeței de acumulare a apei, care influențează calitatea apei și regimul hidrologic al obiectivului acvatic, ecosistemele naturale acvatice și cele din preajma apei, întregul complex de construcții hidrotehnice și de protecție, precum și infrastructura destinată furnizării apei (prizele de apă, conductele, stațiile de tratare a apei, stațiile de epurare a apelor uzate etc.).

Necesitatea unei utilizări durabile a resurselor de apă, care necesită o schimbare corespunzătoare a comportamentului utilizatorilor de apă și al consumatorilor de apă către o utilizare mai rațională și mai eficientă a apei, reducând nivelul de poluare al corpurilor de apă, asigurând siguranța ecosistemelor acvatice. O modalitate de a încuraja această schimbare constă în utilizarea instrumentelor economice.

Stimulentele funcționează conform metodei „morcov și băț”, adică includ nu numai diverse plăți ale utilizatorilor de apă către bugetele de stat sau diverse fonduri de mediu, ci implică și metode de încurajare a comportamentului responsabil de mediu al utiliza-

torilor de apă de către stat. În același timp, utilizatorul de apă este lăsat cu oportunitatea legală de a continua practicarea comportamentului negativ, de exemplu, permițând consumul de apă irosită plătind un preț cunoscut în avans. În același timp, dorința de a reduce suma plăților îi obligă pe utilizatorii de apă să se reorganizeze în practica bunului comportament.

Această flexibilitate reprezintă o diferență importantă a instrumentelor economice prin metodele administrative de reglementare, care sunt un mecanism de constrângere pentru a respecta legislația în domeniul apei și normele de management tehnic, sanitar-epidemiologic și de mediu pentru gestionarea resurselor de apă și protecția corpurilor de apă și conservarea sănătății publice. Instrumentele economice creează stimulente pentru a schimba comportamentul utilizatorilor de apă, cresc veniturile bugetare și, prin urmare, oferă finanțare pentru activitățile necesare, afectează prioritățile utilizatorilor de apă. În același timp, instrumentele economice nu înlocuiesc alte instrumente de gestionare a resurselor de apă, cum ar fi monitorizarea, controlul asigurării respectării standardelor de mediu etc., ci le completează.

Tendința ultimelor decenii, în țările OECD și UE, o constituie extinderea aplicării instrumentelor economice, ca fiind mai flexibile, și înlocuirea instrumentelor administrative (reglementare), dar numai în acele cazuri, în care potențialele daune aduse resurselor de apă și mediului din cauza comportamentului slab posibil al utilizatorului de apă, este, în general, local, fiind nesemnificativ sau necritic.

În continuare, ilustrăm câteva corelații între obiectivele și instrumentele politicii de apă, luând în considerare specificul obiectului de gestionare – obiectul natural „resurse de apă”.

Scopul 1. Reducerea poluării unui corp de apă

1.1. Metode de reglementare

Pentru a reduce poluarea corpurilor de apă, statul obligă utilizatorii de apă să construiască instalații de epurare, care să asigure standardele stabilite pentru epurarea apelor uzate înainte de a fi deversate în corpurile de apă. Recent, din ce în ce mai multe țări (în primul rând, țările Uniunii Europene) calculează standarde pentru deversarea poluanților în corpurile de apă, ținând cont de următoarele principii:

- indicatorii-țintă de calitate a apei sunt stabiliți în funcție de utilizarea intenționată a corpurilor de apă;
- valorile maxime admisibile ale deversărilor de poluanți într-un corp de apă sunt stabilite pe baza (1) potențialului de asimilare a aportului de apă (corpul de apă în care sunt deversate apele uzate) și (2) volumului de evacuare și masei poluanților descărcați), realizabile utilizând cele mai bune tehnologii disponibile (BAT).

Pentru a reduce poluarea corpurilor de apă prin fluxuri difuze (distribuite sau non-punctuale), se iau următoarele măsuri:

- construirea canalizărilor pluviale în localități;
- efectuarea de măsuri de reducere a scurgerii difuze din terenurile agricole;
- amenajarea zonelor de protecție a apei și a zonelor de protecție a litoralului prin cosire, împădurire;
- introducerea restricțiilor privind activitățile economice în zonele de protecție a apei și zonele de protecție a coastelor.

Scopul 2. Conservarea corpurilor de apă într-o stare care să asigure sustenabilitatea lor de mediu

2.1. Metode de reglementare

Pentru a preveni epuizarea (degradarea) corpurilor de apă, se stabilesc standarde de admisie a apei, calculate pe baza indicatorilor-țintă de calitate a apei în corpurile de apă. Instrumentele de reglementare includ o prescripție administrativă pentru utilizarea obligatorie a diferitelor metode de utilizare economă a apei. În special, în industrie, aceasta este utilizarea tehnologiilor cu consum redus de resurse de apă, precum și introducerea reciclării și reutilizării apei. În domeniul complexului locativ-comunal, se utilizează măsuri precum împărțirea alimentării cu apă în menajeră și potabilă, industrială și agricolă. Instalarea contoarelor de apă cu plată pentru serviciile de alimentare cu apă pentru consumul real de apă joacă un rol semnificativ în stimularea utilizării economice a apei în sectorul locativ. În agricultură, se dezvoltă măsuri pentru optimizarea utilizării resurselor de apă și se introduc metode de irigare care asigură costuri reduse ale apei (stropire, irigare prin picurare).

2.2. Instrumente economice

Instrumentele economice includ taxele pentru utilizarea apei. În același timp, nivelul plății pentru aportul de apă poate depinde de scopul utilizării resurselor de apă (pentru alimentarea cu apă menajeră și potabilă, pentru întreprinderile industriale, pentru irigarea terenurilor agricole, în scopul generării de energie hidroenergetică, folosind zona de apă a unui corp de apă fără aport de apă (retragere)), precum și volumul resurselor de apă disponibile în fiecare secțiune specifică a bazinului.

Diferențierea bazei și a nivelului de plăți în conformitate cu prioritățile utilizării preferențiale și sigure (durabile) a apei, pe un anumit teritoriu, stabilește baza unei abordări integrate interdependente în implementarea politicii în domeniul aprovizionării cu apă.

Instrumentele economice includ, de asemenea, plățile pentru serviciile ecosistemice (SPE), care vor fi discutate mai jos.

2.3. Metode de motivare socială

Metodele de motivație socială includ implementarea de activități, care vizează instruirea și informarea populației cu privire la utilizarea atentă și economică a apei. În plus, ar trebui discutate problemele ce țin de conservarea mediului vegetal și protejarea plantațiilor forestiere situate în apropierea bazinelor de apă.

Din cele expuse anterior, putem concluziona că provocările privind utilizarea eficientă a resurselor de apă sunt din ce în ce mai multe. Acestea apar și se multiplică datorită eforturilor pentru dezvoltare economică și socială. Insuficiența apei, deteriorarea calității și impactul inundațiilor constituie unele dintre problemele care cer atenție și măsuri speciale și sporite. Managementul integrat al resurselor de apă (IWRM) constă într-o metodologie, care poate ajuta țările în gestionarea apelor, într-un mod durabil și cu costuri eficiente. În acest context, aplicarea instrumentelor economice în sectorul MRA are un impact semnificativ în asigurarea securității economice și în atenuarea provocărilor globale. În același timp, tind să subliniez că educația în domeniul gestionării resurselor de apă, pornind de la treapta preșcolară, gimnazială, liceală și continuând prin programe specializate la nivel de licență și masterat, sunt absolut necesare pentru atingerea obiectivelor durabile ale politicilor și strategiilor de dezvoltare armonioasă a țărilor lumii.

ÎNTREBĂRI DE RECAPITULARE

1. Definiți noțiunea economie verde.
2. Identificați și definiți concepțiile relevante despre economia verde apărute în ultimele două decenii.
3. Caracterizați modelul fluxurilor macroeconomice circulare în economia verde.
4. Care sunt cele mai importante contribuții teoretice și practice ale economiei verzi asupra proceselor și fenomenelor ce au loc la nivel microeconomic?
5. Ce reprezintă securitatea ecologică? Care sunt componentele securității ecologice?
6. Definiți riscul ecologic. Caracterizați riscurile ecologice, specifice Republicii Moldova.
7. Redați esența și specificul procesului de decuplare.
8. Definiți renta și anti-renta ecologică. Care sunt principalele modalități de obținere a rentei ecologice?
9. Caracterizați amprenta ecologică și biocapacitatea.
10. Care este locul și rolul serviciilor ecologice în gestionarea eficientă a resurselor de apă?
11. Ce reprezintă conflictele ecologice și datoria ecologică? Care este impactul conflictelor ecologice și al datoriei ecologice asupra gestiunii eficiente a resurselor de apă?
12. Caracterizați sistemul acvatic al Republicii Moldova.
13. Care este amprenta ecologică a populației și a ramurilor economiei naționale a Republicii Moldova asupra calității resurselor de apă din țară?
14. Prezentați corelațiile de bază între obiectivele și instrumentele politicii de apă, luând în considerare specificul obiectului de gestionare – obiectul natural „resurse de apă”.

BIBLIOGRAFIE:

1. Hotărârea Guvernului RM nr. 377 din 10-06-2020 cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova 2030”. Disponibil pe: https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/intr40_12_0.pdf [Accesat la 19.12.2021] Hotărârea Guvernului RM

- Nr. 102 din 05-02-2013 cu privire la Strategia energetică a Republicii Moldova până în anul 2030. Disponibil pe: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=68103&lang=ro [Accesat la 19.12.2021]
2. Hotărârea Guvernului RM nr. 301 cu privire la aprobarea Strategiei de mediu pentru anii 2014-2023 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia din 24.04.2014. Disponibil pe: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=352740> [Accesat la 19.12.2021]
  3. Programul de promovare a economiei „verzi” în Republica Moldova pentru anii 2018-2020 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia. Disponibil pe: <https://gov.md/ro/content/cu-privire-la-aprobarea-programului-de-promovare-economiei-verzi-republica-moldova-pentru> [Accesat la 19.12.2021]
  4. Strategia națională de dezvoltare „Moldova 2030” Disponibil pe: <https://gov.md/ro>[Accesat la 19.12.2021]
  5. An inclusive green economy is one that improves human well-being and builds social equity while reducing environmental risks and scarcities. UNEP. Disponibil pe: <https://www.unep.org/explore-topics/green-economy/about-green-economy> [Accesat la 19.12.2021]
  6. Towards Green Growth.OECD, 2011. Disponibil pe: <https://www.oecd.org/greengrowth/48012345.pdf> [Accesat la 19.12.2021]
  7. DEDIU I. *Geneza, istoria și evoluția ecologiei: analiză prolegomenică și paradigmatică (I)*. Enciclopedica. Revistă de istorie a științei și studii enciclopedice nr. 1 (2), 2012, pp. 6-22 ISSN 9771857365703
  8. LONG Ngo Van. *The Green Paradox in Open Economies: Lessons from Static and Dynamic Models*. Review of Environmental Economics and Policy, Jul 2015 Volume 9, nr. 2, pp. 266-284. Disponibil pe: <https://www.journals.uchicago.edu/doi/10.1093/reep/rev004> [Accesat la 19.12.2021]
  9. PUSHPAM Kumar. *The Economics of Ecosystems and Biodiversity: Ecological and Economic foundations*. UNEP/Earthprint, London, Washington, 2010, 410 p. ISBN 1849712123, 9781849712125

APLICAREA INSTRUMENTELOR FISCAL- BUGETARE ÎN SOLUȚIONAREA PROBLEMELOR DE MEDIU (PE EXEMPLUL RESURSELOR ACVATICE)

Dr. conf. univ. Angela CASIAN

CUPRINS:

1. Cadrul legal și instituțional în domeniu
2. Specificul taxelor de mediu
3. Structura cheltuielilor bugetare în domeniul protecției mediului
4. Problemele de mediu din perspectiva instrumentelor fiscal-bugetare (pe exemplul resurselor acvatice)
Întrebări de recapitulare
Studii de caz
Bibliografia

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

Studierea acestui capitol va permite studenților:

- Cunoașterea cadrului legal și instituțional în domeniu
- Analiza evoluției și a specificului taxelor de mediu
- Analiza evoluției și structurii cheltuielilor bugetare în domeniul protecției mediului
- Determinarea problemelor de mediu din perspectiva instrumentelor fiscal-bugetare pe exemplul resurselor acvatice

CONCEPTE-CHEIE:

Taxe de mediu, protecția mediului, probleme de mediu.

1. CADRUL LEGAL ȘI INSTITUȚIONAL ÎN DOMENIU

Protecția mediului reprezintă ansamblul reglementărilor, măsurilor și acțiunilor care au ca scop menținerea, protejarea și îmbunătățirea condițiilor naturale de mediu, ca și reducerea sau eliminarea, acolo unde este posibil, a poluării mediului înconjurător și a surselor de poluare. Protecția mediului presupune: (i) Gospodărirea

rațională a resurselor; (ii) Reconstrucția ecologică a mediului; (iii) Evitarea poluării mediului; (iv) Evitarea dezechilibrului prin conservarea naturii; (v) Descoperirea cauzelor care afectează mediul; (vi) Proiecte complexe, rațional fundamentate.

În Republica Moldova, protecția mediului este un domeniu important al economiei naționale, obiectivele cărui sunt realizate de instituțiile specializate, având la bază un cadru normativ și de politici.

În categoria instituțiilor statului cu responsabilități în domeniul mediului sunt încadrate:

Ministerului Mediului al Republicii Moldova

Autorități administrative din subordinea Ministerului Mediului	Agenția Apele Moldovei Agenția Moldsilva Agenția pentru Geologie și Resurse Minerale Agenția Națională de Reglementare a Activităților Nucleare și Radiologice Inspectoratul pentru Protecția Mediului Serviciul Hidrometeorologic de Stat Agenția de Mediu
Instituții publice în care Ministerul Mediului are calitatea de fondator	I.P. „Unitatea de Implementare a Proiectelor în Domeniul Mediului”

Actele legislative și de politici în domeniul protecției mediului și prevederile ce se referă la aplicarea instrumentelor fiscal-bugetare

- **Legea nr. 1515/1993 privind protecția mediului înconjurător** Stabilește principiile de bază ale protecției mediului, printre care se numără perceperea de taxe și aplicarea de amenzi pentru încălcarea legislației în domeniu și folosirea, în exclusivitate, a mijloacelor astfel obținute pentru combaterea poluării mediului, secătuirii resurselor naturale, dezvoltării unor procese geologice primejdioase și redresarea mediului.

- **Legea nr. 1102/1997 cu privire la resursele naturale** Menționează folosirea contra plată a resurselor naturale (plata pentru resursele naturale și plata pentru poluarea mediului înconjurător). Plata reprezintă compensarea, în bani, de către beneficiar, a cheltuielilor publice pentru explorarea, conservarea și restabilirea resurselor naturale utilizabile, precum și a eforturilor societății pentru compensarea lor.
  - **Legea regnului vegetal nr.239/2007 și Legea regnului animal nr.439/1995** Relevă mecanismul economic de folosință rațională a obiectelor regnului vegetal/ animal care include: (i) finanțarea programelor, strategiilor, planurilor de acțiuni privind folosința rațională; (ii) plăți pentru dobândirea și exportul obiectelor regnului vegetal/animal; (iii) stimularea economică a folosinței raționale a obiectelor regnului vegetal/animal.
  - **Legea nr. 1041/2000 pentru ameliorarea prin împădurire a terenurilor degradate** Stipulează că împădurirea terenurilor degradate, precum și alte lucrări aferente se finanțează din: (i) alocațiile de la bugetele locale ale APL de nivelul I și nivelul II, (ii) alocațiile de la bugetul de stat, (iii) contribuțiile fondului ecologic național.
- Strategia de mediu pentru anii 2014-2023** Obiectivul specific nr. 4 prevede reducerea impactului negativ al activității economice asupra mediului și îmbunătățirea măsurilor de prevenire a poluării mediului. Acest obiectiv urmează să fie atins *„prin îmbunătățirea și eficientizarea instrumentelor fiscale și economice în domeniul protecției mediului și prin modificarea sistemului de fonduri ecologice”*.

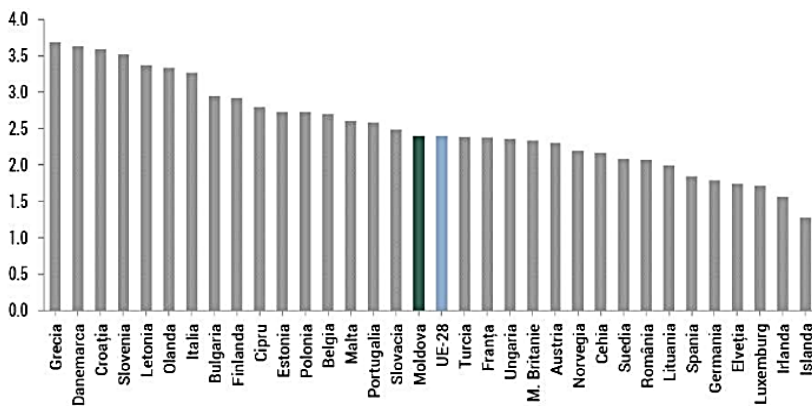
2. EVOLUȚIA VENITURILOR ȘI NIVELUL TAXELOR DE MEDIU

Dat fiind specificul domeniului, veniturile provenite din activitatea ce afectează mediul, reprezintă bază pentru impunerea fiscală și oferă oportunitate pentru realizarea/finanțarea politicilor și programelor statului. Astfel, *Taxele de Mediu* instituite au la bază următoarele criterii definitorii:

- **Taxele de mediu reprezintă un element de bază în promovarea politicilor de mediu.** Acestea sunt plăți stabile și continue în timp, și, totodată, reprezintă sume consistente de venituri la bugetul de stat sau la bugetele locale (în cazul taxelor pe resursele minerale). De cealaltă parte, taxele pentru eliberarea actelor permise sunt plăți unice achitate doar în momentul prestării unui serviciu administrativ de către o autoritate a statului. De asemenea, amenzile și prejudiciile se plătesc doar în cazul încălcării legislației de mediu. Așadar, taxele reprezintă cel mai cuprinzător instrument, prin care statul poate influența comportamentul agenților economici și al populației față de mediu.
- **Baza fiscală joacă un rol crucial în definirea taxelor de mediu.** CE consideră drept taxă de mediu un impozit ce are drept bază fiscală o unitate fizică sau un proxy pentru o unitate fizică ce se referă la „ceva”, care are un efect negativ asupra mediului. Raționamentul de bază pentru recunoașterea ca „taxă de mediu” se referă la prezența impactului, pe care îl are impozitul asupra costului și prețului poluantului. Prin urmare, scopul impozitului, fie el de ordin fiscal, fie orientat spre protecția mediului, nu reprezintă un element definitoriu pentru taxele de mediu.
- În practica internațională, **taxele de mediu sunt împărțite în 4 categorii:** taxe pe energie/combustibili, taxe pe transport, taxe pe poluare și taxe pe resurse. Această repartizare este utilizată inclusiv de către EUROSTAT (oficiul statistic al UE), respectiv de CE în implementarea politicilor de mediu. De altfel, și Republica Moldova tinde spre o abordare similară. Studiul „Taxe, amenzi și sancțiuni pentru prevenirea activităților dăunătoare pentru biodiversitate” prezintă aceleași categorii ale taxelor de mediu:
  - (i) **Taxele pe energie** – constituite din accizele pe produse petroliere și gaz lichefiat;
  - (ii) **Taxele pe transport** – care includ accizele la autoturisme, taxele pentru folosirea drumurilor și vinieta;
  - (iii) **Taxele pe poluare** – reprezentate de plățile pentru poluarea mediului și taxa pentru mărfurile care, în procesul utilizării, cauzează poluarea mediului;
  - (iv) **Taxele pe resursele naturale** – aplicate pentru apa captată din orice surse (izvoare), mineralele utile (zăcămintele), lemnul eliberat pe picior.

În Republica Moldova, există următoarele plăți fiscale și para-fiscale aplicate în domeniul de activitate ce ține de mediu:

1. **Taxe pentru eliberarea unor acte permise de mediu** (plăți para-fiscale) – stabilite în Nomenclatorul actelor permise aferent Legii nr.160/2011 privind reglementarea activității de întreprinzător;
2. **Taxe de mediu** (plăți fiscale) – conform practicii internaționale, acestea cuprind taxele pe energie, transport, poluare și de folosire a resurselor naturale. Cuantumul acestora este prevăzut în Codul fiscal sau anumite legi sectoriale);
3. **Amenzi pentru încălcarea legislației de mediu** (plăți para-fiscale) – aplicate pentru săvârșirea unor acțiuni interzise (ex., braconaj, tăieri ilegale de păduri, infracțiuni ecologice). Cuantumul acestora este prevăzut în legislația contravențională și cea penală;
4. **Prejudiciul și impactul adus mediului, în urma poluării** (plăți para-fiscale) – legislația de mediu prevede recuperarea prejudiciului adus mediului ca rezultat al poluării sau impactul asupra mediului ca o consecință a anumitor activități. Modul de calculare a prejudiciului este stabilit într-o serie de instrucțiuni, metodologii și legi.

Figura 1. Nivelul Taxelor de mediu la nivel european în 2018, % în PIB

Sursa: Aplicarea instrumentelor fiscal-bugetare în soluționarea problemelor de mediu, Fala A., Pânteș Dm., Cantaragiu Iu., Coșeru I., Expert Grup, noiembrie 2020,

<https://environment.md/public/files/8b4fae9f84f048701b4b234e2bff4096.pdf>

Analiza comparativă a încasărilor din Taxele de mediu la nivel european denotă situația neuniformă, plasând statele dezvoltate atât peste, cât și sub media europeană. Acest fenomen poate fi explicat prin politicile statului îndreptate spre stimularea implementării economiei verzi, precum și prin taxarea ridicată în vederea restricționării activităților nocive.

Conform datelor din figura 1, ponderea încasărilor din taxele de mediu în PIB este la același nivel cu media pe UE, înregistrând 2.5%. În același timp, menționăm că încasările din aceste taxe sunt atât de ne semnificative, încât, în varianta sintetizată, nu se regăsesc ca linie bugetară separată. Astfel, sub criteriile definitorii enunțate, taxele de mediu, în Republica Moldova, mai degrabă, sunt abordate ca instrumente de promovare a politicilor de mediu, decât în calitate de sursă de finanțare a acestora.

3. CHELTUIELILE BUGETARE DESTINATE PROTECȚIEI MEDIULUI

La compartimentul Cheltuieli, cele destinate protecției mediului sunt planificate în cadrul următoarelor programe bugetare:

Programul „Protecția mediului”

- Conține mai multe subprograme care stabilesc volumul alocațiilor conform diferitelor scopuri și obiective pe mai multe dimensiuni de mediu.
- Sursa de finanțare a cheltuielilor prevăzute în cadrul subprogramei provine, în cea mai mare parte, din veniturile generale ale bugetului de stat – circa 90% și, într-o mică măsură, din surse externe (10%) în baza unor proiecte susținute de donatori.
- Totodată, finanțarea unor cheltuieli are loc prin intermediul Fondului Ecologic Național (FEN), circa 35% anual, și, într-o mică măsură, prin intermediul Fondului Național pentru Dezvoltare Regională (FNDR).
- În cele din urmă, instituția responsabilă pentru implementarea programului este Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Regionale, cu o mică excepție, subprogramul „7006 – Managementul deșeurilor radioactive”, care revine Ministerului Afacerilor Interne.

Programul 75 „Dezvoltarea gospodăriei de locuințe și serviciilor comunale” subprogramul „7503 – Aprovizionarea cu apă și canalizare”.

- Sursa de finanțare a activităților prevăzute în cadrul acestui subprogram provin, de asemenea, din veniturile generale ale bugetului de stat și sunt realizate prin intermediul FEN.
- Nu toate aceste cheltuieli se referă la mediu (cum ar fi construcția de apeducte, care țin de serviciile comunale și aprovizionarea cu apă), ci doar cele ce țin de colectarea și epurarea apelor uzate, adică cele ce țin de construcția și ameliorarea stațiilor de epurare și a sistemelor de canalizare a apelor uzate.
- O analiză a proiectelor finanțate prin intermediul FEN prezintă un volum de resurse redus, alocat pentru colectarea și epurarea apelor uzate, restul revenind construcției și gestiunii sistemelor de aprovizionare cu apă.

Conform CBTM (2019-2021) sectorul de aprovizionare cu apă și canalizare face parte din sectorul *Gospodăria comunală și de locuințe*, care creează condiții pentru viața de zi cu zi a locuitorilor Republicii Moldova.

Principalele probleme și provocări, cu care se confruntă domeniul în cauză, sunt: 1) accesul redus al populației (în special, al celei din mediul rural) la surse sigure de apă și calitative și sisteme de canalizare, ceea ce afectează condițiile de trai și constituie un factor de risc pentru apariția unor boli condiționate de consumul de apă potabilă neconformă; 2) infrastructura ce funcționează în domeniul alimentării cu apă și sanitație, în domeniul epurării apelor uzate aflată într-o stare avansată de uzură și degradare continuă, necesitând reabilitare și modernizare; 3) insuficiența investițiilor, lipsa interesului sectorului privat de a investi în dezvoltarea infrastructurii de aprovizionare cu apă și canalizare, insuficiența capacităților de absorbție a fondurilor orientate spre acest sector.

În scopul diminuării impactului provocărilor menționate, pentru CBTM (2019-2021) au fost identificate următoarele priorități: 1) asigurarea graduală a accesului la apă sigură și sanitație adecvată pentru toate localitățile și populația Republicii Moldova, contribuind astfel la îmbunătățirea sănătății, demnității și calității vieții și la dezvoltarea economică a țării; 2) asigurarea epurării apei uzate urbane în

conformitate cu cerințele Directivei 91/271/CEE; 3) extinderea sistemelor centralizate de alimentare cu apă și canalizare în contextul regionalizării serviciului.

Pentru perioada menționată, cu suportul partenerilor de dezvoltare, Guvernul și-a propus implementarea unor proiecte majore de investiții capitale: 1) proiectul de alimentare cu apă a raionului Cahul; 2) continuarea implementării proiectelor de alimentare cu apă și canalizare din contul mijloacelor Fondului național pentru dezvoltare regională.

Analiza comparativă UE-Republica Moldova a cheltuielilor guvernamentale destinate protecției mediului scoate în evidență domeniile de intervenție specifice, dintre care Gestionarea și Protecția apelor în Republica Moldova atinge nivelul de 70%.

Un aspect deloc neglijabil îl constituie cheltuielile pentru cercetare, prognoza meteo și politici de management în domeniul mediului. Astfel, respectiva destinație consumă până la 14% în UE și 24% în Republica Moldova din totalul cheltuielilor destinate domeniului.

4. PROBLEMELE DE MEDIU DIN PERSPECTIVA INSTRUMENTELOR FISCAL-BUGETARE (pe exemplul resurselor acvatice)

Odată cu adoptarea Legii apelor nr. 272/2011, Republica Moldova și-a asumat o nouă abordare în procesul de gestionare a resurselor de apă, numită „Gestionarea integrată a resurselor de apă”. Aceasta, la rândul său, cuprinde parcurgerea următoarelor etape în vederea analizei asigurării gestionării adecvate a resurselor acvatice:

I. Disponibilitatea resurselor de apă

Gestionarea resurselor de apă se face la nivel de bazine hidrografice, ținând cont de necesitățile tuturor utilizatorilor de apă.

- Procesul decizional trebuie să asigure un anumit echilibru atât în ceea ce privește distribuția echitabilă între utilizatori, cât și protecția resurselor de apă pentru a asigura o calitate corespunzătoare și regenerarea acesteia în timp.
- Sursa principală de alimentare cu apă o reprezintă apele de suprafață din cele două districte ale bazinelor hidrografice –

Dunărea-Prut și Marea Neagră, pe de o parte, și Nistru. Acestea reprezintă 85% din necesarul total de apă, restul de 15% fiind captat din surse subterane de apă.

- Resursele de apă depind de volumele de apă, care vin pe cursurile râurilor Prut și Nistru, acumulate, preponderent, în afară țării.
- Resursele interne (râurile și rezervele de apă subterană) constituie doar 1,6 mld. m³, care, raportate la nivelul populației, constituie circa 590 m³ pe cap de locuitor, mult sub volumul raportat în alte state europene.
- Volumul apei captate este destul de mare, de circa ½ din resursele regenerabile de apă sau un volum anual de aproximativ 840 mil. m³ (315 m³ pe cap de locuitor).

Tabelul 1. Resursele regenerabile interne de apă și volumul apei captate, anul 2017

	Resurse acvatice interne regenerabile, mld. M ³	Volumul apei captate, mld. M ³	Resurse acvatice interne regenerabile per capita, m ³	Volumul apei captate per capita, m ³	Raportul dintre resursele acvatice interne regenerabile și apa captată, %
Bulgaria	82,1	5,7	11 560	796,7	6,9
Cehia	14,5	1,6	1 371	154,1	11,2
Croația	187,9	0,7	45 230	162	0,4
Letonia	45,7	0,2	23 417	107,1	0,5
Lituania	33,8	0,3	11 861	102,4	0,9
Malta	0,07	0,04	150	93,4	62,2
Moldova*	1,6	0,8	588	304,9	51,9
Polonia	61,0	10,7	1 608	280,5	17,5
Portugalia	17,1	4,8	1 661	469,2	28,3
România	29,2	6,8	1 488	344,2	23,1
Slovenia	32,2	0,9	15 578	450	2,9
Slovacia	79,4	0,6	14 598	106,5	0,7
Albania	33,3	1,2	11 560	413,1	3,6
Serbia	151,3	5,4	21 493	763,8	3,6

Sursa: Aplicarea instrumentelor fiscal-bugetare în soluționarea problemelor de mediu, Fala A., Pântea Dm., Cantaragiu Iu., Coșeru I., Expert Grup, noiembrie 2020,

<https://environment.md/public/files/8b4fae9f84f048701b4b234e2bff4096.pdf>

Tabelul 2. Captarea și utilizarea apei, mil. m³

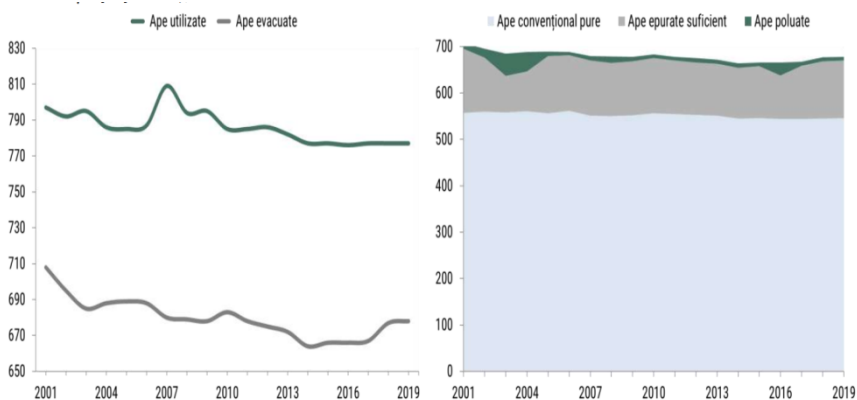
	2001	2003	2005	2007	2009	2011	2013	2015	2017	2019
Captarea apei, total	874	864	852	885	865	847	839	840	840	839
Utilizarea apei, total	797	795	785	809	795	785	782	777	777	777
- Utilizarea apei pentru necesități de producție	587	586	583	581	580	580	580	579	583	582
- Utilizarea apei potabile	19	20	18	17	17	17	17	17	20	20
- Utilizarea apei pentru necesitățile agriculturii	36	35	35	36	38	39	38	39	38	39
- Utilizarea apei pentru necesitățile menajere	130	116	120	125	120	119	118	114	113	110

Sursa: BNS

Pe termen lung, se atestă o reducere a volumului de apă captată, principalul factor ce determină această evoluție fiind scăderea numărului populației.

II. Sursele de poluare

Resursele de apă, de care dispune Republica Moldova, pot fi considerate de o calitate precară, urmare a ignorării permanente, în decursul multor ani, a aspectelor de mediu în procesul decizional.

Figura 2. Volumul apelor utilizate și al celor evacuate (repartizate pe ape convențional pure, ape epurate suficient și ape poluate), mil. m³

Sursa: BNS

Conform datelor de monitorizare a calității apelor de suprafață, efectuată anterior de către Serviciul Hidrometeorologic de Stat (SHS), iar din 2019, de către Agenția de Mediu (AM), calitatea apelor râurilor Prut și Nistru se încadrează în clasa III (moderat poluată), iar cea a râurilor din interiorul țării sunt de clasele IV-V (poluată și foarte poluată).

De asemenea, în anul 2019, 56% din probele prelevate din sistemele centralizate de alimentare cu apă și 73% din sisteme descentralizate de alimentare cu apă, nu corespundeau parametrilor sanitaro-chimici în vigoare-20. Acest fapt pune în dificultate utilizatorii de apă, în speță, pe cei care folosesc apa pentru alimentarea populației, dar și pe cei din sectorul agricol, care folosesc apa pentru irigare, dat fiind faptul că trebuie să o trateze pentru a fi utilizată.

Cauza calității scăzute a apei este pusă, în special, pe sursele de poluare provenite, inclusiv, din sectorul gospodăriei comunale și din sectorul agricol, dar și din cauza intervențiilor istorice manifestate prin îndreptarea albiilor râurilor și bararea excesivă a cursurilor de apă. Astfel, se atestă o creșterea rapidă a deversărilor de poluanți printre care pot fi menționate clorurile, fosfații, azotatul de amoniu și produsele petroliere.

III. Instrumentele bugetar-fiscale

În categoria instrumentelor fiscal-bugetare, pot fi aplicate atât cele fiscale (impozitele, taxele), nefiscale (amenzile, penalitățile), cât și bugetare, sub forma alocațiilor în scopuri investiționale și de finanțare.

Principalul instrument fiscal, utilizat pentru protejarea volumului de resurse acvatice, este taxa pentru apă.

Taxa pentru apă	• Taxa se aplică agenților economici și persoanelor fizice în procesul desfășurării activității de Întreprinzător
Obiectul impunerii	a) volumul de apă extrasă din sursele de apă de suprafață și din cele subterane; b) volumul de apă potabilă utilizată, din orice sursă, în scopul îmbutelierii; c) volumul de apă minerală extrasă; d) volumul de apă utilizată de hidrocentrale.

Corelația negativă dintre colectări și volumul apei extrase este cauzat de faptul că, mai mult de un deceniu, cota taxei nu a fost schimbată.

Pentru trei moduri de utilizare a apei nivelul taxei rămâne neschimbat, încă din anul 2008, și anume:

- ✓ apă extrasă din sursele de apă de suprafață și din cele subterane (0,3 lei pentru 1 m³);
- ✓ apă minerală naturală și apă potabilă extrasă destinată îmbutelierii (16 lei pentru 1 m³);
- ✓ apă utilizată de hidrocentrale (0,06 lei pentru 10 m³).

Un alt instrument fiscal utilizat îndeosebi pentru protecția resurselor de apă împotriva poluării este plata pentru deversările de poluanți.

Plata pentru deversările de poluanți	Taxa este achitată de agenții economici sau persoanele fizice, care desfășoară activitate de întreprinzător în dependență de masa poluanților deversați în obiective acvatice și sisteme de canalizare.
---	---

Menținerea unui nivel constant al apelor poluate este determinat și de investițiile reduse în sistemele de epurare a apelor uzate.

Sistemele de sanitație, care includ atât sistemele de canalizare, cât și pe cele de epurare a apelor uzate, sunt parte a procesului de prevenire a poluării și protecției resurselor de apă.

Autoritățile naționale se concentrează mai mult pe extinderea sistemelor de alimentare cu apă și mai puțin pe construcția sistemelor de canalizare, și mult mai puțin pe construcția de stații de epurare.

La sistemul public de alimentare cu apă, erau conectate aproximativ 2,2 mil. persoane (82% din populația țării), iar de serviciul public de canalizare beneficiau puțin peste 1 mil. persoane (40% din populația țării).

Lungimea rețelelor publice de distribuție cu apă a crescut cu circa 1402 km sau 10,5%, până la aproximativ 14,7 mii km.

Lungimea rețelelor publice de canalizare a crescut doar cu circa 117 km sau 4,1%, până la puțin peste 2,9 mii km.

Circa 73% din totalul sistemelor publice de canalizare erau dotate cu stații de epurare.

Din cele 90 de stații de epurare existente, funcționale erau doar 7521, iar numărul celor care epurează apa conform normativelor în vigoare era și mai mic.

Cheltuielile bugetare pe dimensiunea dată se regăsesc în cadrul programului bugetar „75.03 – Aprovizionare cu apă și canalizare”, multe acțiuni fiind realizate prin intermediul FEN și FNDR.

În ultimii ani (2018/2019), în cadrul acestui program, au fost alocate resurse de circa 350 mil. lei anual, nivelul executat fiind de peste 80%. Această sumă reprezintă doar jumătate din necesarul de investiții în infrastructura pentru apă și canalizare menționate în cadrul Strategiei de alimentare cu apă și sanitație (2014-2030).

Nu toate aceste cheltuieli se referă direct la domeniul protecției mediului, cum ar fi construcția de apeducte, care ține de servicii comunale și aprovizionarea cu apă, respectiv doar cele ce țin de colectarea și epurarea apelor uzate pot fi considerate cheltuieli de mediu.

ÎNTREBĂRI DE RECAPITULARE

- Apreciați suficiența reglementărilor în domeniul protecției mediului în funcție de aria de acoperire.
- Caracterizați plățile fiscale și para-fiscale aplicate în Republica Moldova în domeniul protecției mediului.
- Care este structura și specificul taxelor de mediu în R. Moldova?
- Cum caracterizați evoluția cheltuielilor bugetare destinate protecției mediului și care este specificul finanțării pe programe a domeniului?
- Dați o caracteristică succintă a disponibilității resurselor acvatice în R. Moldova.
- Apreciați instrumentele fiscale utilizate pentru protejarea volumului de resurse acvatice.
- În ce măsură cheltuielile bugetare pentru protecția și conservarea resurselor de apă reprezintă suport în realizarea obiectivelor Strategiei de mediu 2013-2020?

STUDII DE CAZ

În baza datelor din CBTM 2021-2023 și a raportului privind executarea BPN, determinați:

- 1) Dinamica absolută și relativă a încasărilor fiscale și nefiscale aplicate în domeniul protecției resurselor de apă;

- 2) Structura acestor încasări și ponderea în PIB și total venituri BPN;
- 3) Dinamica absolută și relativă a cheltuielilor alocate în domeniul protecției resurselor de apă;
- 4) Structura acestor cheltuieli și ponderea în PIB și total venituri BPN;
- 5) Comparați nivelul prognozat cu cel executat, atât al încasărilor, cât și al cheltuielilor.
- 6) Formulați concluzii.

BIBLIOGRAFIE:

- Managementul resurselor acvatice, Chișinău, 2013, Biblioteca Șt. a AȘM, <https://documente.net/document/managementul-resurselor-acvatice-aevschi-v-evaluarea-i-managementul-riscului.html>
- Использование экономических инструментов управления водными ресурсами, водными объектами и водной инфраструктурой в Молдове, Учебные материалы – проект для апробации, mai, 2020
- Aplicarea instrumentelor fiscal-bugetare în soluționarea problemelor de mediu, Fala A., Pântea Dm., Cantaragiu Iu., Coșeru I., Expert Grup, noiembrie 2020, <https://environment.md/public/files/8b4fae9f84f048701b4b234e2bff4096.pdf>
- Ghid de planificare strategică pentru managementul durabil al resurselor de apă, April 2014, Edition: 2014, Publisher: Ministerul Mediului și Schimbărilor Climatice. Editor: Angela Curtean-Bănăduc, Doru Bănăduc, Carmen Damian, Carmen Sandu, Andras Attila Nagy, Erika Stanciu, Ioana Bejan, https://www.researchgate.net/publication/317310241_Ghid_de_planificare_strategica_pentru_managementul_durabil_al_resurselor_de_apa
- Evoluția indicatorilor bugetari, <https://mf.gov.md/ro/ministerul-finan%C8%9Belor/catalogul-de-date-deschise-al-ministerului-finan%C8%9Belor>

FINANȚAREA ÎN GESTIONAREA RESURSELOR ACVATICE

Dr. prof. univ. Ludmila COBZARI

CUPRINS:

1. Finanțarea – aspecte generale
2. Fonduri – instrumente de finanțare
3. Instrumente financiare inovatoare

Întrebări de recapitulare

Bibliografie

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

Studierea acestui capitol va permite studenților:

- Cunoașterea surselor și instrumentelor de finanțare
- Cunoașterea principiilor de finanțare prin intermediul fondurilor naționale
- Analiza importanței fondului dezvoltării regionale în managementul resurselor acvatice

CONCEPTE-CHEIE:

Dezvoltare regională, fond ecologic, împrumuturi, credite, leasing, granturi, instrumente financiare, investiții, obligațiuni verzi.

1. FINANȚAREA – ASPECTE GENERALE

Finanțarea procesului de gestiune a resurselor în domeniul apei este în corelație cu fondurile financiare. Infrastructura de apă și servicii implică costuri recurente și de capital, care necesită mecanisme separate de finanțare.

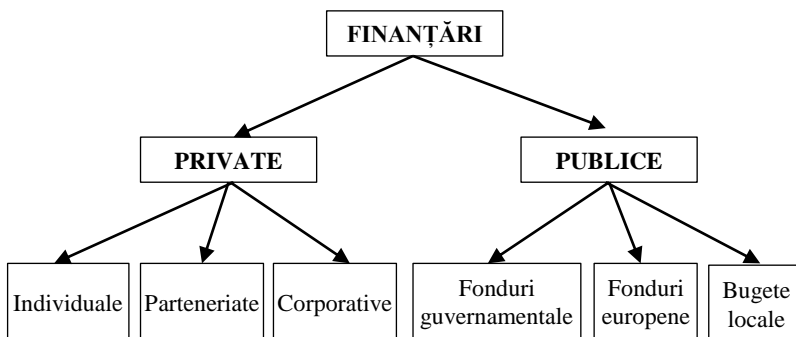
În literatura de specialitate, se disting două tipuri elementare de finanțare, și anume, cea directă și indirectă.

La finanțarea directă, debitorii împrumută fonduri direct de pe piața financiară. Finanțarea directă este realizată, de regulă, de către debitorii care vând valori mobiliare și / sau acțiuni pentru a colecta

fluxuri de numerar și a evita rata ridicată a dobânzii intermediarului financiar (banca).

Creditorul poate împrumuta capitalul unui intermediar financiar în schimbul unei dobânzi, iar intermediarii au ca scop reinvestirea ulterioară a banilor la o rată mai mare. Utilizarea intermediarilor financiari pentru finanțarea operațiunilor se referă la finanțarea indirectă.

Instrumentele de finanțare pot fi divizate în două categorii esențiale (figura 1), precum finanțări publice și private:

Figura 1. Finanțări publice și private

Sursa: Paramasivan, C., Subramanian, T. Financial management. New Age International Publishers. New Delhi, pag. 3

Finanțările publice se raportează la bugetul de stat și bugetele locale, fonduri naționale, fonduri europene etc. Finanțările private presupun finanțele agenților economici, bănci, corporații, afaceri de diferit tip, persoane fizice etc.

Instrumentele financiare vizează diverse forme de investiții pe termen scurt și pe termen lung.

Instrumentele financiare operează pe piața valorilor mobiliare, piața monetară, piața de capital, altfel spus, pe piața financiară, fiind extrem de importantă pentru dezvoltarea economică.

Sursele de finanțare se referă la instrumentele financiare primare, care includ: credite, obligațiuni, acțiuni, creanțe și creanțe pentru obligațiuni curente, capital de risc, donații, subvenții impozite, granturi etc.

Printre instrumentele financiare secundare, delimităm: opțiuni, contracte futures, contracte forward, rate de dobândă și schimburi valutare.

Proiectele cu referire la infrastructura de apă, sunt, deci, proiectele ce sunt orientate spre domeniile vizate de rețele și infrastructura propriu-zisă, adică, inclusiv acțiuni orientate întru îmbunătățirea componentelor infrastructurii resurselor acvatice.

Finanțarea investițiilor în domeniul alimentării cu apă și sanitației este incertă datorită insuficienței fondurilor față de necesitățile locale și regionale. Capacitățile autorităților publice locale în elaborarea și implementarea proiectelor sunt slab dezvoltate, există unele proiecte de investiții prea mici și fragmentate. Totodată, se observă o lipsă a unor indicatori de monitorizare agreeți de părțile interesate și a unui proces decizional bine punctat.

Pentru proiectele de infrastructură, în unele țări cu deficit de resurse în sectorul public, inclusiv Republica Moldova, o sursă de finanțare extrem de importantă o constituie granturile. Granturile reprezintă o sumă de bani acordată drept finanțare nerambursabilă pentru realizarea unui proiect anume. Prin intermediul granturilor, finanțatorii urmăresc atingerea unor obiective generale (economice, sociale, culturale), prin sprijinirea financiară a activităților unor organizații (firme, ONG-uri, instituții publice etc.) sau persoane.

În mare parte, acest gen de finanțări este oferit de către partenerii de dezvoltare și sau instituții internaționale.

În acest context, un rol important, în asigurarea bunei funcționalități a infrastructurii, le revine mijloacelor financiare, ce se regăsesc în componența finanțelor publice, cum ar fi:

- bugetul de stat și bugetele locale,
- bugetul fondurilor externe rambursabile,
- bugetul creditelor externe nerambursabile,
- subvenții pentru investiții, acordate de la buget,
- împrumuturi externe contractate direct sau cu garanții guvernamentale.

În cadrul Strategiei de alimentare cu apă și sanitație (2014 – 2030) aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.199/2014, se estimează un cost total de implementare pentru toate localitățile țării, inclusiv cele mai mici localități rurale, reprezintă aproximativ 2,04 miliarde EUR, care, în termeni reali, sunt distribuiți în 998 de

milioane EUR pentru alimentarea cu apă potabilă și 1,04 miliarde EUR pentru managementul apei uzate.

Investițiile în sectorul apei sunt necesare pentru conservarea corpurilor de apă, fără de care alimentarea cu apă este imposibilă (râuri, zone înmlăștinate, acvifere, ghețari, ape subterane).

În același timp, sunt necesare investiții și pentru crearea de obiecte capitale (baraje, hidrocentrale, canale, conducte, stații de pompare, sisteme de distribuție a apei, sisteme de drenare a apei și stații de epurare), precum și finanțarea altor costuri (costuri administrative generale, de cercetare și monitorizare, de creare a Sistemelor IT).

Sursele de investiții pot fi:

- plăți de către utilizatorii de apă;
- investiții din bugetele de stat;
- asistență externă;
- împrumuturi comerciale;
- fonduri proprii ale organizațiilor.

După cum s-a menționat, majoritatea investițiilor în infrastructura de apă provin, de obicei, din bugetele de stat. Investițiile în proiectele de infrastructură de apă, se referă, în general, la proiectele de infrastructură pentru furnizarea de servicii de apă, care sunt destul de vizibile, precum și sensibile din punct de vedere social și politic. În plus, acestea au un potențial mai mare de a genera venituri, decât activitățile ce țin de conservarea apei, protecția mediului și alte aspecte ale gestionării resurselor de apă.

Investițiile străine directe reprezintă o altă sursă de capital, de know-how, tehnologie, abilități de management, care stimulează creșterea economică, contribuie la dezvoltarea și modernizarea infrastructurii economice, determină un efect pozitiv de antrenare în economie și creează noi locuri de muncă. Datorită numeroaselor beneficii ale investițiilor străine directe, astfel, e necesară continuarea eforturilor pentru atragerea acestora ca un element esențial în dezvoltarea economică a Republicii Moldova.

În același timp, sectorul apei este expus așa-numitelor riscuri de reglementare pentru investitori, adică riscurile deciziilor arbitrare ale oficialilor și autorităților de reglementare. În plus, proiectele de apă sunt, adesea, supuse riscului valutar, deoarece veniturile lor sunt generate, în principal, în moneda locală, în timp ce datoriile lor față

de creditorii străini și investitorii de capital trebuie să fie deservite în valută străină.

Prin urmare, la elaborarea metodelor economice de gestionare a resurselor de apă, este necesar, în primul rând, să se recunoască faptul că majoritatea proiectelor ce țin de crearea infrastructurii de apă pot fi plătite dintr-una din cele trei surse, modelul "3T"¹:

Aceste surse sunt cele care creează un flux de venituri viitoare, ce pot fi utilizate pentru deservirea și rambursarea surselor comerciale de finanțare – credite și împrumuturi.

Astfel, managementul proiectelor de apă se raportează la identificarea unor astfel de elemente de finanțare durabilă, astfel, încât să se reducă, în cele din urmă, alocarea greșită și eșecul investițiilor.

Schimbările climatice afectează foarte mult resursele de apă și acest factor se ia în considerare, în mod special, la planificarea investițiilor.

Surse ireversibile de investiții

Utilizarea apei este plătită de utilizatorii de apă, taxe și (sau) subvenții (transferuri) din diverse fonduri interne sau externe. Acestea sunt cele trei surse principale de venit, care pot fi utilizate pentru a atrage surse de finanțare răscumpărabile.

Pentru serviciile de apă, veniturile provenite din tarife reprezintă principala sursă de finanțare pentru costurile continue de operare și cumpărare. În structurile bine gestionate, veniturile provenite din tarif și din taxele de utilizare a apei tind să ofere o rentabilitate a investiției. Situația este, oarecum, diferită în sectorul agricol (de exemplu, alimentarea cu apă pentru sistemele de irigații), deoarece în multe țări agricultura generează venituri mici, cu un grad ridicat de subvenții.

---

¹ În literatura engleză, acest principiu propus de către OECD, a primit denumirea de „3T”: „Tarife, Taxe, Transferuri”

Accesibilitatea apei, din punct de vedere al prețului, constituie o problemă importantă la stabilirea tarifelor la apă. Unele experiențe denotă o majorare de tarife la serviciile de alimentare cu apă și canalizare. Alte state, referindu-se la dreptul omului la apă (ONU), consideră că apa trebuie furnizată gratuit.

Cu toate acestea, punctul de vedere pragmatic îl reprezintă aplicarea taxelor pentru utilizatorii de servicii de apă. Costurile furnizării serviciilor de alimentare cu apă și de salubritate trebuie suportate de utilizatorii de apă, cu condiția că nivelul costurilor să nu depășească indicele de suportabilitate și să ofere acces la serviciu consumatorilor din categoria social-vulnerabilă și cu un nivel de venituri mici.

Impactul negativ al tarifelor asupra consumatorilor săraci și cu venituri mici poate fi atenuat prin utilizarea unor structuri tarifare speciale, inclusiv a tarifelor progresive și sau prin acordarea de subvenții.

Subvențiile (măsurile de sprijin guvernamental) finanțate din impozite pot fi direcționate către anumite obiective sau pentru a sprijini anumite grupuri de consumatori, care au, într-adevăr, nevoie de ajutor. În practica internațională, subvențiile guvernamentale și împrumuturile concesionale sunt, de asemenea, utilizate pe scară largă pentru finanțarea investițiilor de capital.

Transferurile (subvențiile) provin de la diferite organizații economice internaționale, precum și din donații caritabile naționale. Transferurile sunt esențiale pentru finanțarea investițiilor în sectorul apei, în multe țări sărace, în curs de dezvoltare și, iar în multe cazuri, sunt canalizate și prin bugetele naționale. Recent, o serie de companii private s-au alăturat furnizării de servicii de apă, ca parte a responsabilității sociale a întreprinderilor.

Surse recuperabile de investiții

Conform modelului 3T, fiecare țară își consolidează fluxul de venit principal și îl folosește, printre altele, pentru a deservi surse de fonduri rambursabile, care sunt, în principal, împrumuturi, obligațiuni și capitaluri proprii.

Împrumuturile sunt parte indispensabilă din structura financiară a proiectelor mari de investiții. Împrumuturile pot fi:

Împrumuturi pe termen scurt pentru a acoperi nevoile de fond de rulment și în cazul unui deficit de numerar în fluxul de numerar.

Acestea sunt, de obicei, furnizate de băncile locale și comportă un caracter comercial (de exemplu, o rată a dobânzii ridicată).

Împrumuturile bancare pe termen lung (acordate pe mai mulți ani) sunt mai puțin frecvente în sectorul apei și includ, de obicei, garanții și alte tipuri de obligații publice.

Împrumutul de la instituțiile financiare internaționale (IFI) este o opțiune atractivă, deoarece termenele și durata împrumuturilor sunt mai confortabile pentru fluxul de numerar din activele productive de apă, deși implică, de obicei, un risc financiar aferent creditului. Unii finanțatori acordă împrumuturi în monede locale.

Pentru proiectele mici, locale și comunitare, **micro-finanțarea** este o altă sursă importantă de finanțare, în special, pentru schemele cu o perioadă scurtă de rambursare.

Obligațiunile reprezintă valori mobiliare emise de guvernele centrale sau municipale sau de utilități și entități, care oferă o rată a dobânzii fixă pe mai mulți ani și sunt rambursate integral la un moment specificat. Obligațiunile pot fi vândute investitorilor locali sau internaționali sau, uneori, ambelor categorii de investitori.

Capitalul propriu este o formă de finanțare, în care investitorul distribuie riscurile întreprinderii în schimbul unei părți din profit. Capitalul propriu poate fi asigurat atât de parteneri publici, cât și privați.

În vederea mobilizării eficiente a resurselor financiare necesare domeniului alimentării cu apă și sanitației, în practică, se aplică diverse mecanisme și fonduri de finanțare destinate dezvoltării acestui domeniu.

2. FONDURI – INSTRUMENTE DE FINANȚARE

Obiectivul principal al politicii regionale a UE, cunoscută și sub denumirea de politică de coeziune, îl constituie tratarea dezechilibrelor teritoriale, sociale și economice, care există între diferitele regiuni ale UE. Politica regională acoperă toate regiunile și orașele din Uniunea Europeană, favorizând crearea de locuri de muncă, competitivitatea întreprinderilor, creșterea economică, dezvoltarea durabilă și îmbunătățirea calității vieții cetățenilor.

„Fondurile europene” desemnează instrumentele de finanțare nerambursabilă alocate statelor membre ale Uniunii Europene (UE), pentru a reduce decalajele de dezvoltare economică și socială dintre acestea și sunt gestionate în comun de Comisia Europeană și de fiecare stat membru în parte.

Programele finanțate din bugetul UE se încadrează în unul dintre următoarele trei tipuri de moduri de implementare, în funcție de natura finanțării în cauză:

- gestiune directă: fondurile UE sunt gestionate direct de Comisia Europeană
- gestiune partajată: Comisia Europeană și autoritățile naționale gestionează finanțarea în comun
- gestiune indirectă: finanțarea este gestionată de organizații partenere sau de alte autorități din interiorul sau din afara UE

Prin urmare, deși UE oferă finanțare pentru un anumit program sau proiect, aceasta nu este întotdeauna implicată direct în gestionarea curentă².

„Fondurile naționale” reprezintă instrumente de finanțare a unor programe de politici la nivel național, regional și local pe anumite domenii vizate și au ca principal obiectiv dezvoltarea economică și socială.

Printre fondurile naționale, se enumeră:

- Fondul Național pentru Dezvoltare Regională;
- Fonduri ecologice naționale și ecologice locale;
- Fondul Național pentru dezvoltarea agriculturii și a zonelor rurale.

În anul 2021, UE a intrat într-o nouă perioadă de programare multianuală, ținând cont de obiectivele actuale ale FEDR: „Investiții pentru ocuparea forței de muncă și creștere economică” și „Cooperare teritorială europeană”. Concentrarea tematică pentru cele două priorități principale: sprijin pentru inovare, economia digitală și IMM-uri, prin intermediul unei strategii de specializare inteligentă (OP1) și o economie mai ecologică, cu emisii reduse de dioxid de carbon și circulară (OP2).

---

² https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/find-funding/funding-management-mode_ro

În perioada de programare 2021-2027, Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDR) se prevede un buget de aproximativ 200,36 miliarde EUR (inclusiv 8 miliarde EUR pentru cooperarea teritorială europeană și 1,93 miliarde EUR sub formă de alocații speciale pentru regiunile ultraperiferice). Regiunile mai puțin dezvoltate urmează să beneficieze de niveluri de cofinanțare de până la 85% din costurile proiectelor. Ratele de cofinanțare pentru regiunile de tranziție și pentru regiunile mai dezvoltate se estimează a fi de până la 60%, respectiv 40%.

Conform Legii nr. 438 din 28.12.2006 privind dezvoltarea regională, prin politică de dezvoltare regională se înțelege activitatea coordonată a autorităților administrației publice centrale și locale, a colectivităților locale și a organizațiilor neguvernamentale, orientată spre planificarea și realizarea unei dezvoltări social-economice teritoriale echilibrate.

În vederea alinierii la normele europene, obiectivele specifice ale dezvoltării regionale în Republica Moldova, conform prevederilor cadrului legal axate pe: a) creșterea competitivității și a ocupării forței de muncă în regiuni; b) sporirea coeziunii teritoriale și prevenirea excluziunii și asigurarea condițiilor instituționale și legale pentru implementarea unei guvernante colective la nivel național, regional și local, în cooperare cu sectorul privat și societatea civilă.

În strategia națională de dezvoltare „Moldova 2030”, Obiectivului general 2 – Creșterea accesului oamenilor la infrastructura fizică, utilitățile publice și condiții de locuit are ca prioritate nevoia de a crește accesul oamenilor la surse sigure de apă, energie, sistem de canalizare și infrastructura rutieră.

Dezvoltarea regională, în sectorul de apă, prevede finanțarea prin proiecte prioritare ale autorităților publice la nivel central, regional și local.

Fondul național pentru dezvoltare regională și locală (Fondul Național) reprezintă instrumentul principal privind finanțarea proiectelor și programelor de dezvoltare regională și locală, orientată, în mod prioritar, spre zonele defavorizate din regiunile de dezvoltare.

Fondul Național se află în gestiunea autorității de elaborare a politicii de dezvoltare regională, care efectuează alocarea mijloacelor acestuia, cu aprobarea prealabilă a Consiliului Național de Coordinare a Dezvoltării Regionale și Locale.

Fondul se formează din alocațiile anuale de la bugetul de stat, ca poziție distinctă pentru politica de dezvoltare regională, precum și din alte surse.

În Fond, pot fi atrase și alte mijloace financiare din sectorul public și din cel privat la nivel local, regional, național și internațional, precum și mijloacele oferite prin programele de asistență ale Uniunii Europene. Modul de formare și utilizare a mijloacelor Fondului național pentru dezvoltare regională se stabilește prin regulamentul aprobat de Guvern și legea anuală bugetară.

Principiile de bază ale utilizării Fondului sunt următoarele:

Eficiența – buna utilizare a resurselor naturale, umane, financiare și a celor de producție pe întreg teritoriul Republicii Moldova;

Echitatea – drepturi egale de acces la valorile economice, sociale și culturale pentru toți cetățenii Republicii Moldova, indiferent de locul lor de trai;

Durabilitatea – caracterul viabil, din punct de vedere tehnic, financiar și instituțional al măsurilor luate, al programelor și proiectelor de dezvoltare regională;

Planificarea – elaborarea și efectuarea, în concordanță cu Strategia națională de dezvoltare și cu Strategia de dezvoltare regională, a măsurilor, programelor și proiectelor de dezvoltare regională, care au obiective bine formulate, priorități și mecanisme clar definite;

Coordonarea – punerea de acord, atât la nivel național, cât și la nivel regional, a măsurilor și obiectivelor pentru susținerea dezvoltării regionale;

Parteneriatul – cooperarea autorităților publice centrale și locale, a sectorului public și privat, a societății civile în activitățile de planificare, de elaborare și de implementare a strategiilor privind susținerea dezvoltării regionale;

Transparența – furnizarea de informații complete, accesibile publicului privind alocarea, distribuirea și utilizarea mijloacelor pentru realizarea strategiilor, programelor și proiectelor de dezvoltare regională.

Finanțarea proiectelor de dezvoltare regională din Fondul Național se realizează în mai multe **etape**, precum:

- CNCDR decide alocarea mijloacelor financiare din FNDR;

- ADR semnează Acordul de parteneriat privind implementarea proiectului cu beneficiarul și partenerii;
- ADR lansează activitățile de implementare a proiectului;
- ADR prezintă rapoarte ministerului de resort și Consiliului de dezvoltare regională privind derularea implementării proiectului.

Corelarea între resursele financiare naționale și suportul financiar primit din partea donatorilor externi va conduce la realizarea obiectivelor de dezvoltare regională, implementarea proiectelor de dezvoltare strategică a sectorului de apă, la eficientizarea serviciilor prestate, asigurând administrarea eficientă a resurselor acvatice.

Fondul Ecologic Național

Cele mai multe țări din Europa Centrală și de Est administrează Fondurile de Mediu (OECD 1999), indiferent de bugetul central, folosind, în mare parte, veniturile provenite din taxele de mediu și de poluare. Ele întrebunțează proceduri în subvenții și împrumuturi pentru diverse tipuri de îmbunătățiri de mediu (inclusiv tratarea apelor reziduale, remedierea corpurilor de apă poluate și protecția bazinului de recepție³).

Formarea și funcționarea Fondului ecologic național și a fondurilor ecologice locale sunt reglementate de Legea privind protecția mediului nr. 1515-XII din 16 iunie 1993, Regulamentul privind fondurile ecologice (Aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 988 din 21 septembrie 1998).

Fondul ecologic național (FEN) este un instrument economic instituit în cadrul bugetului de stat pentru finanțarea activităților de protecție a mediului și de refacere a ecosistemelor.

Fondurile ecologice reprezintă instrumente economice în vederea creării și direcționării resurselor financiare necesare pentru rezolvarea problemelor de mediu și sunt destinate pentru finanțarea măsurilor de protecție a mediului și reconstrucție a ecosistemelor.

Formarea fondului se efectuează din mijloacele fondurilor ecologice, contribuțiile benevole ale persoanelor fizice și juridice și mijloacele cu destinație specială de compensare a daunelor cauzate

---

³ <https://www.gwp.org/globalassets/global/toolbox/publications/background-papers/12.-water-financing-and-governance-2008-rumanian.pdf>

resurselor piscicole. Tipurile de finanțare din fondurile ecologice presupun:

- subsidii nerambursabile sau dotații (granturi);
- împrumuturi preferențiale fără dobândă sau cu dobândă bonificată;
- garanții pentru împrumut;
- subvenții pentru plata dobânzilor la creditele acordate organizațiilor ce au contractat credite bancare pentru proiecte de protecție a mediului.

Mijlocele fondurilor ecologice sunt destinate pentru finanțarea exclusivă a proiectelor în domeniul mediului, care au trecut etapele stabilite de selectare și evaluare în bază de concurs.

Direcțiile prioritare de finanțare din fondurile ecologice le constituie:

- activitățile de implementare a planurilor și programelor naționale de acțiuni în domeniul protecției mediului;
- măsurile pentru îndeplinirea obligațiilor internaționale asumate de Republica Moldova prin semnarea acordurilor și convențiilor internaționale;
- lucrările pentru micșorarea emisiilor în atmosferă, a deversărilor în obiectivele acvatice și a volumului deșeurilor.

În aceste scopuri, se alocă cel puțin 70% din resursele acumulate în fondurile ecologice. Totodată, se creează fondul de rezervă, în mărime de până la 10% din volumul anual al mijloacelor Fondului ecologic național și fondurilor ecologice locale, în vederea acumulării mijloacelor pentru cazuri excepționale sau pentru cheltuieli operative.

Fondul Național de Dezvoltare a Agriculturii și Mediului Rural

Subvenționarea investițiilor ce țin de obiectivele și măsurile de sprijin, incluse în Strategia națională de dezvoltare agricolă și rurală 2021-2030, este aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 409 din 4 iunie 2014. Alocațiile bugetare anuale, prevăzute până în anul 2021, sunt destinate să acopere următoarele priorități stabilite în Strategia națională pentru agricultură și dezvoltare rurală. Alocarea fondurilor din FNDAMR este efectuată de **Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură**.

3. INSTRUMENTE FINANCIARE INOVATOARE

Comisia Europeană a adoptat o serie de propuneri menite să adapteze politicile UE în domeniul climei, energiei, transporturilor și fiscalității, pentru a reduce cu cel puțin 55%, până în 2030, emisiile nete de gaze cu efect de seră, față de nivelurile din 1990.

Țările UE trebuie să aloce cel puțin 37% din finanțarea pe care o primesc în cadrul Mecanismului de redresare și reziliență în valoare de 672,5 miliarde EUR, pentru investiții și reforme care sprijină obiectivele climatice și întreprind o serie de măsuri pentru stimularea și susținerea investițiilor private, necesare creșterii ecologice.

Statul are multiple metode directe de a influența fluxurile de investiții cu scopul reorientării lor în economia verde: subvenții de stat, impact indirect asupra investitorilor prin intermediul agențiilor de stat specializate și al instituțiilor de dezvoltare, finanțare concesiională, alte metode indirecte de influență – prin sistemul fiscal și instituțiile pieței financiare, reglementarea prețurilor pe piața energiei.

Conceptul de „dezvoltare economică verde”⁴ marchează trecerea de la modelul de dezvoltare economică de consum, care tratează protecția mediului drept o povară economică, spre un model care folosește protecția mediului ca una dintre forțele motrice de creștere a economiei.

Promovarea economiei „verzi”, în sectoarele economiei naționale, a fost inclusă ca acțiune prioritară și în Strategia națională de dezvoltare „Moldova 2030”.

În anul 2019, Guvernul Republicii Moldova a reiterat angajamentele și importanța sporirii procesului de decuplare a creșterii economice de degradarea mediului prin integrarea măsurilor economiei „verzi” în procesele de producere ale diverselor ramuri ale economiei naționale, prin asocierea la proiectul regional al UE pentru țările Parteneriatului Estic–Uniunea Europeană pentru Mediu/„EU4Environment” și prin reflectarea măsurilor de mediu în principalele documente de politici ale Guvernului.

Noile instrumente economice și fiscale de mediu presupun: plăți, taxe ecologice, subsidii, subvenții, asigurare ecologică, garanții

---

⁴ https://www.environment.md/ro/economia_verde_si_schimbari_climatice

financiare, responsabilitate a producătorului, plăți pentru servicii ecosistemice etc., dezvoltate și aplicate.

Piața obligațiunilor verzi a apărut în perioada 2007-2008⁵, când băncile multilateral dezvoltate au emis primele obligațiuni cu angajamentul de a finanța exclusiv proiecte „ecologice”.

Obligațiunile sunt investiții de tip credit, în care un investitor împrumută bani unui emitent pentru un termen limitat. Emitenții sunt, de obicei, companii private, municipalități, state sau guverne, care colectează capital pentru a finanța proiecte și activități.

Titularii de obligațiuni au, în general, dreptul la plăți de dobândă (sau „de cupoane”) și plata sumei de bază (suma investită inițial) la scadență (adică, la expirarea termenului împrumutului).

Cupoanele reprezintă plata efectuată regulat de către emitent, de obicei, trimestrial, semestrial sau anual, a ratei dobânzii pentru o obligațiune, și încasată de titularii de obligațiuni pe parcursul vieții obligațiunii. Suma cuponului depinde, în general, de calitatea împrumutatului, de perioada pentru care se împrumută banii, de monedă și de lichiditatea obligațiunilor.

Obligațiunile verzi contribuie la mobilizarea investițiilor ecologice oferind investitorilor o decizie informată și explicită privind investirea în proiecte ecologice.

Tipurile de obligațiuni verzi	Descrierea
Obligațiune standard de „utilizare ecologică” a veniturilor	O datorie standard cu recurs la emitent și ale cărei obligații sunt aliniată la orientările privind obligațiunile verzi.
Green Revenue Bond	O obligație de creanță fără a recurge la emitent, aliniată la GBP, în care expunerea la credit a obligațiunii este la fluxurile de numerar angajate de plățile viitoare ale taxelor, impozitelor, vânzărilor.

---

⁵ https://www.euki.de/wp-content/uploads/2020/03/20200219-EUKI-Financial-Guidance_final_RO.pdf

**Obligațiune
de proiect verde**

O obligațiune de proiect pentru unul sau mai multe proiecte ecologice pentru care investitorul are expunere directă la riscul de proiecte cu sau fără recurs potențial la emitent și care este aliniat la liniile directoare GBP.

**Obligațiuni verzi
securizate**

O obligațiune care este garantată de unul sau mai multe proiecte verzi specifice, incluzând, dar fără a se limita la obligațiuni structurate și securizate, adică datorii care sunt emise cu garanția altor emisiuni de datorii și care sunt alinate la GBP. Prima sursă de rambursare constă, în general, în fluxurile de numerar din active.

**Obligațiunile verzi
corporative**

Adică, obligațiunile corporative ale căror venituri sunt destinate finanțării proiectelor favorabile climatului – devin din ce în ce mai populare.

Banca germană de dezvoltare KfW apreciază obligațiunile verzi ca fiind o oportunitate pentru autoritățile publice de a finanța proiecte de infrastructură locală.

Proiectele finanțate prin obligațiuni verzi se referă, în principal, la energie regenerabilă, eficiență energetică, transport cu emisii reduse de carbon, și management durabil al apei, al deșeurilor și al poluării. Obligațiunile verzi oferă o alternativă la împrumuturile bancare și la finanțarea capitalurilor proprii și pot permite finanțarea pe termen lung pentru proiectele de anvergură.

ÎNTREBĂRI DE RECAPITULARE

1. Definiți instrumentele financiare aplicate în sectorul de apă în Republica Moldova?
2. Identificați principalele surse de finanțare a măsurilor de management al resurselor acvatice.
3. Identificați fondurile, ale căror resurse sunt alocate pentru finanțarea dezvoltării sectorului de apă.
4. Enumerați sursele de formare a Fondului Național de Dezvoltare Regională.

5. Redați esența alocării surselor din Fondul Ecologic Național.
6. Care sunt principiile fondurilor naționale?
7. Ce politici promovează statul în vedere alocării surselor de finanțare pentru proiectele de alimentare cu apă și canalizare?
8. Caracterizați sistemul acvatic al Republicii Moldova.
9. Ce reprezintă proiectele de investiții și care este contribuția lor la dezvoltarea sectorului de apă?
10. Care este rolul UE în finanțarea proiectelor de investiții în infrastructura de apă și de mediu?

BIBLIOGRAFIE:

1. Hotărârea Guvernului nr. 199 din 20-03-2014 cu privire la aprobarea Strategiei de alimentare cu apă și sanitație (2014 – 2030).
2. ANDROS D., MALAI I., MURAVSCHI A., DUMITRAȘCO A., Noul Concept (Paradigma) al Dezvoltării Regionale în Republica Moldova, 2020// http://adrgagauzia.md/public/files/Noul_concept_paradigm_a_dezvoltrii_regionale_in_Republica_Moldova_1.pdf.
3. https://utm.md/meridian/2010/MI_3_2010/8_Articol_Mazilu_G.pdf
4. Использование экономических инструментов управления водными ресурсами, водными объектами и водной инфраструктурой в Молдове, Учебные материалы – проект для апробации, mai, 2020/ https://www.euwipluseast.eu/images/2021/02/PDF/MD_EUWI_Training_materials_EIs_for_IWRM_RU.pdf
5. <https://www.finanzamania.com/2020/11/13/investitii-si-finante-verzi-iii/>
6. https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/find-funding/funding-management-mode_ro
7. https://www.environment.md/ro/economia_verde_si_schimbar_i_climatic
8. <https://www.gwp.org/globalassets/global/toolbox/publications/background-papers/12.-water-financing-and-governance-2008-rumanian.pdf>
9. https://www.euki.de/wp-content/uploads/2020/03/20200219-EUKI-Financial-Guidance_final_RO.pdf

GESTIUNEA SERVICIULUI DE ALIMENTARE CU APĂ ȘI DE CANALIZARE

Dr. conf. univ. Liliana BELECCIU

CUPRINS:

1. Serviciul de alimentare cu apă și de canalizare: activități componente; competențe și responsabilități
2. Regimul juridic al sistemelor de alimentare cu apă și de canalizare
3. Forme de gestiune ale serviciului de alimentare cu apă și de canalizare
4. Procedura atribuirii contractului de delegare a gestiunii serviciului de alimentare cu apă și de canalizare

Întrebări de recapitulare

Bibliografie

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

Studierea acestui capitol va permite studenților:

- familiarizarea cu activitățile componente ale serviciului de alimentare cu apă și de canalizare;
- identificarea autorităților competente în organizarea, funcționarea și gestiunea serviciului de alimentare cu apă și de canalizare;
- caracterizarea sistemelor de alimentare cu apă și de canalizare;
- cunoașterea formelor de gestiune a serviciului;
- distingerea particularităților gestiunii delegate;
- analiza cadrului legal privind atribuirea contractului de delegare a gestiunii.

1. SERVICIUL DE ALIMENTARE CU APĂ ȘI DE CANALIZARE: ACTIVITĂȚI COMPONENTE; COMPETENȚE ȘI RESPONSABILITĂȚI

Serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare, reglementat prin Legea nr. 303/2013, face parte din sfera serviciilor publice de gospodărie comunală organizate la nivelul unităților administrativ-teritoriale, care are drept scop asigurarea alimentării cu

apă, canalizarea și epurarea apelor uzate pentru toți consumatorii de pe teritoriul localității.

Potrivit art. 3 alin. (1) din Legea nr. 303 din 13.12.2013:

„Serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare cuprinde totalitatea activităților de utilitate publică și de interes economic și social general efectuate în scopul captării, tratării, transportului, înmagazinării și distribuirii apei potabile sau tehnologice la toți consumatorii de pe teritoriul unei sau al mai multor localități, precum și în scopul colectării, transportului, epurării și evacuării apelor uzate”.

Acest serviciu public are două componente:

- a) serviciul public de alimentare cu apă, reprezentând totalitatea activităților necesare pentru: captarea apei brute din surse de suprafață sau subterane; tratarea apei brute; transportarea apei potabile și/sau tehnologice; înmagazinarea apei; distribuția apei potabile și/sau tehnologice;
- b) serviciul public de canalizare, reprezentând totalitatea activităților necesare pentru: colectarea, transportarea și evacuarea apelor uzate de la consumatori la stațiile de epurare; epurarea apelor uzate și evacuarea apei epurate în emisar.

În principiu, este recomandabil ca aceste două componente ale serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare să fie asigurate de către un singur operator (este cazul a peste 80% dintre operatorii apă-canal din Republica Moldova). Însă, este posibilă și separarea acestora, existând *operatori care vor furniza doar serviciul public de alimentare cu apă* (spre exemplu: Întreprinderea Municipală „Apă-canal Bălți”); operatorii din comune și sate, unde este organizat doar serviciul de alimentare cu apă), *operatori care vor presta doar serviciul public de canalizare* (spre exemplu, SRL „GLORIN Engineering” Bălți), *operatori care vor asigura doar anumite activități din cadrul acestor servicii* (spre exemplu, Întreprinderea de Stat „Acva-Nord”, care asigură doar captarea apei brute, tratarea și transportarea apei potabile).

În Republica Moldova, serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare se înființează, se organizează și se administrează de autoritățile administrației publice locale pentru satisfacerea necesităților colectivităților locale, în conformitate cu art. 3 alin. (2) și art. 8 din Legea nr. 303/2013.

Astfel, autoritățile deliberative (consiliile locale/consiliile orășenești) ale unităților administrativ-teritoriale au competența exclusivă privind înființarea, organizarea, coordonarea, monitorizarea și controlul funcționării serviciilor publice de alimentare cu apă și de canalizare, precum și crearea, administrarea și exploatarea bunurilor proprietate publică din infrastructura tehnico-edilitară a unităților administrativ-teritoriale aferente acestui serviciu.

Principalele competențe ale autorităților publice locale, statuate în art. 8 alin. (1) din Legea nr. 303/2013 sunt:

- elaborarea și implementarea planurilor proprii de dezvoltare și de funcționare, pe termen scurt, mediu și lung, a serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare în conformitate cu planurile urbanistice generale, cu programele de dezvoltare social-economică a unității administrativ-teritoriale, precum și potrivit angajamentelor internaționale în domeniul de protecție a mediului;
- înființarea, organizarea, coordonarea, monitorizarea și controlul funcționării serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare;
- aprobarea tarifelor la serviciul public de alimentare cu apă potabilă și de canalizare și pentru serviciile auxiliare furnizate de către operatori consumatorilor, calculate în conformitate cu metodologiile elaborate și aprobate de către Agenție;
- administrarea sistemului public de alimentare cu apă și de canalizare ca parte a infrastructurii tehnico-edilitare a unităților administrativ-teritoriale respective;
- delegarea gestiunii serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare și a bunurilor publice corespunzătoare conform legislației în vigoare;
- contractarea sau garantarea, în condițiile legii, a împrumuturilor pentru finanțarea programelor de investiții în vederea dezvoltării sistemului public de alimentare cu apă și de canalizare a localităților, pentru efectuarea de lucrări noi sau de extinderi, pentru dezvoltarea de capacități, inclusiv pentru reabilitarea, modernizarea și reechiparea sistemelor existente;
- asigură alimentarea cu apă, precum și serviciul de canalizare în situații excepționale etc.

Autoritățile publice locale au responsabilitatea asigurării serviciului de alimentare cu apă și de canalizare în baza următoarelor principii: continuitate din punct de vedere calitativ și cantitativ; adaptare la noile cerințe ale consumatorilor; egalitate de tratament a tuturor consumatorilor.

2. REGIMUL JURIDIC AL SISTEMELOR DE ALIMENTARE CU APĂ ȘI DE CANALIZARE

Serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare se furnizează/prestează prin crearea și exploatarea unei infrastructuri tehnico-edilitare, denumită sistem public de alimentare cu apă și de canalizare.

În conformitate cu art. 4 din Legea nr. 303/2013:

- a) sistemul public de alimentare cu apă cuprinde următoarele componente: captări, aducțiuni, stații de tratare, stații de pompare cu sau fără hidrofor, rezervoare de înmagazinare, rețele publice de transport al apei, rețele publice de distribuție a apei;
- b) sistemul public de canalizare cuprinde următoarele componente: rețele publice de canalizare, stații de pompare, stații de epurare, colectoare de evacuare spre emisar.

Sistemele publice de alimentare cu apă și de canalizare sunt parte componentă a infrastructurii tehnico-edilitare a unităților administrativ-teritoriale, sunt bunuri de interes și folosință publică și aparțin, prin natura lor sau potrivit legii, domeniului public al unităților administrativ-teritoriale (art. 13¹ alin. (1) din Legea nr. 303/2013).

Prin urmare, sistemele de alimentare cu apă și de canalizare, construite pe terenul public al localității, aparțin domeniului public al acestora, competența de administrare revenind autorităților deliberative (consiliile locale/consiliile orășenești).

În sensul celor expuse mai sus, sistemele de alimentare cu apă și de canalizare construite pe teren public trebuie să aparțină unităților administrativ-teritoriale, indiferent de sursa de finanțare (publică sau privată). În cazul finanțării de către persoane fizice sau juridice de drept privat, alte entități, sistemele de alimentare cu apă și

de canalizare vor fi transmise în proprietatea unităților administrativ-teritoriale în două moduri: fie gratuit, fie contra cost, într-una din modalitățile de transmitere în proprietate, reglementate de legislația în vigoare.

Bunurile domeniului public al unităților administrativ-teritoriale, aferente serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, sunt inalienabile, imprescriptibile și inesizabile. Aceste bunuri nu pot fi depuse ca aport la capitalul societăților comerciale (inclusiv cele înființate de autoritățile administrației publice locale și centrale) și nu pot constitui garanții pentru creditele bancare contractate de autoritățile administrației publice locale sau de operatori.

În consecință, aceste bunuri sunt și rămân proprietatea unității administrativ-teritoriale, neputând fi vândute sau privatizate, neputând fi sechestrate pentru datoriile operatorului sau ale unității administrativ-teritoriale etc.

Sistemele publice de alimentare cu apă și de canalizare utilizate pentru furnizarea/prestarea serviciului pot fi:

- a) date în administrare și exploatare operatorilor, în cazul gestiunii directe;
- b) concesionate operatorilor, în temeiul deciziei de atribuire a contractului de delegare a gestiunii serviciului, în cazul gestiunii delegate.

Indiferent de modalitatea de gestiune a serviciului, operatorul este obligat să țină o evidență separată a sistemelor de alimentare cu apă și de canalizare primite în gestiune, inclusiv a modificării în timp a valorii sau a înlocuirii complete a acestora.

Cu referință la sistemele publice de alimentare cu apă și de canalizare sau părțile componente ale acestora, realizate prin programe de investiții pe teritoriul mai multor unități administrativ-teritoriale, dreptul de proprietate se stabilește pe baza următoarelor criterii enunțate expres în art. 13¹ alin. (2) din Legea nr. 303 din 13.12.2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare:

- a) bunurile construite exclusiv în raza unei singure unități administrativ-teritoriale aparțin domeniului public al acesteia;
- b) bunurile construite în raza mai multor unități administrativ-teritoriale și/sau care deserveșc mai multe unități administrativ-teritoriale aparțin domeniului public al raionului/

- municipiului, dacă toate unitățile administrativ-teritoriale implicate sunt situate în același raion/municipiu;
- c) bunurile construite în raza mai multor unități administrativ-teritoriale și/sau care deserveșc mai multe unități administrativ-teritoriale, aparțin domeniului public al statului sau al unităților administrativ-teritoriale, dacă aceste unități administrativ-teritoriale sunt situate în raioane/municipii diferite, aparținerea acestora stabilindu-se prin decizia consiliilor raionale/municipale sau prin hotărâre de Guvern.

3. FORME DE GESTIUNE ALE SERVICIULUI DE ALIMENTARE CU APĂ ȘI DE CANALIZARE

Potrivit art. 11 din Legea nr. 303/2013, gestiunea serviciilor publice de alimentare cu apă și de canalizare poate fi organizată în două modalități, alegerea fiind făcută printr-o decizie a autorităților administrației publice locale:

- a) gestiune directă,
- b) gestiune delegată.

Modalitatea de gestiune se stabilește prin decizii ale autorităților deliberative ale unităților administrativ-teritoriale, în funcție de: natura și starea serviciului; necesitatea asigurării celui mai bun raport preț/calitate; interesele actuale și de perspectivă ale unităților administrativ-teritoriale; mărimea și complexitatea sistemelor de alimentare cu apă și de canalizare.

În cadrul **gestiunii directe**, autoritățile administrației publice locale își asumă nemijlocit toate sarcinile și responsabilitățile privind organizarea, conducerea, gestionarea, administrarea, exploatarea, funcționarea și finanțarea serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare.

În acest caz, autoritățile deliberative ale unităților administrativ-teritoriale vor adopta decizii privind gestiunea directă și darea în administrare a sistemelor publice de alimentare cu apă și de canalizare. De asemenea, autoritățile deliberative ale unităților administrativ-teritoriale vor aproba Regulamentul de organizare și funcționare a serviciului și caietul de sarcini, în temeiul cărora se va furniza/presta serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare.

În conformitate cu art. 12 alin. (2) din Legea nr. 303/2013, gestiunea directă se realizează prin intermediul unor structuri ale autorităților administrației publice locale, care pot fi:

- a) compartimente de specialitate, fără personalitate juridică, organizate în cadrul aparatului propriu al consiliului local al unității administrativ-teritoriale;
- b) entități specializate, cu personalitate juridică, organizate în subordinea consiliului local al unității administrativ-teritoriale, având patrimoniu propriu, gestiune economică proprie și autonomie financiară și funcțională (spre exemplu, întreprinderi municipale).

Gestiunea delegată este modalitatea de management prin care o unitate administrativ-teritorială atribuie, unuia sau mai multor operatori privați, dreptul de furnizare/prestare a serviciului sau a unei componente a acestuia, în baza unui contract de delegare a gestiunii.

4. PROCEDURA ATRIBUIRII CONTRACTULUI DE DELEGARE A GESTIUNII SERVICIULUI DE ALIMENTARE CU APĂ ȘI DE CANALIZARE

După cum menționam în paragraful anterior, **gestiunea delegată** este forma de gestiune prin care o unitate administrativ-teritorială atribuie unuia sau mai multor operatori, dreptul de furnizare/prestare a serviciului sau a unei componente a acestuia, în baza unui contract de delegare a gestiunii.

Prin contractul de delegare a gestiunii, autoritatea publică locală transmite operatorului dreptul exclusiv de a furniza serviciul public de alimentare cu apă, precum și dreptul exclusiv de a exploata, întreține și administra bunurile delegate, precum și investițiile privind reabilitarea și dezvoltarea acestora.

Astfel, contractul de delegare a gestiunii este principalul document între părțile semnatare, unde sunt enumerate drepturile și obligațiile autorității publice locale, pe de o parte, și ale operatorului, pe de altă parte, privind organizarea și funcționarea serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare.

În vederea demarării procedurii de delegare a gestiunii serviciului, consiliile locale vor dispune elaborarea, respectiv vor aproba

un *studiu de oportunitate pentru fundamentarea și identificarea soluțiilor optime de delegare a gestiunii*, în conformitate cu art. 13 alin. (14) din Legea nr. 303/2013.

Scopul acestui studiu constă în selectarea de date economico-financiare pentru fundamentarea necesității și oportunității de delegare a gestiunii serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare.

Studiul va cuprinde examinarea următoarelor elemente:

- a) necesitățile localităților;
- b) suprafața, gradul de dezvoltare și particularitățile economico-sociale ale localităților;
- c) starea sistemelor de alimentare cu apă și de canalizare existente;
- d) posibilitățile locale de finanțare a funcționării serviciului, respectiv a înființării și/sau a dezvoltării sistemului public de alimentare cu apă și de canalizare;
- e) raportul calitate-cost optim pentru serviciul furnizat/prestat consumatorilor.

Rezultatele studiului de oportunitate trebuie să justifice necesitatea delegării gestiunii și să demonstreze că gestiunea delegată este varianta cea mai avantajoasă, în raport cu gestiunea directă, respectiv răspunde cerințelor și programelor de dezvoltare ale autorităților publice.

În cazul în care Studiul de oportunitate recomandă gestiunea delegată, autoritatea publică locală urmează să demareze procedura de atribuire a contractului de delegare a gestiunii serviciului de alimentare cu apă.

Conform art. 13 alin. (2) din Legea nr. 303/2013, procedurile de atribuire a contractelor de delegare a gestiunii sunt licitația publică și negocierea directă, organizate în baza Procedurii-cadru privind organizarea, derularea și atribuirea contractelor de delegare a gestiunii serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 506/2019.

Prin excepția instituită în art.13 alin. (12) din Legea nr. 303/2013, contractul de delegare a gestiunii poate fi atribuit direct (fără organizarea licitației publice) următorilor operatori regionali/operatori cu capital integral public:

- a) societăți comerciale, înființate de autoritățile administrației publice locale, care furnizează/prestează serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare, cu capital social deținut integral de unitățile administrativ-teritoriale;
- b) societăți comerciale, care furnizează/prestează serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare, înființate în urma reorganizării întreprinderilor municipale, al căror capital social este deținut integral, în calitate de proprietar, de unitățile administrativ-teritoriale.

Existența capitalului privat, în capitalul social al operatorului regional/operatorului, este exclusă, în acest caz.

În vederea demarării procedurii de licitație publică, autoritatea publică va elabora și va aproba *documentația de atribuire* a contractului de delegare a gestiunii, care va conține informații cu privire la obiectul contractului, condițiile de desfășurare a activităților specifice serviciului de alimentare cu apă, precum și modul de desfășurare a procedurii de atribuire.

Autoritatea publică poate demara procedura de atribuire numai după ce a fost aprobată documentația de atribuire prin decizie a consiliului local.

Întru desfășurarea procedurii de atribuire a contractului de delegare a gestiunii, autoritatea publică va înființa Comisia de evaluare în conformitate cu Secțiunea a 4-a din Hotărârea Guvernului nr. 506/2019.

Delegarea gestiunii serviciilor publice de alimentare cu apă și de canalizare se efectuează doar către operatorii care dețin *licența privind furnizarea/prestarea serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare*, obținută în condițiile legii.

Procedurile de atribuire a contractelor de delegare a gestiunii sunt:

- 1) licitația publică deschisă;
- 2) negocierea directă.

Procedura de licitație publică deschisă continuă numai dacă, în urma publicării anunțului de participare, au fost depuse cel puțin trei oferte și dacă cel puțin trei ofertanți îndeplinesc condițiile de eligibilitate. În caz contrar, autoritatea publică anulează procedura de licitație publică și organizează procedura de negociere directă.

Procedura de negociere directă se aplică, de asemenea, în cazul în care nu a fost desemnat niciun câștigător în urma desfășurării licitației publice deschise.

Licitația publică deschisă

Procedura licitației publice demarează prin publicarea unui anunț de participare în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, pe pagina web a autorității publice, precum și în alte mijloace de informare în masă.

Într-un termen cuprins între 30 și 60 de zile de la data publicării anunțului în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, operatorii licențiați vor depune oferta elaborată în conformitate cu documentația de atribuire și indică în cuprinsul acesteia, care informații din propunerea tehnică/propunerea financiară sunt confidențiale sau sunt protejate cu drept de proprietate intelectuală.

Ofertele se deschid, apoi se analizează de membrii Comisiei de evaluare atât din punctul de vedere al elementelor tehnice, cât și al aspectelor financiare propuse.

Evaluarea ofertelor se face în baza criteriilor de selecție aprobate de către autoritatea publică, stabilite în conformitate cu Criteriile de selecție-cadru.

Pe baza evaluării ofertelor, comisia de evaluare întocmește raportul de evaluare cu următorul conținut: descrierea operațiunilor de evaluare, elementele esențiale ale ofertelor depuse și motivele alegerii ofertantului câștigător sau, în cazul în care nu a fost desemnat niciun câștigător, motivele respingerii ofertelor.

Raportul de evaluare, inclusiv ofertele prezentate, se transmit autorității publice în termen de trei zile de la data încheierii evaluării.

Autoritatea publică atribuie, prin decizie, contractul de delegare a gestiunii ofertantului desemnat câștigător, în termen de 30 de zile de la data primirii raportului de evaluare.

Negocierea directă

Negocierea directă demarează prin publicarea anunțului de participare în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

La data indicată în anunțul de participare, comisia de evaluare stabilește calendarul negocierii cu ofertanții și îi informează în scris despre data negocierii directe.

În cadrul negocierii, se pot discuta orice aspecte referitoare la delegarea gestiunii serviciului indicate în documentația de atribuire, cu excepția obiectului contractului și a criteriilor de selecție.

Comisia de evaluare întocmește câte un proces-verbal pentru fiecare negociere purtată cu fiecare ofertant în parte, pe baza cărora întocmește raportul de evaluare, care cuprinde concluziile negocierilor purtate, inclusiv oferta declarată câștigătoare.

Procedura de atribuire se finalizează prin:

- 1) semnarea contractului de delegare a gestiunii serviciului; sau
- 2) anularea procedurii de atribuire.

ÎNTREBĂRI PENTRU CONSOLIDAREA MATERIALULUI

1. Care sunt activitățile componente ale serviciului de alimentare cu apă și de canalizare?
2. Identificați autoritățile publice locale care dețin competențe în organizarea serviciului (nivelul I, nivelul II).
3. Enumerați atribuțiile autorităților publice locale în organizarea, funcționarea și gestiunea serviciului de alimentare cu apă și de canalizare.
4. Ce sunt sistemele de alimentare cu apă și de canalizare?
5. Cine deține dreptul de proprietate asupra sistemelor de alimentare cu apă și de canalizare?
6. Cărui domeniu îi aparțin sistemele de alimentare cu apă și de canalizare: domeniului public sau privat al unităților administrativ-teritoriale?
7. Prezentați regimul juridic al sistemelor de alimentare cu apă și de canalizare.
8. Care sunt formele de gestiune ale serviciului de alimentare cu apă și de canalizare?
9. Enumerați trăsăturile gestiunii directe.
10. Caracterizați gestiunea delegată.
11. Care este necesitatea elaborării studiului de oportunitate pentru fundamentarea și identificarea soluțiilor optime de delegare a gestiunii?
12. În ce cazuri nu este obligatorie organizarea licitației publice pentru atribuirea contractului de delegare a gestiunii?

BIBLIOGRAFIE:

1. ALEXANDRU, Ioan, „*Tratat de administrație publică*”, București, Ed. Universul Juridic, 2008.
2. VASILE, Ana, „*Prestarea serviciilor publice prin agenți privați*”, București, Ed. All Beck, 2003
3. Organizarea și funcționarea autorităților publice locale în Republica Moldova: competențe, structura și resurse (http://www.viitorul.org/files/library/Politici publice_APL.pdf)
4. Serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare: politica națională și cadrul legal de reglementare. – Broșură pentru autoritățile publice locale elaborată în cadrul proiectului „Consolidarea cadrului instituțional în sectorul alimentării cu apă și sanitație din Republica Moldova” finanțat de Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare și Agenția Austriacă pentru Dezvoltare.
5. Exploatarea sistemelor de alimentare cu apă și canalizare. Curs de formare pentru angajații serviciilor abonați ai întreprinderilor furnizoare de servicii de alimentare cu apă și canalizare, membre ale Asociației Moldova Apă-Canal din Republica Moldova. Chișinău, 2016. (<http://amac.md/Literatura/Sborniki/Exploatarea/Manual.pdf>).

PARTENERIATUL PUBLIC-PRIVAT – INSTRUMENT DE GESTIUNE A SERVICIULUI PUBLIC DE ALIMENTARE CU APĂ ȘI CANALIZARE

Dr. conf. univ. Eugenia BUȘMACHIU

CUPRINS:

1. Parteneriatul public-privat: definiție, tipuri și modele
2. Principiile PPP
3. Competențe privind PPP și modalități de finanțare
4. Riscurile aferente PPP

Întrebări de recapitulare

Bibliografie

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

Studierea acestui capitol va permite studenților:

- Cunoașterea conceptelor privind PPP
- Analiza cadrului legal privind PPP
- Identificarea problemelor de organizare și finanțare prin PPP
- Cunoașterea modalităților de gestiune prin PPP

CONCEPTE-CHEIE:

Parteneriat Public Privat, protecția mediului, probleme de mediu, finanțator privat, sector public, contract, concesiune.

1. PARTENERIATUL PUBLIC-PRIVAT: DEFINIȚIE, TIPURI ȘI MODALITĂȚI DE REALIZARE A CONTRACTELOR PPP

În practica mondială, există o mare varietate de instrumente aplicate în dezvoltarea și atragerea activităților de investiții ale sectorului privat în dezvoltarea surselor de apă și a formelor de cooperare între autoritățile publice și întreprinderile private în activitățile de investiții.

În practica Republicii Moldova, din ultimii ani, definiția parteneriatul public-privat se asociază cu atragerea de investiții private în dezvoltarea infrastructura esențială. Totodată, atragerea de finanțare privată pentru proiectele din sectorul apei este o sarcină dificilă. Sectorul privat oferă proiectului acces la un management performant, tehnologii și know-how moderne, eficiență îmbunătățită și furnizare de servicii și soluții inteligente.

Parteneriatele public-private iau mai multe forme. De obicei, acestea includ sectorul public, care păstrează proprietatea și controlul critic asupra activelor de apă (baraje, sisteme de distribuție, stații de epurare) și transferul anumitor funcții și puteri guvernamentale către concesionarii privați.

Aceste tranzacții implică, în mod obișnuit, obținerea unei expertize private valoroase, gestionare și colectare de fonduri, care sunt generate fie prin sporuri de performanță, fie printr-o parte din profituri pe toată durata contractului de concesiune.

Multe proiecte privind apele dulci și apele uzate, inclusiv instalațiile de desalinizare, sunt construite și finanțate prin contractele de concesiune „Cu Construcție-Exploatare-Transfer”.

Există, de asemenea, mai multe exemple de concesiuni de aprovizionare cu apă pentru irigații (de exemplu, Nilul de Vest în Egipt, El Guerden în Maroc).

Pregătirea, negocierea, contractarea, monitorizarea și gestionarea contractelor PPP necesită o înțelegere profundă a problemelor tehnice și juridice.

Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) definește parteneriatele public-privat ca fiind „angajamente contractuale pe termen lung între guvern și un partener privat, în temeiul cărora acesta din urmă prestează și finanțează servicii publice utilizând un activ fix, cu partajarea riscurilor asociate”.

Conform acestei definiții, parteneriatele public-privat pot fi concepute pentru a îndeplini o gamă largă de obiective în diverse sectoare, cum ar fi cel al transporturilor, apă și canalizare, al locuințelor sociale sau al serviciilor de sănătate, și pot fi structurate sub diferite abordări⁶.

---

⁶ https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR18_09/SR_PPP_RO.pdf

Potrivit art. 2 din Legea nr. 179/2008, parteneriatul public-privat reprezintă acel contract de lungă durată, încheiat între partenerul public și partenerul privat pentru desfășurarea activităților de interes public, fondat pe capacitățile fiecărui partener de a repartiza corespunzător resursele, riscurile și beneficiile.

Parteneriatele public-privat nu diferă ca natură și rezultatele, pe care le produc, de proiectele atribuite, în mod tradițional, însă prezintă unele diferențe în ceea ce privește gestionarea proiectelor și a contractelor rezultate. Principala diferență dintre parteneriatele public-privat și proiectele tradiționale constă în faptul că, în primul caz, riscurile sunt partajate între partenerul public și cel privat.

Partenerul public, fiind persoană juridică de drept public sau asociație a acestei persoane, care stabilește un raport de parteneriat public-privat, iar *partenerul privat* este reprezentat de o persoană juridică de drept privat sau persoană fizică și/sau asociație a acestora, care a devenit, în condițiile legii, parte într-un parteneriat public-privat.

În principiu, riscurile aferente unui proiect realizat în cadrul unui parteneriat public-privat ar trebui alocate părții care este cea mai în măsură să le gestioneze, scopul fiind acela de a obține un echilibru optim între transferul riscurilor și compensația acordată părții, care își asumă riscurile respective.

Partenerul privat răspunde, adesea, de riscurile ce țin de proiectarea, construcția, finanțarea, gestionarea și mentenanța infrastructurii în cauză, în timp ce partenerul public își asumă, de regulă, riscuri la nivel de reglementare sau de politică.

Contractul între parteneri reprezintă un acord ferm scris, care cuprinde condițiile referitoare la parteneri și planul de realizare a proiectului (după metoda „Work Break Structure – WBS”). Din punct de vedere juridic, este un contract economic și conține o detaliere a contribuției efective a fiecărui partener, ca eforturi financiare, materiale și resurse umane, în fiecare etapă de realizare a proiectului, constituind rezultatul deciziei manageriale a partenerilor la contract. Totodată, în procesul de organizare a PPP apar riscuri și provocări.

În vederea finanțării pe termen lung, parteneriatele public-private devin tot mai populare în gestiunea resurselor de apă, deoarece prezintă o serie de avantaje, precum:

- ✓ transferul riscurilor din sectorul public, către sectorul privat, implică activ sectorul privat în dezvoltarea economiei naționale.
- ✓ sectorul de apă este unul de interes național, iar statul nu dispune de suficiente resurse financiare pentru a finanța și a întreține infrastructura de apă. Utilizând acest instrument, putem asigura prestarea serviciilor de calitate populației, reducerea poluării apelor, asigurând capacitatea managerială.
- ✓ Partajarea riscurilor cu partenerul privat și optimizarea costurilor.

Modalitățile de realizare a contractelor de parteneriat public-privat

În funcție de nivelul de implicare a partenerului privat, se definesc următoarele modalități de realizare a contractelor de parteneriat public-privat, enumerate expres în art. 19 alin. (1) din Lega nr. 179/2008:

Proiectare- Construcție- Operare (PCO)

- construcția și exploatarea obiectului PPP sunt transferate partenerului privat pentru cel mult 50 de ani.
- proiectul de PPP se poate finanța integral de către partenerul privat.
- la expirarea contractului încheiat cu partenerul public, obiectul parteneriatului public-privat se transferă cu titlu gratuit partenerului public în bună stare, funcțional și liber de orice sarcină sau obligație.

Construcție- Operare- Reînnoire (COR)

- partenerul privat **își asumă finanțarea** construcției obiectului PPP și toate costurile de întreținere a acestuia pe o durată de cel mult 50 de ani.

- ▶ partenerului privat i se permite **perceperea, tarifelor** pentru utilizarea bunului public într-o perioadă stabilită.
- ▶ la expirarea contractului, obiectul PPP **se transferă cu titlu gratuit partenerului public** în bună stare, funcțional și liber de orice sarcină sau obligație.

Construcție-Operare-Transfer (COT)

- ▶ partenerul privat își asumă construcția, finanțarea, **exploatarea și întreținerea** unui bun public.
- ▶ investitorului i se permite să perceapă tarife de utilizare pentru a-și **recupera investiția** și a-și acoperi costurile de întreținere, precum și pentru a obține un profit rezonabil.
- ▶ la finalizarea contractului, bunul public este transferat cu titlu gratuit autorității publice în bună stare și liber de orice sarcină sau obligație.

Construcție-Transfer-Operare (CTO)

- ▶ partenerul privat își asumă construcția unui bun, care se transmite în proprietate partenerului public imediat după finalizarea construcției, iar partenerul public, la rândul său, îl transmite în folosință partenerului privat.

Locațiune-Dezvoltare-Operare (LDO)

- ▶ partenerul privat obține în **folosință temporară** sau în posesie și folosință temporară un bun public.
- ▶ se obligă să achite în rate prețul acestuia în decursul unei perioade care nu va depăși 50 de ani.
- ▶ partenerul public dobândește dreptul de a obține venituri din furnizarea serviciilor de către partenerul privat.
- ▶ la finalizarea contractului, bunul public este transferat autorității publice în bună stare și liber de orice sarcină sau obligație.

Reabilitare- Operare-Transfer (ROT)

- bunul public este transferat partenerului privat, care are obligația de a reabilita, opera și întreține bunul public pentru o perioadă, care nu poate depăși 50 de ani.
- la expirarea contractului, bunul public se transferă cu titlu gratuit partenerului public în bună stare, funcțional și liber de orice sarcină sau obligație.

2. PRINCIPIILE PPP

Conform art. 3 din Legea 179/ 2008, se aplică principiile:

- **Egalității de tratament, imparțialității și nediscriminării;**
- **Transparenței;**
- **Proportionalității;**
- **Echilibrului;**
- **Asigurării concurenței;**
- **Libertății contractului;**
- **Cooperării.**

PRINCIPII

Însă, în literatura de specialitate și în activitatea practică, se mai identifică și alte principii de selectare a partenerilor privați și încheiere a contractelor de parteneriat public-privat:

- *transparența*, respectiv punerea la dispoziția tuturor celor interesați a informațiilor referitoare la aplicarea procedurii pentru atribuirea contractului de parteneriat public-privat;
- *tratamentul egal*, nediscriminatoriu pentru toți ofertanții, respectiv aplicarea, în mod nediscriminatoriu, a criteriilor de selecție și a criteriilor pentru atribuirea contractului de parteneriat public-privat;
- *respectarea programului de desfășurare a procedurii stabilit de autoritatea publică*, fapt ce presupune că procedura de selecție trebuie să se desfășoare în strictă conformitate cu programul stabilit și aprobat anterior de autoritatea publică;

- *claritatea comunicării cerințelor autorității publice* se are în vedere că cerințele autorității publice, orice element care poate prezenta un risc pentru proiect, precum și restricțiile pentru bunul mers al proiectului, trebuie să fie clare pentru a fi bine înțelese și efectiv comunicate investitorilor;
- *demnitatea și independența este realizată pe tot parcursul procesului de evaluare*, iar membrii comisiei de evaluare trebuie să facă dovada unei demnități morale și profesionale absolute, asumată prin declarații personale;
- *recunoașterea mutuală*, adică acceptarea, de către autoritatea publică, a produselor și serviciilor oferite de candidații din alte state;
- *libera concurență*, respectiv, asigurarea condițiilor, pentru ca orice candidat să aibă dreptul de a deveni, în condițiile legii, contractant;
- *standardizarea proceselor de parteneriat*, ceea ce presupune necesitatea recurgerii la „standardizare” pentru atragerea și interesarea părților (standardizarea contractelor; a sistemului de licitații; a serviciilor publice);
- *echilibrul optim* între managementul financiar descentralizat și sistemul de control;
- *responsabilitatea* ca bază pentru relațiile cu autoritățile bugetare;
- *asumarea diseminării depline a informațiilor*, adică asigurarea accesului la informația respectivă și distribuirea acesteia.

3. COMPETENȚE PRIVIND PPP

La gestionarea serviciilor publice prin PPP, participă o multitudine de actori reieșind din competențele atribuite, printre care:

- Guvernul
- Ministerul Economiei
- Ministerul Finanțelor
- Agenția de proprietate publică
- Administrația publică locală
- Consiliul Național pentru Parteneriat Public

În continuare, vom prezenta doar câteva dintre competențe:

- * **Guvernul** - **aprobă** lista, obiectivele, condițiile, documentele de politici, actele normative necesare, normele de transparență aferente proiectelor de PPP propuse și desemnează autoritatea publică, ce va încheia contractele cu partenerii privați în cazul parteneriatelor publice-privat inițiate de Guvern sau de autoritățile administrației publice centrale etc.;
- * **Ministerul Economiei** - **elaborează** documentele de politici, elaborează proiectele de legi, modifică și completează cadrul legal și actele normative necesare privind dezvoltarea PPP și le prezintă către Guvern spre aprobare;
- * **Ministerul Finanțelor** - **examinează** propunerile privind participarea bugetului de stat la realizarea proiectelor de PPP inițiate și aprobate de Guvern și monitorizarea procesului executării, de către partenerul public, a cheltuielilor de la bugetul de stat pentru realizarea proiectelor de parteneriat public-privat de interes național și avizează studiului de fezabilitate în cazul proiectelor de PPP inițiate de APC, la a căror realizare se prevede participarea bugetului de stat;
- * **Agencia de proprietate publică** - **coordonează** inițierea PPP la nivel național, asistă partenerul public în identificarea obiectivelor proiectelor de PPP de interes național;
  - **elaborează** cerințe și condiții generale ale APC de selectare a partenerului privat, ținând cont de studiile de fezabilitate și le prezintă Guvernului spre aprobare;
  - **avizează** studiile de fezabilitate pentru PPP de interes național și local;
  - **elaborează și pune în aplicare** documentația standard pentru procedurile de selectare a partenerilor privați;
  - **diseminează** cele mai bune practici;
  - **prezintă** recomandări în domeniul realizării PPP public-privat;
  - **asigură** controlul în selectarea PPP și a procesului de monitorizare, evaluare;
  - **asigură** principiul de transparență prin publicarea comunicatelor informative și a documentelor aferente

- PPP și alte servicii specializate pe acest domeniu.
- * ***Direcția parteneriat public-privat – subdiviziune a Agenției Proprietății Publice***
    - **asigură coordonarea** procesului de identificare a obiectivelor proiectelor de parteneriat public-privat de interes național, coordonează parteneriatul public-privat la nivel național, precum și monitorizează modul în care se realizează parteneriatele public-privat.
  - * ***Administrația Publică Locală***

Consiliului local sau raional:

    - **aprobă** lista bunurilor proprietate a UTA, a listei lucrărilor și serviciilor de interes public local propuse pentru parteneriat public-privat;
    - **aprobă** obiectivele și condițiile PPP, a cerințelor generale privind selectarea partenerului privat;
    - **aprobă** tarifele la serviciile publice de gospodărie comunală în condițiile legislației;
    - **desemnează** membrii comisiilor de selectare a partenerului privat;
    - **asigură** publicarea comunicatului informativ;
    - **aprobă** proiectele contractelor de PPP;

Primarul sau Președintele raionului:

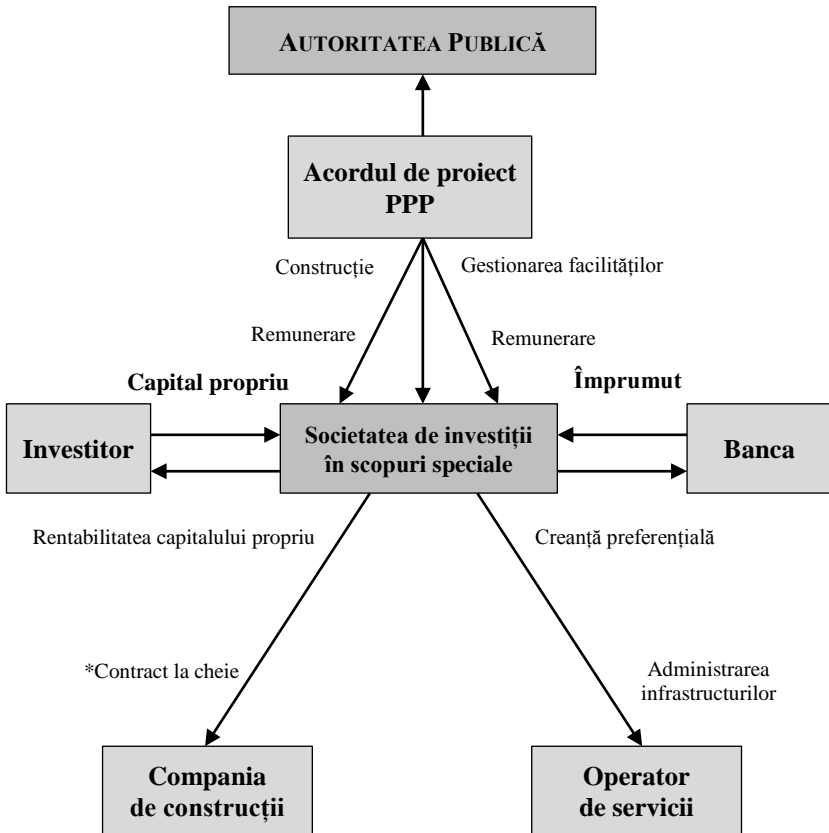
    - **semnează** contractele de PPP;
    - **asigură** monitorizarea și controlul realizării proiectelor de PPP în raza UAT.
  - * ***Consiliul National pentru Parteneriat Public***
    - este o structură funcțională de competență generală, fără personalitate juridică, constituită pe lângă Guvern pentru evaluarea politicii statului în domeniul PPP, pentru definirea priorităților și strategiilor de implementare a parteneriatului public-privat în Republica Moldova. Componenta Consiliului și regulamentul lui se aprobă de Guvern.

Sursa: Crețu I., Implementarea parteneriatului public-privat în Republica Moldova; Lega nr. 179/2008

Finanțarea gestionării resurselor acvatice, în majoritatea țărilor, se axează pe finanțare de proiecte și finanțare prin împrumut.

4. TEHNICI DE FINANȚARE

Finanțarea proiectelor PPP presupune aplicarea a două tehnici de finanțare diferite, însă finanțarea de proiecte (figura 1) este opțiunea cea mai frecvent utilizată în Europa, datorită caracteristicilor sale intrinsece, printre care se numără prognozarea fluxului de numerar și partajarea riscurilor[7].

Figura 4.1. Modelul finanțării de proiect

Sursa: http://www.app.gov.md/storage/upload/publicpartnership/projects//home/app/tmp/phpOntVBW/twining_maketa-1.pdf

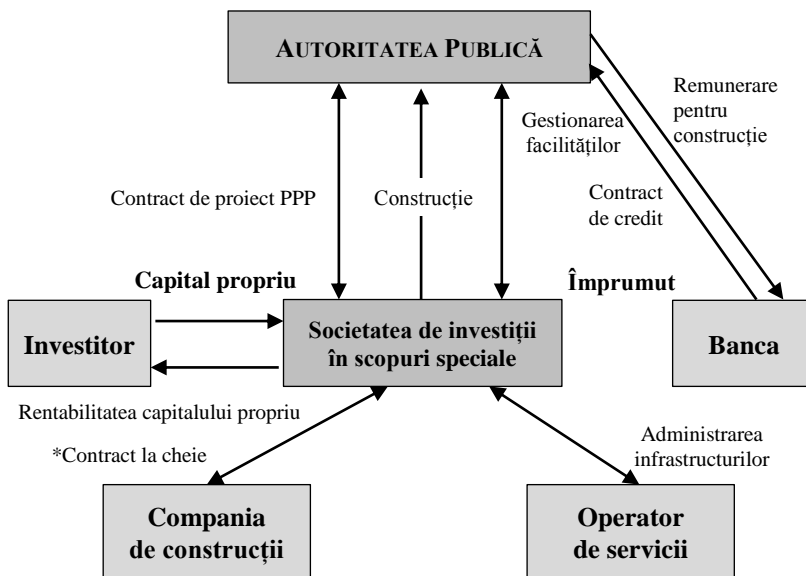
O altă modalitate o reprezintă **modelul factoring fără recurs** (figura 2), specifică proiectelor mici, fiind populară în țări, precum Germania și Franța, Cesiune Dailly, țări înalt dezvoltate cu mare flux de investiții și rată scăzută. Metodologia „Factoring fără recurs” implică vânzarea (fără recurs) a creanțelor individuale existente sau viitoare, de către partenerul privat ale cărui servicii se plătesc la începutul fazei operaționale, la banca de finanțare. Condițiile de finanțare pentru partenerul public pot fi realizate numai în cazul în care autoritatea publică responsabilă renunță, în beneficiul băncii de finanțare, la orice drepturi și compensare pe cererile de plată derivate din contractul principal.

Această derogare înseamnă că autoritatea publică responsabilă este dispusă să-și îndeplinească obligațiile de plată față de banca de finanțare pentru investiții în construcție sau clădire, chiar dacă au loc evenimente specifice, de exemplu, în cazul în care furnizarea unui serviciu, de către partenerul privat nu este în conformitate cu contractul și ar da dreptul partenerului public de a reduce sau înceta plățile.

În cazuri excepționale de reziliere anticipată a proiectului, autoritatea publică responsabilă, după semnarea unei declarații pe motive de protejare, poate fi obligată, în funcție de termeni, să plătească întreaga sumă restantă datorată băncii finanțatoare.

Transferul revendicărilor de plată ale entității proiectului de la partenerul public la bancă trece riscul de solvabilitate de la autoritatea publică competentă către contractor.

Comparativ cu finanțarea de proiecte, acest lucru facilitează negocierea termenelor de finanțare mai mici. Declarația de renunțare la protejarea transferurilor insuficiente mută riscurile majore înapoi la partenerul public, ceea ce înseamnă mai puțină motivație pentru ofertantul privat de a optimiza costurile ciclului de viață. Important este faptul că valoarea transferului acestor riscuri trebuie să fie reflectată în evaluarea economică. Următoarea ilustrație arată structura contractuală în această metodologie.

Figura 4.2. Modelul factoring fără recurs

Sursa: http://www.app.gov.md/storage/upload/publicpartnership/projects/home/app/tmp/phpOntVBW/twining_maketa-1.pdf

Beneficiile realizării unui parteneriat public-privat de succes implică avantaje atât pentru concesionar, cât și pentru utilizatori datorită reducerii efortului financiar din partea bugetului local în alocarea resurselor de investiții în domeniul apei, sarcinile și obligațiile sunt preluate de către operator în condiții de eficiență și tarif aprobat în mod transparent.

Datorită delegării serviciilor de alimentare cu apă și canalizare către operator apar noi oportunități de atragere a fondurilor pentru investiții. Indiferent de forma contractului de PPP, el este orientat spre principiul acoperire de costuri și interes de realizare a profitului de către operatorul privat.

În ceea ce privește gestiunea activelor, sunt prevăzute responsabilități cu privire la mentenanța operațională și condițiile de transfer la finele contractului de PPP.

Totodată, un accent sporit ține de calitatea serviciului prestat clienților, de optimizarea procesului tehnologic și de asigurarea eficienței economice a sistemului de management, transferul de cunoștințe și inovații în acest domeniu.

Noțiunea de parteneriat public-privat pentru realizarea și administrarea de infrastructuri și servicii publice și-a dovedit utilitatea în economiile tuturor statelor ce l-au utilizat, datorită asigurării nevoilor esențiale din sector fără a majora efortul public și a implica sectorul public în procesul de gestiune.

5. RISCURILE AFERENTE PPP

Pentru parteneriatul public-privat, se impune definirea cât mai clară a riscurilor și distribuția lor, contractele trebuind să fie foarte bine negociate și structurate legal. O parte din riscuri pot fi reduse ca urmare a unui montaj adecvat al proiectului și a luării unor măsuri de protecție a mediului, administrațiilor publice revenindu-le sarcina principală de a stabili foarte clar acțiunile ce urmează a se întreprinde, în acest domeniu, având în vedere că un parteneriat se poate întinde pe o perioadă lungă de timp, adesea decenii.

Provocări-cheie pentru investitori⁷

- Există o recompensă financiară?
- Debitorii/prorietarii de proiecte au capacitatea de a implementa contractul PPP?
- A investit împrumutatul suficient capital propriu?
- Există o prevedere privind drepturile de intervenție?
- Există bune practici?
- Sunt angajamente pe termen lung?

Provocări-cheie pentru partenerii din sectorul privat

- Este un proiect viabil cu potențial de profit?
- Există stabilitate și susținere politică și juridică?
- Există un cadru legal clar?
- Există mecanisme de soluționare a litigiilor?

---

⁷ <https://development.asia/explainer/how-promote-public-private-partnerships-water-sector>

- Beneficiarul/clientul este solvabil?
- Există o partajare clară și bine echilibrată a riscurilor?

Parteneriatul public-privat poate asigura o alternativă optimă prin care sectorul privat cooperează cu autoritățile publice, furnizând capitalul și experiența necesare pentru asigurarea unor servicii publice de calitate.

Instruirea, identificarea oportunităților, evaluarea și mai apoi asumarea riscului unei afaceri sunt primele condiții pentru ca administrația să se implice în proiecte de parteneriat public-privat.

Parteneriatul public-privat ridică anumite probleme din perspectiva concurenței, în special, în ceea ce privește selectarea partenerului privat de către autoritatea publică. Fiind vorba de activități economice, instituirea și derularea unui parteneriat public-privat trebuie să respecte principiile și regulile cu privire la piața internă și concurență.

Din această perspectivă, selecția partenerului privat nu este la discreția autorității publice contractante, ci trebuie să se supună unor reguli procedurale, detaliate în conformitate cu cadrul legal existent. Chiar și în cazul concesiunilor, procesul de selecție trebuie să respecte principiile de publicitate, transparența și nediscriminare, instituite prin Tratatul Consiliului Europei și prin jurisprudența Curții Europene de Justiție. Regulile menite să asigure un mediu concurențial normal au impact și în ceea ce privește derularea unui parteneriat public-privat.

Mecanismele de parteneriat public privat în domeniul de alimentare cu apă în contextul politicilor de dezvoltare națională și de dezvoltare la nivelul administrației locale implică unele riscuri, cum ar fi:

- lipsa de coordonare și comunicare a politicii fiscale, monetare, comerciale, reglementări la nivel local privind politicile mediului privat;
- aspecte de proprietate și privatizare;
- lipsa unui mecanism de dezvoltare locală;
- lipsa unui cadru de politici investiționale locale.

Reieșind din cele menționate, concluzionăm că elementele ce compun un program de investiții, fie publice, fie private sau de parteneriat, vor rămâne necoordonate și contradictorii afectând

echilibrul general, iar inițiativa din partea agenților economici și a mediului privat de a participa cu capital este dominată de incertitudine și nesiguranța.

Planificarea de tip „masterplan” trasează direcții majore de dezvoltare, fără a lua în considerare în detaliu cerințele pieței și fără a coordona aceste direcții de dezvoltare cu resursele disponibile. Posibilitățile de investiție ale sectorului privat nu sunt luate în calcul.

O problemă o prezintă necesitatea unui inventar complet al patrimoniului municipal și al infrastructurilor de apă care constrâng inițiativa publică în crearea de parteneriate publice în sector.

Dialogul dintre parteneri și comunitate este un alt factor care poate complica succesul unui PPP.

Dificultățile de identificare a celor mai potriviți parteneri privați pentru diverse proiecte de investiții țin de insuficienta comunicare și promovare a imaginii municipalității și a planurilor de dezvoltare, pe care administrația dorește să le implementeze.

Parteneriatul public-privat prezintă unul dintre principalele mecanisme prin care sectorul public reușește să obțină valoare în schimbul externalizării serviciilor și a obținerii resurselor financiare necesare, prin implicarea sectorului privat.

Dezvoltarea parteneriatelor din Republica Moldova presupune unele acțiuni, printre care: dezvoltarea sistemului de parteneriat public-privat în corelație cu planificarea strategică națională și regională, integrarea planurilor de dezvoltare locală în cele regionale, dezvoltarea capacităților la nivel local. Promovarea unor exemple de succes la nivelul tuturor autorităților publice în vederea asigurării capacității de gestiune a planificării dezvoltării și implicit a investițiilor în cadrul căreia un instrument de implementare este parteneriatul public-privat.

ÎNTREBĂRI DE RECAPITULARE

1. Definiți parteneriat public-privat PPP.
2. Care sunt actorii implicați în cadrul PPP?
3. Care sunt competențele autorităților publice în organizarea gestiunii prin PPP?
4. Enumerați beneficiile unui PPP în sectorul de alimentare cu apă și canalizare.
5. Care sunt categoriile de riscuri aferente PPP?

6. Enumerați tehnicile de finanțare?
7. Ce reprezintă o concesiune și care sunt actorii implicați?
8. Efectuați o analiză a modalităților de realizare a contractelor de parteneriat public-privat.
9. Care sunt riscurile aferente gestiunii PPP în Republica Moldova?
10. Care sunt condițiile de organizare a gestiunii prin PPP?

BIBLIOGRAFIE:

1. Legea nr. 179/2008, parteneriatul public-privat.
2. Indicații metodice privind particularitățile contabilității în procesul realizării parteneriatului public-privat.
3. Использование экономических инструментов управления водными ресурсами, водными объектами и водной инфраструктурой в Молдове, Учебные материалы – проект для апробации, mai, 2020/
https://www.euwipluseast.eu/images/2021/02/PDF/MD_EUW_I_Training_materials_EIs_for_IWRM_RU.pdf
4. Potlog I. *Cum atragem capitalul privat în scopul realizării obiectivelor publice?* Chișinău, 2012// Disponibil: www.app.gov.md/file/II.ppt. (accesat 4 mai, 2021)
5. <https://monitorul.fisc.md/tag/parteneriat%20public-privat/>
6. http://www.app.gov.md/storage/upload/publicpartnership/acts/13/ghid_ppp.pdfhttps://bush.tamu.edu/wp-content/uploads/2021/04/V12-2_PPP_Water_Sector_Takeaway.pdf
7. http://www.app.gov.md/storage/upload/publicpartnership/projects/home/app/tmp/phpOntVBW/twining_maketa-1.pdf
8. http://www.app.gov.md/storage/upload/publicpartnership/acts/13/ghid_ppp.pdf (citat, 2 aprilie, 2021)
9. https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR18_09/SR_PPP_RO.pdf (accesat 10 martie, 2021)
10. <https://development.asia/explainer/how-promote-public-private-partnerships-water-sector> (accesat 14 aprilie, 2021)

DETERMINAREA TAXELOR PENTRU RESURSELE NATURALE (pe exemplul taxei pentru apă)

Dr. conf. univ. Nadejda CHICU

CUPRINS:

1. Taxa pentru apă în Republica Moldova – parte din sistemul de taxe pentru resursele naturale
2. Experiența internațională în utilizarea impozitelor și taxelor pentru utilizarea obiectelor de apă și a poluării mediului
3. Plata pentru poluarea mediului în Republica Moldova

Întrebări de recapitulare

Teste de auto-testare

Bibliografie

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

Studierea acestui capitol va permite studenților:

- Cunoașterea cadrului legislativ și metodologic ale acestui domeniu
- Analiza evoluției și particularităților taxei pentru apă
- Analiza caracteristicilor plății pentru poluarea mediului
- Aplicarea experienței internaționale în utilizarea impozitelor și taxelor pentru utilizarea obiectelor de apă și a poluării mediului
- Identificarea problemelor ce țin de aplicarea taxelor pentru apă și a taxelor pentru poluarea mediului

CUVINTE-CHEIE ȘI CONCEPTE:

impozite, taxă pentru apă (impozitul), taxe pentru poluarea mediului, taxe pentru aportul de apă și utilizarea obiectelor de apă, rata de admisie a apei, taxe pentru resursele naturale, responsabilitatea pentru mediu (ecologică).

1. TAXA PENTRU APĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA – PARTE DIN SISTEMUL DE TAXE PENTRU RESURSELE NATURALE

Taxele pentru utilizarea resurselor de apă, prin retragerea apei, sunt colectate, în aproape toate țările dezvoltate ale lumii, sub diferite forme: impozitul pe apă sau taxe pentru retragerea apei și utilizarea obiectelor de apă.

În esența sa economică, impozitul (taxa) pentru apă este unul dintre tipurile de plăți pentru resursele naturale și vizează rezolvarea următoarelor sarcini principale:

- 1) reglarea volumului și structurii utilizării apei;
- 2) stimularea utilizatorilor de apă la utilizarea rațională a resurselor de apă și protecția acestora;
- 3) acumularea de fonduri, în bugetele naționale, regionale și locale, inclusiv pentru utilizarea ulterioară pentru protecția obiectelor de apă și dezvoltarea infrastructurii de apă.

Taxarea consumului de apă are ca scop, printre altele, prevenirea deficitului de apă. Taxa pentru captarea apei ar trebui aplicată atât apelor de suprafață, cât și apelor subterane, deoarece aceste două resurse sunt interdependente și ar trebui gestionate într-un singur mod. Normele de admisie a apei din surse de suprafață și subterane pot diferi unele de altele. În plus, ratele taxelor pot varia în funcție de tipul de utilizare a apei, de sezon și de disponibilitatea resurselor de apă suficiente într-un anumit bazin.

În etapa actuală, taxa pentru apă în Republica Moldova se reglementează conform Titlului VIII al Codului fiscal „**Taxele pentru resursele naturale**”.

Conform articolului 302 al Codului fiscal al RM, **subiecți ai taxei pentru apă** sunt persoanele fizice, care desfășoară activitate de întreprinzător și persoanele juridice, care:

- a) extrag apă din sursele de apă de suprafață și din cele subterane;
- b) utilizează apa potabilă din orice sursă în scopul îmbutelierii;
- c) extrag apă minerală naturală;
- d) utilizează apa la hidrocentrale.

Obiect al impunerii îl constituie:

- a) volumul de apă extrasă din sursele de apă de suprafață și din cele subterane;
- b) volumul de apă potabilă utilizată din orice sursă în scopul îmbutelierii;
- c) volumul de apă minerală extrasă;
- d) volumul de apă utilizată de hidrocentrale.

Articolul 305 stabilește modul de calculare a taxei pentru apă. Taxa pentru apă se calculează de sine stătător de către subiecții impunerii, pornindu-se de la volumul apei extrase și/sau utilizate, conform datelor contoarelor sau, în lipsa acestora, conform normelor de extragere și/sau utilizare. În același timp, Codul fiscal prevede, că **norma de extragere a apei** – volumul de apă extras în lipsa contorului, care se stabilește de către organul de stat împuternicit de Guvern.

În Codul fiscal, sunt stabilite unele **înlesniri fiscale**. Taxa pentru apă nu se aplică pentru:

- apa extrasă din subsol, concomitent cu minereurile utile sau extrasă pentru prevenirea (lichidarea) acțiunii dăunătoare a acestor ape;
- apa extrasă și livrată direct sau prin intermediul unor agenți economici populației, autorităților publice și instituțiilor finanțate de la bugetele de toate nivelurile;
- apa extrasă pentru stingerea incendiilor sau livrată pentru aceste scopuri direct sau prin intermediul unor agenți economici;
- apa extrasă de întreprinderile societăților nevăzătorilor, autiștilor, invalizilor și instituțiile medico-sanitare publice sau livrată acestora direct sau prin intermediul unor agenți economici;
- apa extrasă de întreprinderile din cadrul sistemului penitenciar sau livrată acestora direct sau prin intermediul unor agenți economici.

Un element foarte important îl constituie cota impozitului sau taxei. Evoluția cotelor taxei pentru apă, în Republica Moldova, în perioada 2012-2021, este prezentată în tabelul 1.

Tabelul 1. Evoluția cotelor taxei pentru apă în anii 2012-2021

Nr. crt.	Indicatori	2012-2017	2018-2019	2020-2021
1	pentru fiecare 1 m ³ de apă extrasă din fondul apelor	0,3 lei	0,3 lei	0,3 lei
2	pentru fiecare 1 m ³ de apă minerală naturală extrasă, de apă potabilă extrasă destinată îmbutelierii	16 lei	16 lei	16 lei
3	pentru fiecare 1 m ³ de apă minerală naturală extrasă destinată altor scopuri decât cele prevăzute la pct. 1) și 2)	-	2 lei	2 lei
4	pentru fiecare 1 m ³ de apă potabilă extrasă din sursele de apă de suprafață și din cele subterane în scopul îmbutelierii	-	-	16 lei
5	pentru fiecare 1 m ³ de apă potabilă utilizată în scopul îmbutelierii	-	-	15,7 lei
6	pentru fiecare 10 m ³ de apă utilizată de hidrocentrale	0,06 lei	0,06 lei	0,06 lei

Sursa: elaborat de autor în baza Codului fiscal al RM

Taxa pentru apă are o importanță atât socială, cât și economică. Taxa pentru apă, în Republica Moldova, se acumulează în bugetul unităților administrativ-teritoriale. Dinamica veniturilor bugetare din taxa pentru apă, pentru ultimii ani, este prezentată în tabelul 2.

Tabelul 2. Dinamica veniturilor bugetare din taxa pentru apă

Anii	Veniturile BUAT din taxa pentru apă, mii lei	Veniturile BUAT totale, mii lei	Ponderea taxei pentru apă în veniturile totale BUAT, %
2017	26 716,8	13 461 499,31	0,2%
2018	26 501,0	14 683 607,88	0,18%
2019	26.027,9	16 724 347,4	0,16%
2020	27.792,0	18 264 285,2	0,15%
2021 (ianuarie- noiembrie)	26.061,8	16 063 169,4	0,16%

Sursa: elaborat de autor în baza datelor: <https://sfs.md/ro/catalogul-datelor-deschise> (citată 12.12.2021); <https://mf.gov.md/ro/ministerul-finan%C8%9Belor/catalogul-de-date-deschise-al-ministerului-finan%C8%9Belor> (citată 12.12.2021)

În plus față de funcția sa generatoare de venituri (retragerea plății pentru apă la buget, în favoarea întregii societăți), impozitul pentru apă poate acționa ca o măsură de stimulare. Taxele (impozitele) eficiente asupra extragerii apei pot duce la schimbări în comportamentul utilizatorilor, ceea ce va ajuta la reducerea cererii de apă și la reducerea pierderilor de apă. Dacă taxa este stabilită la costul marginal al extragerii apei, crește eficiența economică a serviciului furnizat.

În același timp, o politică unificată în domeniul stabilirii taxelor pentru extragerea apei ar trebui să se aplice atât apelor de suprafață, cât și apelor subterane, pentru a limita consecințele negative care pot apărea în cazul unei creșteri ridicate a apei dintr-una din surse.

2. EXPERIENȚA INTERNAȚIONALĂ ÎN UTILIZAREA IMPOZITELOR ȘI TAXELOR PENTRU UTILIZAREA OBIECTELOR DE APĂ ȘI A POLUĂRII MEDIULUI

În multe țări, veniturile generate de colectarea taxelor pentru apă sunt direcționate către scopuri specifice de gestionare a apei și, astfel, veniturile fiscale sunt returnate indirect celor care le plătesc. Este dificil de găsit un algoritm unificat pentru determinarea valorii ideale a plății pentru extragerea de apă pentru diferite situații, deoarece acestea diferă între ele în condiții hidrologice, previziuni ale cererii de apă în regiune, prezența altor utilizatori de apă, costul dezvoltării sursei alternative de apă etc. În mod ideal, plata pentru retragerea apei ar trebui să reflecte valoarea economică a apei, care diferă, de obicei, pentru diferite tipuri de utilizare a apei și să fie proporțională cu volumul de apă retrasă. Baza de plată în diferite țări este prezentată în tabelul 3.

Tabelul 3. Baza de plată a taxei de apă în diferite țări

Țara	Baza de plată	Diferențierea pe sectoare a economiei	Diferențierea prin alți parametri	Apele subterane	Apele de suprafață
Belgia	Costul volumului de apă extrasă	-	deficitul de apa	Da	Nu
China	Costul minim volumului de apă extrasă	Da	Locație	Da	Da
Cehia	Costul volumului de apă extrasă	Da	-	Da	Da
Estonia	Costul volumului de apă extrasă	Da	Sursa de apă	Da	Da
Franța	Costul volumului de apă extrasă	Da	nivelul presiunii asupra obiectelor de apă	Da	Da
Japonia	Costul volumului de apă extrasă	-	Locație	Nu	Da
Germania	Costul volumului de apă extrasă	Da	-	Da	Da
Ungaria	Costul volumului de apă extrasă	-	Regiune	Da	Da
Israel	Costul volumului de apă extrasă	Da	Sezonul	-	-
Coreea	Costul volumului de apă extrasă	-	Sursa de apă	Nu	Da
Polonia	Costul volumului de apă extrasă	Da	calitatea apei și regiunea	Da	Da

*Sursa: OĎCP (2016) WATER, GROWTH AND FINANCE
www.oecd.org/waterAugust 2016*

După cum se vede din tabele, majoritatea țărilor aplică în calitate de bază de plată costul volumului de apă extrasă, fac diferențiere pe sectoare ale economiei, sau prin alți parametri, ca locațiune (regiune), calitatea apei, sursa apei, deficitul de apă și alți parametri.

Serviciile de furnizare cu apă necesită, de regulă, crearea unei infrastructuri mari de capital (diguri, rezervoare, conducte etc.), precum și alte lucrări de gestionare a bazinului hidrografic, de exemplu, împădurirea și plantarea teritoriului adiacent lacului de acumulare. De regulă, costul acestor lucrări este parțial acoperit de stat (întrucât serviciul de alimentare cu apă combină caracteristici atât ale bunurilor private, cât și ale unor bunuri publice, a căror realizare este justificată din considerente strategice, printre care: combaterea secetei, controlul inundațiilor, protecția mediului etc.). Uneori, această taxă este parțial impusă principalilor beneficiari – utilizatori urbani de apă, ferme, companii energetice, mine, întreprinderi industriale etc., ca parte a costului infrastructurii de apă.

În general, considerând sectorul apei ca un sector al economiei, trebuie remarcat că, în multe țări, plățile pentru serviciile de alimentare cu apă nici măcar nu acoperă costurile de funcționare și întreținere a sistemelor de alimentare cu apă, darămite investițiile în infrastructură.

În plus, într-o serie de țări, nivelul de colectare a plăților pentru utilizarea resurselor de apă este de doar aproximativ 50% din sumele percepute, iar ponderea apei pentru care nu se încasează nicio plată este, în medie, de 35%. În același timp, costurile și plățile fermierilor pentru furnizarea apei pentru irigații sunt, de obicei, subvenționate.

Pentru a îmbunătăți eficiența utilizării apei în agricultură, este de preferat să se utilizeze tarife care să acopere costurile de alimentare cu apă pentru irigații și care țin de volumul de apă furnizat, dar acest lucru poate fi foarte dificil, din punct de vedere socio-politic și este asociat cu riscul deteriorării stabilității financiare a fermierilor. Prin urmare, în agricultură, cel mai des, se folosesc plăți, în funcție de zonă, de tipul culturilor cultivate (care determină ratele de irigare) și de mărimea recoltei.

Plata pentru utilizarea obiectelor de apă fără prelevare de apă se aplică companiilor hidroenergetice, operatorilor de transport pe apă, precum și întreprinderilor de energie termică și industriale. În acest caz, se aplică rate de plată semnificativ mai mici decât în cazul utilizării resurselor de apă cu retragerea apei, deși utilizarea apei fără retragerea apei este secundată și de un impact negativ asupra resurselor de apă: de exemplu, o încălcare a regimului hidrologic datorat reținerii resurselor de apă într-un rezervor, transferului apei în altă parte a bazinului hidrografic, modificării calității sau temperaturii apei.

Într-un număr de țări, apele subterane sunt clasificate drept resursă minerală. În consecință, utilizarea apelor subterane este reglementată fie de propria legislație separată (de exemplu, în UE este Directiva 2006/118/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind protecția apelor subterane împotriva poluării și epuizării (Strasbourg, 12 decembrie 2006)), fie legislația care reglementează utilizarea mineralelor. În acest caz, se aplică plăți speciale pentru extragerea apelor subterane. Plățile pentru impactul negativ asupra corpurilor de apă (taxe de poluare) sunt, de obicei, utilizate pentru:

- reducerea nivelului de poluare;
- creșterea veniturilor bugetare.

Plățile pentru poluarea mediului (deversarea de poluanți în corpurile de apă) ar trebui să fie diferențiate de plățile pentru tratarea apelor uzate, care reprezintă plăți pentru serviciile prestate de organizațiile de gestionare a apei pentru tratarea apelor uzate la o calitate acceptabilă pentru eliberarea într-un obiect de apă.

Plățile pentru poluare urmăresc să influențeze comportamentul economic al poluatorilor. Când se confruntă cu taxe de deversare, poluatorii au trei opțiuni:

- 1) închiderea întreprinderii;
- 2) schimbarea tehnologiei cu una mai avansată, permițând reducerea volumului de deversare și a sumei de plată pentru evacuarea de poluanți;
- 3) continuă să polueze corpurile de apă și să plătească pentru poluare.

În majoritatea țărilor, care au introdus taxe de evacuare, ratele de taxare au fost prea mici pentru a modifica motivația poluatorilor și au fost utilizate, în principal, în scopuri fiscale. În teorie, dacă nivelul deversărilor se situează la o anumită cotă, a cărei plată este egală cu costul eliminării acestei poluări, societatea ar trebui să fie indiferentă, dacă poluarea continuă (cu plată care compensează integral daunele aduse mediului) sau să se oprească deversările.

Se presupune că costurile eliminării poluării pot fi estimate și se poate realiza restabilirea calității mediului aproape de cea inițială. Cu toate acestea, în practică, guvernele, adesea, nu știu care sunt aceste costuri de reducere, de la caz la caz. Astfel, plățile pentru evacuările de poluanți sunt, de obicei, sub nivelul de „echilibru” de mai sus, atunci când costul reducerii unei unități suplimentare de poluare este egal cu daunele cauzate de această poluare.

Plățile pentru deversarea de poluanți pot fi percepute pentru deversarea anumitor poluanți, în funcție de volumul și (sau) concentrația tipului de poluare impozabilă și trebuie să țină cont de daunele mediului cauzate de poluanți. Cu toate acestea, colectarea taxelor pentru poluarea difuză (non-punctivă) a apei, de exemplu din câmpurile agricole, este dificil de calculat pe baza volumului de apă uzată și a concentrației de poluanți. În acest sens, plățile se calculează în funcție de indicatori indirecți (suprafața terenului agricol, numărul de vite la pășune etc.) sau prin impozitarea produselor care afectează nivelul de poluare (de exemplu, taxa pe îngrășăminte, pesticide și alte chimicale agricole).

În orice caz, taxele de poluare sunt din ce în ce mai folosite pentru a oferi stimulente pentru reducerea continuă a emisiilor. În unele țări, această politică rațională a fost urmată inițial. De exemplu, în Țările de Jos (Olanda), în 1970, au fost stabilite taxe mari de deversare, ceea ce a dus la o reducere cu 50% a deversărilor de materie organică. Germania, Republica Cehă și Slovenia au stabilit, de asemenea, rate ridicate pentru a stimula reducerea poluării. Tabelul 4 oferă informații mai detaliate despre caracteristicile taxelor de poluare în diferite țări.

Tabelul 4. Taxele de poluare a apei în țări selectate

Țara	Instrumente	Baza de plată
Australia	Taxa de resetare	nivelul de expunere
Austria	Plata pentru apele uzate	mărimea gospodăriei
Canada	1) plata pentru deversările agricole 2) plata pentru volumul deversărilor	emisiile de pesticide conținutul și greutatea poluanților
China	Taxe pentru poluanți	volumul
Danemarca	Taxa pentru deversarea apelor uzate în sistemul de canalizare	volum (apă), greutate (poluanți)
Germania	Plata apelor uzate	influența poluării (nocivitatea)
Spania	Taxa de evacuare a apelor uzate	sector, volum
SUA	Florida – taxa de calitate a apei	conținut de poluanți, volum
	Washington – taxa pe substanțele periculoase (pesticide)	procent din costul cu ridicata

Sursa: OECD/EEA database on instruments for environmental policies. WATER, GROWTH AND FINANCE www.oecd.org/waterAugust 2016

Taxele de evacuare iau forma unei taxe directe bazate pe măsurători sau estimări ale cantității și pericolului unui poluant evacuat într-un corp natural de apă (mai degrabă, decât într-un canal). Tarifarea pentru evacuarea poluanților este un pas important către implementarea principiului „poluatorul plătește”, chiar dacă calculul nu se bazează pe estimări ale costului pagubei.

Prin perceperea taxelor de poluare, societatea transmite un semnal clar că nu mai dorește să suporte costurile poluării apei și că măcar o parte din costurile asociate prejudiciului cauzat trebuie rambursate direct de către poluatori. În cazurile în care veniturile din taxă sunt destinate finanțării măsurilor de îmbunătățire a calității apei, taxa de poluare servește suplimentar ca funcție financiară.

Din punct de vedere metodologic, determinarea cantității optime de taxe de poluare, care minimizează costul social total (daune plus costuri de control), este o sarcină foarte dificilă, deoarece necesită o bază de date rezonabilă și informații despre daunele cauzate de poluare. Principalul fapt în deținerea celor mai exacte și complete informații despre cantitatea și calitatea apelor uzate evacuate.

Răspunderea pentru daunele cauzate corpurilor de apă

Cadrul răspunderii pentru mediu urmărește să recupereze costurile daunelor aduse mediului prin luarea de acțiuni în justiție și asigurându-se că poluatorii plătesc pentru daunele pe care le provoacă prin acțiunile lor. În acest sens, reglementările privind răspunderea pentru mediu constituie o expresie fundamentală a principiului „poluatorul plătește”.

Scopul actelor de răspundere față de mediu poate fi dublu: în primul rând, de a determina poluatorii să ia decizii mai bune cu privire la evacuarea poluanților în conformitate cu principiul precauției și, în al doilea rând, urmăresc să garanteze compensații bănești potențialelor victime ale poluării (destinatari). În timp ce sistemele de răspundere evaluează și rambursează daunele ex post, ele pot, totuși, să ofere stimulente pentru prevenirea poluării, dacă daunele preconizate depășesc beneficiile nerespectării.

Pentru ca responsabilitatea să fie eficientă, sunt necesare următoarele măsuri:

- identificarea unuia sau mai multor subiecte identificabile (poluanți);

- prejudiciul trebuie să fie specific și cuantificabil;
- trebuie stabilită o relație de cauzalitate între pagubă și contaminantul identificat.

În teorie, poluatorii vor exercita controlul asupra poluării până când daunele marginale cauzate de poluare sunt egale cu costurile marginale de mediu, minimizând astfel costul lor global de compensare a victimelor și controlul poluării. Noțiunea că poluatorii trebuie să plătească pentru daunele, pe care le provoacă, creează stimulente mari pentru a preveni daunele mediului. Cu cât este mai mare plata preconizată în caz de daune, cu atât este mai mare stimulentele de a lua măsuri preventive (în conformitate cu principiul precauției).

3. PLATA PENTRU POLUAREA MEDIULUI ÎN REPUBLICA MOLDOVA

În 1998, Republica Moldova a adoptat Legea privind plata pentru poluarea mediului. Scopul legii este declarat:

- a) crearea unui sistem de activitate economică, în care devine neconvenabilă cauzarea oricărui prejudiciu mediului;
- b) stimularea construcției și exploatării sistemelor de captare și neutralizare a poluanților, de colectare, reciclare și distrugere a deșeurilor, precum și implementarea de tehnologii nonpoluante, realizarea altor măsuri, care ar micșora volumul emisiilor (deversărilor) de poluanți în mediu și ar diminua formarea deșeurilor de producție și a deșeurilor de ambalaje;
- c) formarea fondurilor ecologice pentru finanțarea activității orientate spre ameliorarea calității mediului.

Subiecții legii sunt persoanele juridice, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare, și persoanele fizice, care desfășoară activitate de întreprinzător, a căror activitate economică este generatoare de poluanți.

Obiectul legii îl constituie relațiile, care apar în legătură cu punerea în circulație pe teritoriul Republicii Moldova a mărfurilor, care, în procesul utilizării, cauzează poluarea mediului, emisiile (deversările) de poluanți în mediu și depozitarea deșeurilor de producție.

Legea stabilește următoarele plăți:

- 1) plata pentru emisiile de poluanți ale surselor staționare;
- 2) plata pentru deversările de poluanți;
- 3) plata pentru depozitarea deșeurilor de producție;
- 4) taxa pentru mărfurile care, în procesul utilizării, cauzează poluarea mediului.

Plata pentru deversările de poluanți sunt asociate cu corpurile de apă. Plata pentru deversările de poluanți cu ape reziduale, în obiective acvatice și sisteme de canalizare, se percepe de la subiecții ce admit:

- a) deversări de poluanți în limitele normativelor stabilite;
- b) deversări de poluanți cu depășirea normativelor stabilite.

Plata pentru deversările de poluanți în rezervoare-receptoare, în câmpuri de filtrație, colectoarele canalelor de scurgere pentru must de dejecții animaliere este percepută de la subiecții care admit asemenea deversări pentru întreg volumul evacuărilor de apă.

Plata pentru evacuările de apă din bazinele piscicole și pentru scurgerile din averse de pe teritoriul întreprinderilor este percepută de la subiecții care admit depășirea, în raport cu normativele stabilite, a masei de poluanți în apele reziduale. Normativele și modul de calcul ale plății menționate anterior se prezintă în anexele nr. 5 și nr. 6 ale legii. Normativele de plată pentru deversări de poluanți cu apele reziduale și modul de calcul al acestora sunt prezentate în tabelul 5.

Tabelul 5. Normativele de plată pentru deversări de poluanți cu apele reziduale și modul de calcul al acestora

Raza de aplicare	Lei per tonă convențională
Municipiul Chișinău	280,8
Municipiul Bălți	280,8
Raioane	237,6
UTA Găgăuzia	237,6

Sursa: elaborat de autor

Plata pentru deversările de poluanți este obligatorie pentru toți consumatorii de apă. Pentru consumatorii de apă, care săvârșesc deversări de poluanți în obiective acvatiche (râuri, lacuri, orizonturi acvifere subterane), plata se stabilește în conformitate cu indicii de poluare introduși în documentația de proiect a instalațiilor de epurare.

Plata, conform indicilor specifici de poluare cu deversări industriale, se efectuează de către consumatorii de apă, care evacuează poluanți în sistemele de canalizare. Lista acestor indici și normativele *concentrației maxime admisibile CMA* de poluanți se aprobă de către inspecțiile pentru protecția mediului la prezentarea, de către serviciile de exploatare, a instalațiilor de epurare.

Concentrație maximă admisibilă (CMA) – normativ tehnico-stiințific, care stabilește concentrația maximă, fără efecte negative asupra sănătății umane și a mediului, a poluanților în componentele mediului. Plata pentru deversările de poluanți, în limitele normativelor CMA și *deversarea limitată admisibilă (DLA)* se determină ca produs între normativul plății și masa reală, în tone convenționale, a poluanților.

Deversarea limitată admisibilă (DLA) – masa maximă a poluanților în apele reziduale, admisibilă pentru evacuarea lor, în regim stabilit, în punctul dat, într-o unitate de timp.

Plata pentru deversările de poluanți, care depășesc normativele stabilite, se determină ca sumă a produsului dintre normativul plății și masa normativă, în tone convenționale, a poluanților și a produsului dintre normativul plății, mărimea depășirii masei reale a poluanților asupra celei normative și coeficientul de multiplicitate a depășirii concentrației reale față de cea normativă. În cazul în care, pentru deversarea apelor reziduale, nu sunt stabilite normative DLA, se acceptă ca admisibile concentrațiile de poluanți stabilite de Regulile de protecție a resurselor acvatice.

Recalcularea masei reale de poluanți, în tone convenționale, se efectuează prin înmulțirea masei de poluanți la coeficientul de agresivitate al poluanților, prezentat în tabelul anterior.

Plata pentru deversările de poluanți în rezervoare-receptoare și pe câmpuri de filtrație se determină ca produs între normativul plății (0,006 salariu minim) și volumul deversărilor. Plata pentru eva-

cuările de apă din bazinele piscicole și pentru scurgerile din averse de pe teritoriul întreprinderilor se percepe numai în cazul depășirii normativelor stabilite ale masei de poluanți din apele reziduale și se determină ca produs între normativul plății înmulțit la 5 și mărimea depășirii, în tone convenționale.

Plata pentru deversarea apelor pentru schimb de căldură se calculează potrivit normativelor plății din prezenta anexă și în conformitate cu Baza metodică a calculului sporurilor admisibile de concentrații la deversarea apelor pentru schimb de căldură a Centralei Termoelectrice Moldovenești.

Normativele și modul de calcul ale plății pentru deversările de poluanți în colectoarele pentru must de dejecții animaliere salarii minime pentru 1 m³ sunt prezentate în tabelul 6.

Tabelul 6. Normativele și modul de calcul ale plății pentru deversările de poluanți în colectoarele pentru must de dejecții animaliere salarii minime pentru 1 m³

Beneficiari de resurse naturale	Colectoare	
	cu ecran de protecție	fără ecran de protecție
Complexuri și ferme pentru creșterea porcinelor	0,029	0,061
Complexuri și ferme pentru creșterea bovinelor	0,007	0,014
Întreprinderi avicole	0,004	0,007

Sursa: elaborat de autor

ÎNTREBĂRI DE RECAPITULARE

1. Ce este inclus în sistemul de taxe pentru resursele naturale din Republica Moldova?
2. Cine sunt subiecții taxei pentru apă?

3. Care este obiectul impunerii ai taxei pentru apă ?
4. Cum s-a schimbat sistemul ratelor de impozitare a apei în Republica Moldova în ultimii zece ani?
5. Cum poate fi stimulată utilizarea rațională a apei?
6. Cum se aplică plata pentru poluarea mediului în țara noastră?
7. Cum sunt impozitați poluanții în țări străine?
8. Ce este responsabilitatea de mediu (ecologică)?

TESTE DE AUTO-TESTARE

1. Plata pentru utilizarea resurselor de apă prin captarea (retragerea) apei este colectată în aproape toate țările dezvoltate ale lumii sub diferite forme:

- a) facturile de utilități;
- b) taxa pentru colectarea apei;
- c) chirie pentru resurse de apă;
- d) taxe pentru captarea apei și utilizarea corpurilor de apă.

Indicați răspunsurile corecte.

Răspuns corect: b) și d).

2. Sistemul de taxe pentru resursele naturale, reglementat de Titlul al VIII-lea din Codul fiscal, cuprinde:

- a) taxa de apă;
- b) taxa pentru obiectele animale;
- c) taxa pentru extragerea mineralelor;
- d) taxa pentru explorarea mineralelor;
- e) taxa pentru folosirea subsolului.

Indicați răspunsurile corecte.

Răspuns corect: a), c) și e).

3. Obiectul impunerii taxei pentru apă în Republica Moldova este:

- a) volumul de apă extras din surse de suprafață și subterane;
- b) volumul de apă potabilă consumată acasă de populație;
- c) volumul de apă minerală naturală extrasă;
- d) volumul de apă utilizat de centralele hidroelectrice
- e) volumul de apă folosit pentru stingerea incendiilor forestiere.

Indicați răspunsurile corecte.

Răspuns corect: a), c) și d).

4. Cota de impozitare a apei, în perioada 2012-2021, pentru fiecare metru cub de apă extrasă din surse de suprafață și subterane este:

- a) 0,7 lei;
- b) 0,3 lei;
- c) 15 lei;
- d) 28 lei.

Indicați răspunsurile corecte.

Răspuns corect: b).

5. Veniturile din taxa pentru apă, în Republica Moldova, se acumulează:

- a) în bugetul de stat;
- b) în bugetul unităților administrativ-teritoriale;
- c) în fondurile de mediu ale întreprinderilor;
- d) în bugetul federal.

Indicați răspunsurile corecte.

Răspuns corect: b).

6. Potrivit Legii „Cu privire la plata pentru poluarea mediului”, în Republica Moldova, se percep următoarele plăți:

- a) plata pentru emisiile de poluanți ai surselor staționare;
- b) plata pentru prelucrarea deșeurilor de producție;
- c) plata pentru deversările de poluanți;
- d) plata pentru serviciile dăunătoare mediului;
- e) taxa pentru mărfurile, care, în procesul utilizării, cauzează poluarea mediului.

Indicați răspunsurile corecte.

Răspuns corect: a), c) și e).

BIBLIOGRAFIE:

1. Codul fiscal al RM. Titlul VIII „Taxele pentru resursele naturale”. Legea RM nr.67-XVI din 05.05.2005
2. Legea RM „Privind plata pentru poluarea mediului”. Legea nr. 1540-XIII din 25.02.1998
3. <https://sfs.md/ro/catalogul-datelor-deschise> (citată 12.12.2021)

4. <https://mf.gov.md/ro/ministerul-finan%C8%9Belor/catalogul-de-date-deschise-al-ministerului-finan%C8%9Belor> (citat 12.12.2021)
5. Использование экономических инструментов управления водными ресурсами, водными объектами и водной инфраструктурой в Молдове, Учебные материалы – проект для апробации, mai, 2020/ https://www.euwipluseast.eu/images/2021/02/PDF/MD_EUWI_Training_materials_EIs_for_IWR_M_RU.pdf
6. ОЭСР (2016) WATER, GROWTH AND FINANCE
www.oecd.org/water August 2016

**STABILIREA TARIFELOR
PENTRU SERVICIUL PUBLIC DE ALIMENTARE
CU APĂ, DE CANALIZARE ȘI EPURARE
A APELOR UZATE**

Dr. conf. univ. Ana GUMOVSCI

CUPRINS:

1. Conceptul privind tarifele la servicii și clasificarea acestora
2. Metodologia stabilirii tarifelor pentru serviciul public de alimentare cu apă, de canalizare și epurare a apelor uzate
3. Cerințele pentru obținerea licenței la desfășurarea activității de furnizare/prestare a serviciului public de alimentare cu apă și/sau de canalizare
4. Instituțiile abilitate cu dreptul de aprobare a tarifelor pentru serviciul public de alimentare cu apă, de canalizare și epurare a apelor uzate

Întrebări de recapitulare

Studii de caz

Bibliografie

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

Studierea acestui capitol va permite studenților:

- Cunoașterea cadrului legal și instituțional în domeniu;
- Cunoașterea metodologiei de determinare a tarifelor pentru serviciul public de alimentare cu apă, de canalizare și epurare a apelor uzate;
- Înțelegerea metodologiei de determinare a costurilor de bază.

CONCEPTE-CHEIE:

Tarife, cheltuieli, rentabilitate, investiții, apa facturată, deprecieri.

1. CONCEPTUL PRIVIND TARIFELE LA SERVICII ȘI CLASIFICAREA ACESTORA

Tarifele constituie o categorie specifică a prețurilor care se stabilesc și se aplică în domeniul prestațiilor de servicii efectuate, atât pentru unitățile economice, cât și pentru populație. Natura economică a prețului și tarifului este aceeași. Deosebirea, care apar, rezultă din existența tarifului ca expresie concretă a categoriei de preț, într-un domeniu specific de activitate. Astfel, prețul este expresia bănească a valorii de schimb a unei mărfi, în calitate de obiect, de bun material cu existență de sine stătătoare, pe când tariful reprezintă expresia bănească a valorii unei mărfi în calitate de activitate, și nu de obiect.

Elementele de bază ale fundamentării tarifelor sunt următoarele:

- costurile, adică valoarea materialelor, care sunt supuse prelucrării și a pieselor de schimb, ce se montează,
- profitul unității prestatoare,
- TVA.

Deși natura economică a prețului și tarifului este aceeași și se aplică aceleași principii și metode de fundamentare și negociere, apar, totuși, unele particularități determinate de specificul producerii serviciilor. Astfel, structura tarifelor este mai simplă, deoarece costul serviciilor nu include cheltuielile de desfacere. De asemenea, în tarif, nu se include adaosul comercial.

Acești factori condiționează nivelul costurilor și fac ca posibilitățile de reducere a acestora și de creștere a productivității muncii să fie mai reduse. De exemplu, dacă în cazul prețurilor ponderea materiilor și materialelor în costuri poate reprezenta 70-80%, în cazul serviciilor materiile și materialele nu depășesc 10-15% din costuri. Aici, ponderea mare a salariilor și creșterea lor antrenează o creștere a costurilor serviciilor.

Principalul criteriu de clasificare a tarifelor îl constituie natura serviciilor, după care există următoarele grupe de tarife:

Tarifele pentru serviciile personale tradiționale sunt cele fixate pentru reparații, pentru executarea de confecții, pentru ușurarea muncii gospodărești etc., ele fiind diferențiate în funcție de calitatea execuției, frecvența și urgența prestației;

Tarifele pentru serviciile colective cuprind tarifele pentru transporturi și telecomunicații, pentru activitățile gospodăriei comunale și locale, pentru serviciile hoteliere etc.;

Tarifele pentru serviciile de creație-inovație se aplică în cazul serviciilor de cercetare, de proiectare, de marketing, de implementare a unor tehnologii etc.;

Tarifele pentru serviciile de turism și alimentație publică cuprind tarifele de cazare, pentru serviciile de turism etc.;

Tarifele pentru serviciile efectuate în agricultură sunt acele percepute pentru lucrările agricole mecanizate.

Tarifele pentru serviciul public de alimentare cu apă, de canalizare și epurare a apelor uzate se încadrează în grupa tarifelor pentru serviciile comunale.

Serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare se înființează, se organizează și funcționează în baza următoarelor principii:

- securitatea serviciului furnizat/prestat;
- politica tarifară adecvată;
- calitatea, eficiența și rentabilitatea serviciului furnizat/prestat;
- transparența și responsabilitatea publică, incluzând consultarea cu patronatele, sindicatele, consumatorii și cu asociațiile reprezentative ale acestora în problemele asocierii intercomunale și ale regionalizării serviciului;
- dezvoltarea durabilă;
- accesul reglementat la sistemul public de alimentare cu apă și de canalizare al tuturor consumatorilor, pe baze contractuale;
- respectarea reglementărilor specifice din domeniul gospodăririi apelor, protecției mediului și al sănătății populației;
- continuitatea din punct de vedere calitativ și cantitativ;
- adaptabilitatea la cerințele consumatorilor.

2. METODOLOGIA STABILIRII TARIFELOR PENTRU SERVICIUL PUBLIC DE ALIMENTARE CU APĂ, DE CANALIZARE ȘI EPURARE A APELOR UZATE

În Republica Moldova, în vederea determinării aprobării și aplicării tarifelor pentru serviciul public de alimentare cu apă, de canalizare și epurare a apelor uzate, este elaborată Metodologia res-

pectivă, aprobată prin Hotărârea Consiliului de administrație al ANRE nr. 489/2019 din 20 decembrie 2019.

La elaborarea Metodologiei, au fost utilizate noțiunile definite în Legea privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare nr. 303/2013 din 13 decembrie 2013.

Metodologia se aplică la determinarea tarifelor de către operatorii care furnizează/prestează serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare, și anume:

- serviciul public de alimentare cu apă potabilă;
- serviciul public de alimentare cu apă tehnologică;
- serviciul public de canalizare și epurare a apelor uzate;
- serviciul pentru producerea și/sau transportarea apei în vederea redistribuirii.

► *Determinarea tarifului pentru serviciul public de alimentare cu apă potabilă:*

$$TSAP_n = \frac{VSAP_n}{VAP_n} = \frac{CSAP_n + RAP_n \pm DVP_{n-1}}{VAP_n}$$

- $VSAP_n$ exprimă venitul reglementat de la furnizarea/ prestarea în anul de reglementare „n”, a apei potabile, necesar de a fi obținut de operator pentru acoperirea costurilor necesare pentru desfășurarea activității de furnizare/ prestare a serviciului public de alimentare cu apă potabilă, mii lei;
- VAP_n – volumul total de apă potabilă furnizat în anul de reglementare „n”, măsurat la punctele de ieșire din rețelele publice de alimentare cu apă potabilă, mii m³;
- $CSAP_n$ – cheltuielile operatorului în anul de reglementare „n”, necesare pentru desfășurarea activității de furnizare/ prestare a serviciului public de alimentare cu apă potabilă, mii lei;
- RAP_n – rentabilitatea operatorului pentru anul de reglementare „n”, determinată conform pct. 46, mii lei;
- DVP_{n-1} – devierile tarifare create la operator în perioada precedentă de reglementare, mii lei.

► *Determinarea tarifului pentru serviciul public de alimentare cu apă tehnologică:*

$$TSAT_n = \frac{VSAT_n}{VAT_n} = \frac{CSAT_n + RAT_n \pm DVT_{n-1}}{VAT_n}$$

- $VSAT_n$ exprimă venitul reglementat de la furnizarea/prestarea, în anul de reglementare „n”, a apei tehnologice, necesar de a fi obținut de operator pentru acoperirea costurilor necesare desfășurării activității de furnizare/prestare consumatorilor, a serviciului public de alimentare cu apă tehnologică, mii lei;
- VAT_n – volumul total de apă tehnologică furnizată în anul de reglementare „n” tuturor consumatorilor deserviți de operator, determinat în baza indicilor contoarelor instalate la consumatori, mii m³;
- $CSAT_n$ – cheltuielile justificate ale operatorului, în anul de reglementare „n”, necesare pentru desfășurarea activității de furnizare/prestare a serviciului public de alimentare cu apă tehnologică, mii lei;
- RAT_n – rentabilitatea operatorului, pentru anul de reglementare „n”, determinată conform pct. 46, mii lei;
- DVT_{n-1} – devierile tarifare create la operator, în perioada precedentă de reglementare, mii lei.

► *Determinarea tarifului pentru serviciul public de canalizare și epurare a apelor uzate:*

$$TSC_n = \frac{VSC_n}{VAU_n} = \frac{CSC_n + RC_n \pm DVC_{n-1}}{VAU_n}$$

- VSC_n reprezintă venitul reglementat de la furnizarea/prestarea, în anul de reglementare „n”, a serviciului public de canalizare și epurare a apelor uzate, necesar de a fi obținut de operator pentru acoperirea costurilor necesare desfășurării activității de furnizare/prestare consumatorilor a serviciului public de canalizare și epurare a apelor uzate, mii lei;
- VAU_n – volumul total al apelor uzate deversate, în anul de reglementare „n”, în rețelele publice de canalizare, mii m³. Acest volum se determină luând în considerare datele

contoarelor instalate la consumatori. În lipsa contoarelor, volumul apelor uzate se determină la un nivel egal cu volumul apei tehnologice și apei potabile furnizate de operator consumatorilor;

- CSC_n – cheltuielile operatorului, în anul de reglementare „n”, necesare pentru desfășurarea activității de furnizare/prestare a serviciului public de canalizare și epurare a apelor uzate, mii lei;
- RC_n – rentabilitatea operatorului, pentru anul de reglementare „n”, determinată conform pct. 46, mii lei;
- DVC_{n-1} – devierile tarifare create la operator, în perioada precedentă de reglementare.

► *Determinarea tarifului pentru producerea și/sau transportarea apei în vederea redistribuirii:*

$$TPTA_n = \frac{VPTA_n}{VAPT_n} = \frac{CPTA_n + RPTA_n \pm DVPT_{n-1}}{VAPT_n}$$

- $VPTA_n$ indică venitul reglementat de la furnizarea apei produse și/sau de la transportarea apei în vederea redistribuirii, în anul de reglementare „n”, necesar să fie obținut de operator pentru acoperirea costurilor necesare pentru desfășurarea activității de producere și/sau de transportare a apei în vederea redistribuirii, livrată la punctele de delimitare dintre doi operatori, mii lei;
- $VAPT_n$ – volumul total de apă, furnizat în anul de reglementare „n”, măsurat la punctele de delimitare între doi operatori, mii m³;
- $CPTA_n$ – cheltuielile operatorului, în anul de reglementare „n”, necesare pentru desfășurarea activității de producere și/sau de transportare a apei, în vederea redistribuirii până la punctele de delimitare între doi operatori, mii lei;
- $RPTA_n$ – rentabilitatea operatorului, pentru anul de reglementare „n”, determinată conform pct. 46, mii lei;
- $DVPT_{n-1}$ – devierile tarifare, create la operator, în perioada precedentă de reglementare, mii lei.

► *Determinarea volumului total de apă considerat în scopuri tarifare în anul de reglementare „n”:*

$$VA_n = VAC_n + VAPP_n = VAP_n + VAT_n + VAPT_n + CTP_n$$

- VA_n exprimă volumul total de apă, acceptat în scopuri tarifare, în anul de reglementare „n”, mii m³;
- VAC_n – volumul de apă extras (captat) din fondul apelor agreeat în scopuri tarifare în anul de reglementare „n” pentru alimentarea tuturor consumatorilor cu apă, mii m³;
- $VAPP_n$ – volumul apei procurate de la alte persoane, în anul de reglementare „n”, mii m³;
- CTP_n – consumul tehnologic și pierderile de apă în sistemul public de alimentare cu apă, în anul de reglementare „n”, aprobate în modul stabilit de Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică (ANRE), mii m³.

► *Structura cheltuielilor care stau la baza determinării tarifelor:*

- Cheltuieli de bază (CB);
- Cheltuielile privind amortizarea mijloacelor fixe și a imobilizărilor necorporale (CAI);
- Cheltuieli de procurare a apei (CAP);
- Cheltuieli pentru energia electrică (CEE);
- Redevența (RDV);
- Cheltuieli privind achiziționarea contoarelor pentru consumatorii casnici (CAC);
- Cheltuieli de tratare a apelor uzate conform contractelor încheiate cu terțe părți (CTR);
- Alte cheltuieli operaționale (AC).

Pentru serviciul public de alimentare cu apă potabilă, furnizată consumatorilor la punctele de ieșire din rețelele publice de alimentare cu apă, cheltuielile care stau la baza determinării tarifelor se calculează, după cum urmează:

$$CSAP_n = CBap_n + CAIap_n + CAPap_n + CEEap_n + RDVap_n + CACap_n + ACap_n$$

Pentru serviciul public de alimentare cu apă tehnologică:

$$CSAT_n = CBat_n + CAIat_n + CAPat_n + CEEat_n + RDVat_n + ACat_n$$

Pentru serviciul public de canalizare și epurare a apelor uzate:

$$CSC_n = CBc_n + CAIc_n + CEEc_n + RDVc_n + CTRau_n + ACC_n$$

Pentru serviciul de producere și/sau de transportare a apei în vederea redistribuirii:

$$CPTA_n = CBpt_n + CAIpt_n + CAPpt_n + CEEpt_n + RDVpt_n + ACpt_n$$

În vederea clarificării modalității de calcul al cheltuielilor, care stau la baza determinării tarifelor, Metodologia vine cu mai multe explicații adiționale:

- CB_n indică cheltuielile de bază ale operatorului, aferente serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, și se determină conform formulei:
- $CB_n = CM_n + CP_n + CIE_n + CAD_n$
unde:
- CM_n exprimă cheltuielile materiale aferente serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, în anul de reglementare „n”;
- CP_n – cheltuielile de personal al operatorului aferente serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, în anul de reglementare „n”;
- CIE_n – cheltuielile de întreținere și exploatare a sistemului public de alimentare cu apă și de canalizare, în anul de reglementare „n”;
- CAD_n – cheltuielile de distribuție și administrative ale operatorului aferente serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, în anul de reglementare „n”;
- CAI_n – cheltuielile privind amortizarea mijloacelor fixe și a imobilizărilor necorporale aflate la balanța operatorului și aferente serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, în anul de reglementare „n”;
- CAP_n – cheltuieli pentru apa procurată de la alte persoane în anul de reglementare „n”;
- CEE_n – cheltuielile pentru energia electrică procurată de operator, aferente serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, în anul de reglementare „n”;

- RDV_n – plata pentru transmiterea dreptului de folosință a bunurilor domeniului public sau privat al unității administrativ-teritoriale, aferente serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, în anul de reglementare „n”;
- $CACap_n$ – cheltuielile privind achiziționarea contoarelor consumatorilor casnici, aferente serviciului public de alimentare cu apă potabilă în anul de reglementare „n”;
- AC_n – alte cheltuieli operaționale aferente serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare în anul de reglementare „n”.

3. CERINȚELE PENTRU OBTINEREA LICENȚEI LA DESFĂȘURAREA ACTIVITĂȚII DE FURNIZARE/PRESTARE A SERVICIULUI PUBLIC DE ALIMENTARE CU APĂ ȘI/SAU DE CANALIZARE

Pentru obținerea licenței la desfășurarea activității de furnizare/prestare a serviciului public de alimentare cu apă și/sau de canalizare, la nivel de raion, municipiu și oraș, persoanele juridice trebuie să întrunească următoarele condiții:

- să fie înregistrate în Republica Moldova;
- să prezinte un raport financiar pentru anul precedent – în cazul persoanei juridice, care activează, sau un extras din contul bancar – în cazul inițierii activității de întreprinzător;
- să prezinte lista bunurilor domeniului public sau privat al unității administrativ-teritoriale, aferente serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare, pe care le administrează și le exploatează, în cazul operatorilor care furnizează/prestează serviciul de alimentare cu apă și de canalizare;
- să prezinte documente, care confirmă că dispune de personal calificat, necesar activității pentru care solicită licență;
- să prezinte avizul tehnic de înregistrare ce confirmă asigurarea metrologică a evidenței consumului de apă.

Rentabilitatea operatorului este calculată în lei și se determină pentru fiecare an de reglementare „n” separat pentru fiecare serviciu furnizat/prestat și se stabilește în mărime procentuală

- pentru serviciul public de alimentare cu apă potabilă:
- $RAP_n = CSAP_n \times R_n/100$
- pentru serviciul public de alimentare cu apă tehnologică:
- $RAT_n = CSAT_n \times R_n/100$
- pentru serviciul public de canalizare și epurare a apelor uzate:
- $RC_n = CSC_n \times R_n/100$
- pentru serviciul de producere și/sau de transportare a apei în vederea redistribuirii:

$$RPTA_n = CPTA_n \times R_n/100$$

unde R_n exprimă rata reglementată de rentabilitate. Rata de rentabilitate se stabilește în mărime de 3% din cheltuielile operatorului, aferente furnizării/prestării serviciului respectiv.

Operatorul este obligat să utilizeze cel puțin 50% din rentabilitate pentru investiții în dezvoltarea, renovarea, reconstrucția și reînnoirea mijloacelor fixe și a imobilizărilor necorporale utilizate în activitatea de furnizare/prestare a serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare.

4. INSTITUȚIILE ABILITATE CU DREPTUL DE APROBARE A TARIFELOR PENTRU SERVICIUL PUBLIC DE ALIMENTARE CU APĂ, DE CANALIZARE ȘI EPURARE A APELOR UZATE

Cheltuielile de bază și tarifele pentru serviciile publice de alimentare cu apă tehnologică, de alimentare cu apă potabilă, pentru serviciul de producere și/sau transportare a apei în vederea redistribuirii, pentru serviciul public de canalizare și epurare a apelor uzate se determină de către operatori, pentru fiecare an de reglementare „n”, în conformitate cu Metodologia, și se prezintă:

- Consiliilor locale – pentru examinare și aprobare, iar Agenției – spre examinare și avizare, a tarifelor pentru serviciul public de alimentare cu apă potabilă și pentru serviciul public de canalizare și epurare a apelor uzate furnizate de operatori la nivel de raion, municipiu și oraș;

- ANRE – pentru examinare și aprobare a tarifelor pentru serviciul de alimentare cu apă tehnologică, pentru serviciul de producere și/sau transportare a apei în vederea redistribuirii, furnizat/prestat la nivel de raion, municipiu și oraș;
- ANRE – pentru examinare și aprobare a tarifelor pentru serviciul public de alimentare cu apă potabilă și a tarifelor pentru serviciul public de canalizare și epurare a apelor uzate furnizat/prestat de operatori la nivel de raion, municipiu și oraș, în cazul când Consiliile locale respective au delegat Agenției dreptul deplin de aprobare a tarifelor;
- ANRE – pentru examinare și aprobare a tarifelor pentru serviciul public de alimentare cu apă potabilă și pentru serviciul public de canalizare și epurare a apelor uzate, furnizate/prestate de operatori la nivel de raion, municipiu și oraș și care activează în condițiile unor acorduri sau contracte încheiate cu organismele financiare internaționale, ratificate sau aprobate de Parlament, Guvern sau de Consiliile locale.

ANRE aprobă, în termen de 15 zile calendaristice de la data adresării motivate de către operatori, tarifele pentru serviciul public de alimentare cu apă potabilă și tarifele pentru serviciul public de canalizare și epurare a apelor uzate furnizate/prestate de operatori la nivel de raion, municipiu și oraș, în cazul când Consiliul local nu a aprobat tarifele respective în termen de 60 de zile calendaristice de la data primirii de la Agenție a avizului.

ÎNTREBĂRI DE RECAPITULARE

1. Definiți noțiunea de tarif.
2. Identificați elementele prin care tariful se deosebește de preț.
3. Numiți elemente structurale ale tarifului pentru serviciul public de alimentare cu apă potabilă.
4. Numiți elementele structurale ale tarifului pentru serviciul public de alimentare cu apă tehnologică.
5. Numiți elementele structurale ale tarifului pentru serviciul public de canalizare și epurare a apelor uzate.
6. Numiți elementele structurale ale tarifului pentru producerea și/sau transportarea apei în vederea redistribuirii.

7. Numiți instituțiile publice implicate în reglementarea tarifelor pentru serviciul de alimentare cu apă, de canalizare și epurare a apelor uzate.

BIBLIOGRAFIE:

1. Legea Republicii Moldova privind serviciul public de alimentare cu apă și canalizare, nr. 303 din 13 decembrie 2013.
2. Hotărârea Consiliului de administrație al ANRE nr. 489/2019 din 20 decembrie 2019.
3. BUȘMACHIU, Eugenia, GUMOVSKI, Ana. *Prețuri și tarife. Curs universitar*. Chișinău: Editura ASEM, 2005.
4. Использование экономических инструментов управления водными ресурсами, водными объектами и водной инфраструктурой в Молдове, Учебные материалы – проект для апробации, mai, 2020/ https://www.euwipluseast.eu/images/2021/02/PDF/MD_EUWI_Training_materials_EIs_for_IWR_M_RU.pdf

PLANIFICAREA STRATEGICĂ ȘI RISCURILE ÎN FINANȚARE A INFRASTRUCTURII DE APĂ DIN REPUBLICA MOLDOVA

Dr. conf. univ. Tatiana MOROI

CUPRINS:

1. Concepții privind planificarea strategică în finanțarea infrastructurii de apă
2. Considerații privind riscurile aferente finanțării infrastructurii de apă

Întrebări de recapitulare

Studii de caz

Bibliografie

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

Studierea acestui capitol va permite studenților:

- Cunoașterea conceptelor de planificare strategică
- Analiza tehnicilor de planificare strategică
- Caracteristica riscurilor aferente protecției mediului
- Determinarea riscurilor din perspectiva instrumentelor economice aplicate în managementul resurselor acvatice

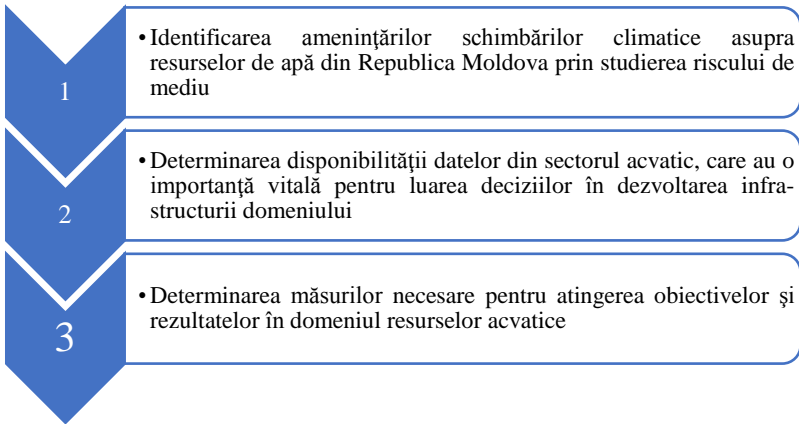
CONCEPTE-CHEIE:

Planificarea strategică, instrumente economice, riscuri financiare.

1. CONEPȚII PRIVIND PLANIFICAREA STRATEGICĂ ÎN FINANȚAREA INFRASTRUCTURII DE APĂ

Obiectivul general al strategiei de alimentare cu apă și sanitație îl constituie asigurarea graduală a accesului la apă sigură și sanitație adecvată pentru toate localitățile și populația Republicii Moldova, contribuind, astfel, la îmbunătățirea sănătății, calității vieții și la dezvoltarea economică a țării.

Acțiunile caracteristice priorităților în domeniul susținerii resurselor acvatice trebuie să vizeze următoarele aspecte importante:

Sursa: elaborat de autor

Legislația națională și comunitară în domeniul resurselor acvatice poate fi realizată numai prin investiții considerabile în infrastructură.

În situația economică actuală a Republicii Moldova, o astfel de investiție trebuie să fie planificată și programată respectându-se constrângerile care se impun, motiv pentru care se acordă o atenție deosebită acestei provocări.

Provocările existente în domeniul resurselor acvatice pot fi elucidate din următoarele puncte de vedere:

1. Din punct de vedere juridic:

- instrumentele de planificare, menite să permită investițiile în dezvoltarea infrastructurii sectorului;
- criteriile de evaluare a performanțelor companiilor, care furnizează servicii de alimentare cu apă.

2. Din punctul de vedere al infrastructurii:

- starea tehnică nesatisfăcătoare a sistemelor de alimentare cu apă potabilă și de epurare a apei uzate;
- procentul mic al proiectelor de investiții pentru extinderea și modernizarea sistemelor de alimentare cu apă.

3. Din punct de vedere informațional:

- lipsa bazelor de date integrate pentru un proces decizional bine informat;
- lipsa unor indicatori de monitorizare a companiilor.

Dificultățile în dezvoltarea infrastructurii se raportează la criteriile de proiectare și instrumentele de planificare a infrastructurii sectorului acvatic, precum și la programele de monitorizare a calității apei potabile și apei uzate și la controlul calității în laboratoare.

Planificarea financiară reflectă ansamblul activităților prin intermediul cărora se dimensionează necesarul de resurse bănești și se stabilesc cele mai eficiente modalități de procurare a acestora, în vederea asigurării îndeplinirii în practică a obiectivelor și acțiunilor ce dau conținut strategiei și tacticii generale a întreprinderii, cu costuri și riscuri minime.

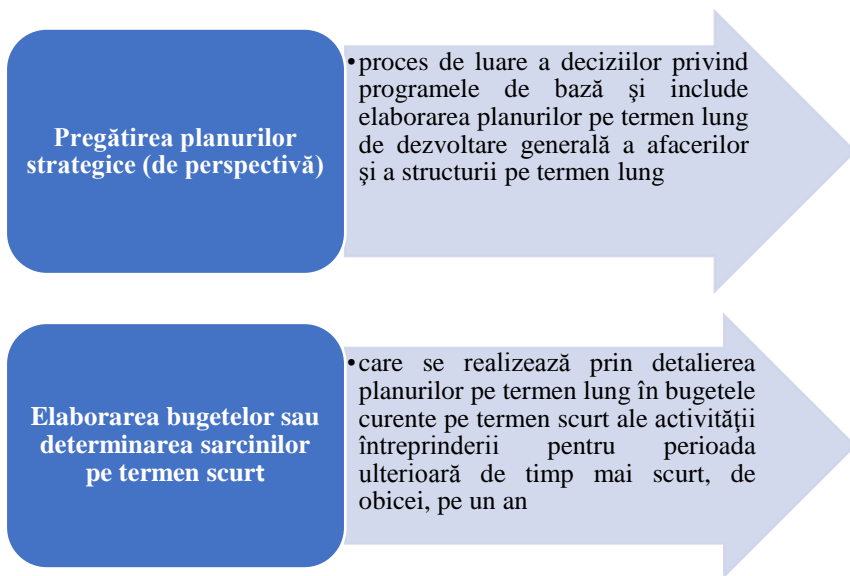
Obiectivele planificării financiare sunt:

1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> • asigurarea acoperirii financiare a activității prevăzute în programul de dezvoltare economică utilizând instrumente valorice proprii	<ul style="list-style-type: none"> • efectuarea controlului asupra modului de asigurare a acoperirii financiare a activității	<ul style="list-style-type: none"> • exercitarea influenței pozitive asupra modului de derulare a fenomenelor și proceselor economico-financiare în scopul realizării eficiente a echilibrului financiar și prevenirea riscurilor

Sursa: elaborat de autor

Planificarea reprezintă ansamblul de acțiuni coerente, prin care se urmărește dirijarea activității economice corespunzătoare anticipărilor, determinate științific, în cadrul unui plan, iar ansamblul activităților prin care se studiază alternativele de urmat și se alege varianta optimă, reprezintă procesul de planificare.

Se disting două direcții de bază în activitatea de planificare:

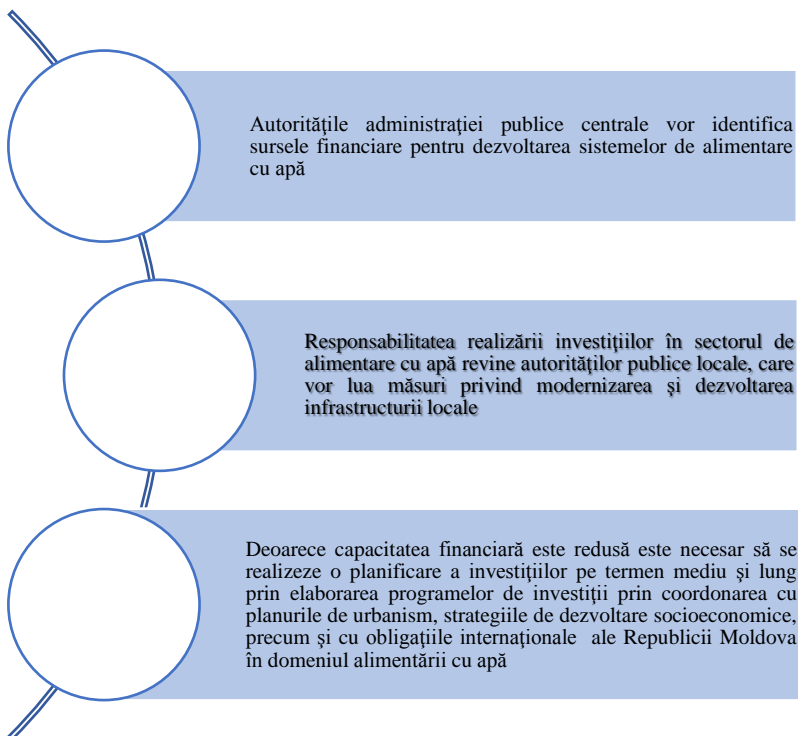
Sursa: elaborat de autor

Planificarea strategică vizează dezvoltarea și consolidarea afacerii pe termen lung și are ca obiective fundamentale creșterea cifrei de afaceri prin realizarea programelor și proiectelor investiționale previzionate și promovarea întreprinderii.

Pe baza obiectivelor strategice, se elaborează diverse „scenarii de acțiune”, apoi se determină necesarul de finanțare și se identifică structura optimă de finanțare, informații care stau la baza planului de afaceri managerial.

Planificarea operațională presupune previziunea vânzărilor, veniturilor și activelor necesare, conform diferitelor strategii adoptate și apoi luarea unei decizii privind modul de acoperire a necesarului de fonduri pentru finanțare.

Planificarea și dezvoltarea sistemelor publice de alimentare cu apă în vederea creșterii nivelului accesului populației la servicii de calitate înaltă se referă la următoarele aspecte:

Sursa: elaborat de autor

Necesarul de investiții include costurile de proiectare și planificare, costul materialelor, echipamentului, precum și costul lucrărilor de construcție, inclusiv al operării sistemelor publice.

Implicarea factorilor interesați în procesul de management al apei și resurselor acvatice reprezintă un concept de importanță esențială pentru dezvoltarea corespunzătoare a sectorului.

Caracterul special al sectorului dat de faptul că resursa gestionată are rol extrem de important în menținerea echilibrului ecologic, combinat cu contextul în care gestionarii corpurilor de ape și ai altor resurse naturale, precum și managerii altor sectoare sunt sau pot fi afectați de calitatea resurselor de apă. Impune transformarea managementului într-unul participativ.

Trebuie să ținem cont că, în contextul managementului apei ca resursă, valorificarea se efectuează, în general, la nivel operațional, iar beneficiarii valorilor economice directe și indirecte, productive sau neproductive, fac parte din grupul mare al factorilor interesați. În consecință, nivelul operațional capătă responsabilități suplimentare celor legale și strategice, fiind obligați să prezinte și să-și asume succesul sau insuccesul activităților implementate. Deoarece liniile directe sunt trasate de nivelul strategic prin nivelul tactic, responsabilitatea succesului sau insuccesului pe termen lung este distribuită și la aceste niveluri.

În calitate de factori interesați în categoria autorităților publice, se prezintă instituțiile de stat prin următoarele roluri:

- 1) elaborarea hărților de risc la inundații la nivelul localităților și verifică respectarea regimului de construire în zonele inundabile;
- 2) refacerea drumurilor naționale, a podurilor și a construcțiilor hidrotehnice cu rol de apărare împotriva inundațiilor aferente, afectate de viituri;
- 3) atribuții privind prognoza debitelor în acumulările proprii, întocmirea planurilor de apărare împotriva inundațiilor a sistemelor hidrotehnice proprii.

Participarea factorilor interesați este justificată și recomandată prin prisma următoarelor considerente:

- 1) de asigurare a transparenței prin informarea publicului în mod corect și accesibilizarea informațiilor și cunoștințelor disponibile;
- 2) de garantare a unui proces democratic de luare a deciziilor, în conformitate cu drepturile fundamentale ale omului;
- 3) de integrare a cunoștințelor și resurselor de care dispun factorii interesați în procesul de management al domeniului, pentru a-l face mai eficient.

Avantajele vor fi, însă, evidente doar în măsura în care procesul de participare a factorilor interesați se realizează în baza unui plan bine definit, construit pe analiza factorilor interesați, în mod profesionist și onest, astfel, încât să se construiască o relație de încredere și colaborare reală între managerii apei și resurselor acvatice și factorii interesați. Trebuie, de asemenea, să se accepte

faptul că participarea presupune alocarea de resurse suplimentare, în special, de timp și de resurse umane, procesul decizional devenind mai anevoios.

Implicarea în dezbateri și în procesul de elaborare a unor strategii sau de implementare a unor proiecte a factorilor interesați are ca principale avantaje:

1. Permite evitarea, pe termen scurt și mediu, a potențialelor conflicte;
2. Asigură un transfer parțial al responsabilităților;
3. Permite implicarea și a altor entități și, după caz, atragerea de resurse în procesul de management.

Planificarea strategică trebuie să se facă coordonat, la toate nivelurile din interiorul sectorului (operațional, tactic, strategic) și ținând cont de alte sectoare de activitate, astfel, încât contribuția sectorului să fie eficientă la dezvoltarea durabilă locală, regională și națională.

2. CONSIDERAȚII PRIVIND RISCURILE AFERENTE FINANȚĂRII INFRASTRUCTURII DE APĂ

Într-o viziune foarte largă, *riscul* reprezintă probabilitatea apariției unor evenimente cu repercusiuni negative asupra afacerii, activității etc., adică evenimentele, care, în cazul în care s-ar fi produs, ar fi generat pierderi, pagube economico-financiare, cheltuieli suplimentare neprevăzute ori ar fi generat pierderea parțială sau integrală a profitului scontat (așteptat, preliminar).

Problematika gestiunii riscului permite o mai bună înțelegere a contextului socio-economic, dar mai ales relevă amenințările cărora întreprinderea trebuie să le facă față, dacă doresc să se mențină pe piață.

Trebuie menționat faptul că analiza și gestiunea riscului nu elimină riscul, ci permit evaluarea efectelor expunerii la risc și alocarea judicioasă a resurselor, precum și elaborarea planurilor și prognozelor privind perspectivele finanțării infrastructurii de apă.

Pe lângă riscurile nemijlocit aferente activității desfășurate, riscurile pot fi asociate și cu:

evenimente nefavorabile produse pe piața schimburilor (piața valutară), pe piața titlurilor de valoare, pe piața mărfurilor

evenimente de credit (insolvabilitate, înrăutățirea bonității financiare etc.) aferente partenerilor de afaceri

evenimente operaționale inerente proceselor interne ale agentului economic

evenimente sociale declanșate în regiuni instabile

evenimente politice generate în statele politic vulnerabile

evenimente juridice cauzate din modificări ale legislației

evenimente naturale legate de calamități și dezastre naturale

Schimbările climatice rămân cel mai important risc extern pentru securitatea apei din țară. Modelarea rezultatelor indică faptul că clima mai aridă și mai caldă pe viitor va avea un efect modest asupra disponibilității și fiabilității apei pentru uz municipal și industrial și riscurile pot fi atenuate prin eficiență, reciclare și măsuri de gestionare a cererii. Totuși, o climă mai aridă va afecta deficitul de apă pentru irigare, prin extinderea bazinelor hidrografice de captare și agricultura alimentată din apa de ploaie, care, deja, este vulnerabilă. Un șir de măsuri, precum irigarea adaptivă și practicile agronomice reziliente, măsurile de alocare, care să favorizeze uzul de valoare înaltă și stocările sezoniere pot fi valorificate pentru a gestiona riscurile de insecuritate a apei pentru economie și mijloacele de trai.

Suprasolicitarea resurselor naturale, poluarea peste limitele capacității de asimilare a mediului, defrișarea pădurilor provoacă

unele schimbări ireversibile desfășurarea firească a proceselor naturale.

În acest context, a devenit actuală cercetarea riscului de mediu, definit de majoritatea specialiștilor drept riscul apariției unui efect neașteptat, ca urmare a expunerii la un factor perturbator.

Riscuri pentru resursele acvatice ale Republicii Moldova determinate de schimbările climatice

Categoria impactului	Impactul asupra resurselor de apă	Impactul social/economic
Temperaturi ridicate, valuri de căldură	Reducerea anuală a debitului; Schimbări în calitatea apei	Disponibilitatea redusă pentru utilizarea de către populație; Creșterea cererii pentru irigare; Poluarea sporită a apei; Cerințe de tratare suplimentară a apei potabile
Schimbarea regimului de precipitații	Reducerea fluxului râurilor mici; Deficitul înalt de apă; Modificările regimului hidrologic	Riscul pierderii calității apei; Conflicte între utilizatorii de apă
Fenomene extreme: secete, inundații	Fluxuri scăzute și capacitate redusă de diluare; oxigen dizolvat redus; deficit sporit de apă	Risc înalt de deșertificare; Înmulțirea sporită a algelor, conținutul sporit de bacterii afectează sănătatea populației, ecosistemele, agricultura, asigurarea cu apă
	Diluarea sporită a sedimentelor; Sporirea volumului substanțelor nutritive, patogenilor și toxinelor transportate cu apa	Eroziune sporită; Deteriorarea infrastructurii, abandonarea terenurilor; Cheltuieli sporite pentru acțiuni de urgență și remediere

Pentru minimizarea impactului negativ și a pierderilor ce pot fi cauzate de o eventuală survenire a situației de risc, sunt necesare acțiuni îndreptate spre evaluarea luării deciziei și gestiunea eficientă a informației cu referire la riscul de mediu.

Apa este esențială pentru viața omului, natură și economie și are un rol fundamental în ciclul de reglare al climei. Ea este o resursă, care se regenerează în permanență, dar este în același timp finită și nu poate fi nici produsă, nici înlocuită cu alte resurse. Importanța de necontestat rezultă din funcțiile multiple, pe care apa le îndeplinește, respectiv din rolul extrem de important în menținerea echilibrului ecologic, a unui mediu natural sănătos.

Identificarea punctelor forte în dezvoltarea infrastructurii de apă

Realizarea aspectului favorabil prin sensibilizarea opiniei publice privind importanța dezvoltării domeniului alimentării cu apă, aceste servicii fiind plasate în sfera activităților de interes economic general

Disponibilitatea organizațiilor financiare internaționale și a țărilor donatoare de a acorda asistență tehnică și financiară, inclusiv resurse investiționale

Armonizarea legislației și standardelor naționale cu cele comunitare prin angajamentele asumate de către Republica Moldova în procesul de negociere a Acordului de Asociere cu UE

Sursa: elaborată de autor

În anul 2020, în Republica Moldova, au fost efectuate 36 de acțiuni de modernizare a sistemelor de alimentare cu apă potabilă a localităților, inclusiv măsuri de renovare și reconstrucție a turnurilor

de apă și sondelor arteziene, precum și 8 măsuri de modernizare a sistemelor de alimentare cu apă a Instituțiilor Medico-Sanitare Publice.

Provocările și riscurile în domeniul gestionării resurselor de apă sunt determinate de condițiile teritoriale și naturale specifice, precum și particularitățile specifice fiecărei țări, inclusiv obligațiile sale internaționale și natura politicii sale naționale.

Oportunități de dezvoltare a infrastructurii de apă în Republica Moldova

Monitorizarea și evaluarea performanței în domeniul finanțării resurselor acvatice

Alocarea optimă a investițiilor publice de capital

Sporirea eficienței în domeniul realizării investițiilor în resursele acvatice

Îmbunătățirea performanțelor de mediu și indicatorilor de sănătate

Sursa: elaborată de autor

Dezvoltarea sectorului de alimentare cu apă și sanitație contribuie la îmbunătățirea sănătății, demnității și calității vieții, precum și dezvoltarea economică a țării. Legislația comunitară în domeniul alimentării cu apă și sanitație poate fi realizată numai prin investiții mari în infrastructură.

Trebuie să se aibă în vedere că serviciile publice de alimentare cu apă și sanitație au un rol decisiv pentru îmbunătățirea calității vieții tuturor cetățenilor și pentru evitarea excluderii sociale și izolării. Ținând cont de importanța lor pentru economie și pentru producerea de alte bunuri și servicii, eficiența și calitatea acestora constituie un factor de competitivitate și de cea mai mare coeziune, în special datorită faptului că permit atragerea investițiilor în regiuni

mai puțin favorizate. Furnizarea de servicii publice de alimentare cu apă și sanitație într-o manieră performantă și nediscriminatorie constituie, la rândul său, o condiție pentru o mai bună integrare economică în Uniunea Europeană.

ÎNTREBĂRI DE RECAPITULARE

1. Care sunt provocările existente în domeniul resurselor acvatice?
2. Care este obiectivul general al strategiei de alimentare cu apă și sanitație?
3. Ce reprezintă planificarea financiară?
4. Numiți aspectele privind planificarea și dezvoltarea sistemelor publice de alimentare cu apă în vederea creșterii nivelului accesului populației la servicii de calitate înaltă.
5. Ce reprezintă riscul?
6. Explicați riscurile pentru resursele acvatice ale Republicii Moldova, determinate de schimbările climatice.
7. Care sunt punctele forte în dezvoltarea infrastructurii de apă?
8. Care sunt oportunitățile de dezvoltare a infrastructurii de apă în Republica Moldova?
9. Care sunt acțiunile realizate în anul 2020 privind modernizarea infrastructurii de apă în Republica Moldova?
10. La ce contribuie dezvoltarea sectorului de alimentare cu apă și sanitație?

TESTE DE AUTOEVALUARE

1. Obiectivele planificării financiare sunt:

- a) recuperarea împrumuturilor din perioada precedentă;
- b) asigurarea acoperirii financiare a activității prevăzute;
- c) efectuarea controlului asupra modului de asigurare a acoperirii financiare;
- d) determinarea relațiilor de plasare a deficitului bugetar.

Indicați variantele corecte.

Răspuns: b, c

2. Planificarea strategică se referă la:

- a) dezvoltarea infrastructurii pe termen lung;
- b) dezvoltarea și consolidarea afacerii pe termen scurt;
- c) detalierea planurilor pe termen lung în bugetele curente ale activității;
- d) realizarea obiectivelor fundamentale prin realizarea proiectelor investiționale.

Indicați variantele corecte.

Răspuns: a, d

3. Identificați rolul factorilor interesați prezentați prin instituțiile de stat:

- a) refacerea construcțiilor hidrotehnice cu rol de apărare împotriva secetelor;
- b) atribuții privind prognoza debitelor în acumulările proprii;
- c) atribuții privind modificarea regimului hidrologic;
- d) elaborarea planurilor de apărare împotriva inundațiilor a sistemelor hidrotehnice.

Indicați variantele corecte.

Răspuns: b, d

4. Riscurile pot fi asociate cu următoarele evenimente:

- a) naturale;
- b) ilegale;
- c) operaționale;
- d) virtuale.

Indicați variantele corecte.

Răspuns: a, c

5. Identificați impactul asupra resurselor de apă în cazul secetei:

- a) risc de deșertificare;
- b) deficit sporit de apă;
- c) eroziune sporită;
- d) oxigen dizolvat redus.

Indicați variantele corecte.

Răspuns: b, d

6. Selectați oportunitățile de dezvoltare a infrastructurii de apă în Republica Moldova:

- a) monitorizarea performanțelor în domeniul finanțării resurselor acvatice;
- b) sustragerea eficientă a investițiilor publice de capital;
- c) sporirea eficienței în domeniul minimizării investițiilor în domeniul resurselor acvatice;
- d) îmbunătățirea performanțelor de mediu.

Indicați variantele corecte.

Răspuns: a, d

BIBLIOGRAFIE:

1. Hotărârea Guvernului nr. 199 din 20-03-2014 cu privire la aprobarea Strategiei de alimentare cu apă și sanitație (2014 – 2030).
2. Raport final privind analiza situației în sectorul de apă în contextul adaptărilor la schimbările climatice, 2014. (http://adapt.clima.md/public/publications/3655279_md_raport_final_s.pdf)
3. Использование экономических инструментов управления водными ресурсами, водными объектами и водной инфраструктурой в Молдове, Учебные материалы – проект для апробации, mai, 2020/ https://www.euwipluseast.eu/images/2021/02/PDF/MD_EUWI_Training_materials_EIs_for_IWRM_RU.pdf
4. <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/34809/154464sumRO.pdf?sequence=8>

Lectură: Constantin Crăciun
Procesare computerizată: Natalia Ivanova

Semnat pentru tipar 28.12.2021
Coli de autor 5,45. Coli editoriale 5,55. Coli de tipar 7,8.
Tirajul 50 ex. Comanda 57.

Serviciul Editorial-Poligrafic al ASEM
Chişinău, str. Mitropolit G. Bănulescu-Bodoni 59, MD 2005
Telefon: (022) 402-936, 402-910